

Ocena skuteczności wdrażania PO IR (Moduł I, Etap I) Projekt raportu końcowego

Zamawiający:

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Wykonawcy:

EGO – Evaluation for Government Organizations s.c. (lider)

LB&E Sp. z o.o. (podwykonawca)

MCM Institute Poland Sp. z o.o. (podwykonawca)

Koordynator badania: Adam Miller

Warszawa, maj 2018 r.

WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW

SKRÓT	ROZWIINIĘCIE
B+R	Prace badawczo-rozwojowe
KE	Komisja Europejska
FNP	Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej
NCBR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SZOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
TRL	Poziom gotowości technologicznej
UM	Urząd Marszałkowski

SPIS TREŚCI

1	STRESZCZENIE	4
2	SUMMARY	10
3	CELE I ZAKRES ANALIZY	16
4	METODOLOGIA	17
5	OFERTA PROGRAMOWA NCBR A PROCES B+R	18
5.1	Charakterystyka oferty	18
5.2	Ocena oferty	21
5.2.1	Perspektywa przedsiębiorstw	21
5.2.2	Perspektywa jednostek naukowych	24
6	SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA OFERTY NCBR	26
6.1	PROGRAM OPERACYJNY INTELIGENTNY ROZWÓJ	26
6.1.1	I oś priorytetowa	26
6.1.2	IV oś priorytetowa	28
6.2	PROGRAM OPERACYJNY INTELIGENTNY ROZWÓJ A PROGRAMY KRAJOWE	32
7	KONKURENCJA ZEWNĘTRZNA – PO IR A WDRAŻANE PRZEZ INNE INSTYTUCJE PROGRAMY WSPARCIA DZIAŁALNOŚCI B+R	34
7.1	REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE.....	34
7.1.1	Ujęcie teoretyczne.....	35
7.1.2	Ujęcie praktyczne	45
7.2	PO IR a inne niż RPO źródła wsparcia działalności B+R	50
7.3	Podsumowanie oferty	54
8	POTENCJAŁ FIRM I JEDNOSTEK NAUKOWYCH DO ABSORPCJI ŚRODKÓW NA WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI B+R?	59
8.1	Wprowadzenie	59
8.2	potencjał absorpcyjny przedsiębiorstw.....	60
8.2.1	Dotychczasowe doświadczenia	60
8.2.2	Potencjał w kontekście pozostałych do zakontraktowania środków	64
8.2.3	Powody nieaplikowania o dotacje na prowadzenie prac B+R.....	67
8.2.4	Wskaźniki.....	73
8.3	Potencjał absorpcyjny jednostek naukowych	74
9	PODSUMOWANIE	79
10	REKOMENDACJE	82

1 STRESZCZENIE

Wprowadzenie

Zasadniczym celem etapu pierwszego modułu I była analiza oferty NCBR w ramach PO IR na tle wsparcia B+R proponowanego przez inne instytucje oraz identyfikacja rozwiązań usprawniających wdrażanie interwencji. Biorąc pod uwagę zaawansowany etap wdrażania PO IR w badaniu skoncentrowano się również na opracowaniu zaleceń istotnych z punktu widzenia konstruowania oferty wsparcia działalności B+R po roku 2020.

W badaniu wykorzystano szeroki zestaw metod badawczych przede wszystkim o jakościowym charakterze, do których należały wywiady z przedstawicielami NCBR zaangażowanymi we wdrażanie PO IR oraz krajowych programów wsparcia działalności B+R (7), wywiad grupowe z firmami i jednostkami naukowymi ubiegającymi się o wsparcie z PO IR (łącznie 5), wywiady indywidualne z firmami prowadzącymi prace B+R (10), wywiady indywidualne z firmami doradczymi (3), panel ekspertów oraz warsztat. Zrealizowano również 500 ankiet z firmami wysokiej i średnio wysokiej techniki.

Oferta programowa NCBR a proces B+R

Ofertę programową NCBR dotyczącą wsparcia procesu B+R należy uznać za szeroką. Jej trzon stanowią działania wdrażane z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, obok których należy wymienić przede wszystkim finansowane ze środków krajowych programy strategiczne.

Oferta pokrywa zapotrzebowanie wsparcia na cały proces B+R+I obejmuje bowiem wszystkie etapy tego procesu koncentrując się oczywiście na badaniach przemysłowych i pracach rozwojowych. Od 2017r. oferta została rozszerzona o dofinansowanie prac przedwdrożeniowych. Wsparcie badań podstawowych jest domeną Narodowego Centrum Nauki. NCBR pokrywa ich koszt w ramach programów strategicznych¹.

Przedsiębiorstwa oceniały ofertę NCBR jako w dużym stopniu dostosowaną do ich potrzeb. Doceniały możliwość otrzymania z PO IR dofinansowania na realizację projektów zaczynających się na niskich poziomach gotowości technologicznej (II lub III) a kończących się na poziomie dziewiątym czyli projektów obejmujących praktycznie cały proces badawczy. Żadna z firm nie zgłaszała zapotrzebowania na dofinansowanie badań podstawowych. Główne zastrzeżenia przedstawicieli środowiska gospodarczego dotyczyły braku możliwości dofinansowania w PO IR zakupu środków trwałych (kosztem kwalifikowalnym jest tylko ich amortyzacja) oraz ograniczenia oferty NCBR niemal wyłącznie do projektów, których wartość przekracza 1 mln zł. Jednorazowa inicjatywa tzw. małych projektów była przez firmy oceniana bardzo pozytywnie. Firmy, którym udało się pozyskać dofinansowanie za całkowicie nieprzystające do specyfiki projektów B+R uznawały wymogi wynikające z tzw. procedury konkurencyjności, która jest głównym czynnikiem obniżającym atrakcyjność oferty NCBR w oczach przedsiębiorstw.

Nieco bardziej krytyczne w swoich opiniach nt. oferty NCBR były jednostki naukowe co wynika przede wszystkim z faktu, iż wolumen środków finansowych jakie sektor nauki może pozyskać w obecnej perspektywie na realizację projektów badawczych jest zdecydowanie mniejszy niż w latach 2007-2013. Na chwilę obecną² ich udział w wartości dofinansowanych z PO IR projektów to zaledwie 2,9% co przekłada się na kwotę 180 mln podczas gdy do firm trafiło ponad 10 mld. Dla porównania z poddziałami 1.1.2 i 1.3.1 PO IG jednostki naukowe otrzymały dofinansowanie w wysokości ponad 2,7 mld zł. Ponadto w obecnej perspektywie jednostki praktycznie nie mają możliwości realizacji projektów, w których konsorcjantem nie byłoby przedsiębiorstwo stąd część przedstawicieli środowiska uczestniczących w wywiadzie grupowym, oczekiwała uruchomienia instrumentów pozwalających jednostkom na realizację prac badawczych bez udziału firm. Dotychczasowe doświadczenia z tego rodzaju wsparciem każą jednak wątpić, iż byłby to krok w dobrym kierunku – projekty niezakładające udziału przedsiębiorstw charakteryzowały się zwykle niskim potencjałem komercjalizacyjnym i generowały głównie efekty o charakterze naukowym. Równocześnie należy stwierdzić, że aktywność jednostek w ubieganiu się o wsparcie z poddziałami

¹ w zależności od programu ich udział w kosztach kwalifikowalnych projektu ogółem nie może przekroczyć 10 lub 15%

² Wszystkie prezentowane w raporcie dane jeżeli nie wskazano inaczej dotyczą stanu na dzień 01.04.2018

4.1.2 i 4.1.4 jest wysoka – w dotychczasowych pięciu konkursach zostało złożonych 737 wniosków dotyczących realizacji projektu badawczego w konsorcjum naukowo – przemysłowym. O wsparcie ubiegały się niemal wszystkie jednostki naukowe, które prowadzą badania w dziedzinach uzasadniających współpracę z firmami.

Spójność wewnętrzna oferty NCBR

Jeżeli chodzi o ofertę jaką NCBR posiada w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój to zidentyfikowano konkurencję między szybką ścieżką a programami sektorowymi oraz między regionalnymi agendami naukowo badawczymi a projektami aplikacyjnymi.

W przypadku działań pierwszej osi PO IR zarówno w działaniu 1.1 jak i 1.2 dofinansowywane są projekty badawcze wpisujące się w krajowe inteligentne specjalizacje niewymagające zaangażowania podmiotu z sektora nauki w charakterze konsorcjanta. Jedyną istotną różnicą dotyczy ograniczenia zakresu przedmiotowego poszczególnych naborów w działaniu 1.2 do konkretnego zakresu tematycznego wynikającego z potrzeb badawczych danego sektora. Można stwierdzić, że w teorii większość projektów z działania 1.2, których wartość nie przekraczała ustalonych w regulaminie konkursów limitów mogła zostać dofinansowana również w każdym, oprócz małych projektów, naborze z działania 1.1. W praktyce 10% projektów złożonych do programów sektorowych było składanych również do szybkiej ścieżki. Z przeprowadzonych badań jakościowych wynika, że przedsiębiorcy preferują programy sektorowe głównie z powodu mniejszej konkurencji oraz zaangażowania w proces oceny ekspertów z zagranicy.

W przypadku działań osi czwartej jedyną istotną różnicą między poddziałaniem 4.1.2 a 4.1.4 jest ograniczenie zakresu przedmiotowego pierwszego z nich do zakresu pięciu agend badawczych, które pokrywają się zresztą w dużym stopniu z krajowymi inteligentnymi specjalizacjami. W teorii każdy projekt o wartości przekraczającej 2 mln zł, którego liderem jest jednostka naukowa spełnia kryteria formalne w obu instrumentach. W praktyce 16% projektów spośród wszystkich złożonych do RANB było składanych również do projektów aplikacyjnych.

Z punktu widzenia wnioskodawców sytuacja, w której instrumenty konkurują między sobą jest korzystna natomiast dla instytucji wdrażającej niesie szereg negatywnych konsekwencji takich jak:

- odpływ wnioskodawców z jednego instrumentu wsparcia do drugiego co utrudnia wdrażanie Programu i osiągnięcie założonych wartości wskaźników,
- zbędne zaangażowanie zasobów instytucji do oceny wniosków, które w innym schemacie wsparcia zostały ocenione negatywnie (o ile projekt nie został istotnie zmieniony),
- wzrost kosztów wdrażania programu,
- brak czytelności oferty jaką NCBR kieruje do przedsiębiorstw.

Nie zidentyfikowano istotnej konkurencji między działaniami PO IR wdrażanymi przez NCBR a ofertą finansowaną ze środków krajowych w szczególności programami strategicznymi. Jakkolwiek dostrzegalne są pewne elementy wspólne oferty tak różnice (np. wyższa minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych, możliwość zakupu aparatury, brak specyficznych dla funduszy unijnych wymogów dotyczących realizacji projektu) powodują, że spośród kilkuset projektów złożonych do programów strategicznych tylko cztery zostały złożone również do PO IR.

Spójność zewnętrzna – PO IR a RPO

Obok pierwszej i czwartej osi priorytetowej PO IR najważniejszym źródłem, z którego podmioty mogą pozyskać wsparcie na realizację projektów badawczo-rozwojowych są Regionalne Programy Operacyjne. Alokacja, która na poziomie regionalnym została przeznaczona na dofinansowanie prac B+R to około 4,2 mld zł z czego niezakontraktowanych jest jeszcze około 3 mld zł. Nie istnieje żadna formalna demarkacja między PO IR a programami regionalnymi. Pierwotnie planowano by na poziomie regionalnym wspierane były projekty o wartości niższej niż 3 mln zł jednakże pomysł ten nie został wcielony w życie. W praktyce każdy region dopuszcza dofinansowanie projektów, których wartość przekracza tę kwotę a w połowie województw górny limit kosztów kwalifikowanych został ustalony na poziomie przynajmniej 10 mln zł. Na podstawowym poziomie czyli przedmiotu wsparcia, katalogu beneficjentów oraz wartości wsparcia istnieje bardzo ścisła konkurencja między wsparciem oferowanym

na poziomie regionalnym a wsparciem oferowanym przez NCBR. Można stwierdzić, że praktycznie każdy projekt badawczy z przedziału 1 mln zł – 5 mln zł może stanowić przedmiot wniosku o dofinansowanie składanego zarówno do PO IR jak i niemal wszystkich RPO³ (oczywiście pod warunkiem wpisywania się w inteligentne specjalizacje). Jedyna demarkacja kwotowa jaka istnieje dotyczy projektów o wartości poniżej 1 mln zł, których NCBR praktycznie nie wspiera (za wyjątkiem jednorazowej inicjatywy małych projektów i kilku konkursów w działaniu 1.2).

O wsparcie z Regionalnych Programów Operacyjnych na realizację projektów B+R ubiegały się do tej pory 2593 firmy. Niemal 30% z nich (746 firm) składało wnioski również do działań 1.1, 1.2, 4.1.2 lub 4.1.4 PO IR choć nie zawsze przedmiotem wniosku był ten sam projekt. 6% wszystkich wniosków złożonych do PO IR dotyczyło projektów, na których realizację firmy próbowały się ubiegać o wsparcie również na poziomie regionalnym. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że przedsiębiorstwa preferują aplikowanie do NCBR na co wpływ mają następujące czynniki:

- Stosunkowo krótki czas oceny wniosków (średnio 74 dni w porównaniu do 180 w regionach),
- Prostszy wniosek o dofinansowanie/mniej załączników/tylko wersja elektroniczna,
- Przekonanie o lepszym przygotowaniu merytorycznym ekspertów,
- Wysokie stawki ryczałtowe na tzw. koszty pośrednie,
- Nabory podzielone na etapy (rozwiązanie stosowane tylko przez jedno województwo),
- Częste nabory (w regionach zazwyczaj jeden nabór rocznie, łączna liczba naborów ogłoszonych we wszystkich województwach jest mniejsza od liczby naborów ogłoszonych przez NCBR),
- Wysokie alokacje na nabory,
- Przekonanie, że NCBR lepiej rozumie specyfikę projektów B+R,
- Dopuszczalny dłuższy czas trwania realizacji projektów (w regionach zazwyczaj nie dłużej niż 36 miesięcy).

NCBR postrzegany jest jako instytucja zdecydowanie bardziej doświadczona jeżeli wsparcie o aktywności badawczo – rozwojowej aniżeli regiony a tym samym lepiej rozumiejąca specyfikę projektów badawczych. To przekłada się po pierwsze na większe kompetencje do oceny tego rodzaju projektów a po drugie na lepszą współpracę na linii beneficjent – NCBR podczas ich realizacji. Wśród rozmówców panowały opinie, że do regionów warto aplikować przede wszystkim wtedy gdy nie spełnia się kryteriów formalnych z PO IR (przede wszystkim dotyczących minimalnej wartości kosztów kwalifikowalnych i wpisywania się w KIS) a także gdy poziomu innowacyjności projektu nie jest szczególnie wysoki.

Luki w ofercie wsparcia działalności B+R

Wsparcie publiczne ukierunkowane jest przede wszystkim na zaadresowanie problemu jakim jest brak wystarczających po stronie przedsiębiorstw i jednostek naukowych środków na prowadzenie prac B+R. Zauważalne są deficyty jeżeli chodzi o ofertę o charakterze doradczym ukierunkowaną na podnoszenie kompetencji przedsiębiorstw do realizacji projektów B+R. Niedostatek tego rodzaju wsparcia dotyczy praktycznie wszystkich etapów procesu badawczego – począwszy od tworzenia koncepcji projektu, poszukiwania kooperantów, poprzez przygotowywanie wniosku o dofinansowanie, realizację projektu, rozliczanie a na wdrożeniu skończywszy. Podejmowane inicjatywy (jak np. program Beneficjent realizowany przez NCBR czy planowany do uruchomienia program STEP) są oczywiście krokiem w dobrym kierunku natomiast z uwagi na ograniczony zakres i późne uruchomienie nie wyczerpują wszystkich potrzeb przedsiębiorstw w tym zakresie. Zidentyfikowano, iż do pewnego stopnia działania doradczo - edukacyjne przejmują na siebie firmy specjalizujące się w pozyskiwaniu funduszy unijnych.

Pewnym mankamentem jest również ograniczone wsparcie na wdrożenia dla pomyślnie zakończonych projektów badawczych dofinansowanych przez NCBR. Jakkolwiek podmioty, które otrzymały dotację na prowadzenie prac

³ W dolnośląskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim maksymalne wartości wsparcia są nieco niższe

B+R mają możliwość skorzystania z różnych instrumentów wsparcia inwestycji związanych z wdrożeniami tak zazwyczaj nie mogą w tychże instrumentach liczyć na żadne preferencje (np. w poddziałaniu 3.2.1 PO IG) lub te preferencje są znikome. Powstaje też pytanie czy wsparcie na wdrożenia będzie dostępne w momencie, w którym beneficjenci kończą będą realizację projektów B+R. Już teraz kontraktacja w poddziałaniu 3.2.1 PO IR to niemal 50% a w kredycie technologicznym 75%.

Potencjał firm do absorpcji środków

W obecnej perspektywie finansowej na wsparcie aktywności badawczej firm przeznaczono około 23 miliardów złotych z czego niemal 19 mld przypada na wsparcie dotacyjne a 4 mld na instrumenty finansowe. Oszacowano, że w perspektywie 2007 - 2013 wartość środków była przynajmniej trzykrotnie mniejsza niż obecnie, ponadto gros z nich trafiło do jednostek naukowych - wartość dofinansowania w działaniu 1.4 PO IG to „zaledwie” 2,19 mld zł.

O wsparcie w dotychczas ogłoszonych przez NCBR naborach ubiegało się 4005 unikatowych firm a uwzględniając również firmy, które składały wnioski wyłącznie do RPO otrzymujemy populację liczącą 5852 podmioty. Jest to wartość większa niż liczba firm aktywnych badawczo wg GUS, która w roku 2016 wyniosła 4250⁴ aczkolwiek wskazuje się, że dane GUS mogą być niedoszacowane - z przeprowadzonych na użytek niniejszego badania szacunków wynika, że liczba firm prowadzących działalność badawczo-rozwojową może przekraczać 10 tysięcy. Należy więc stwierdzić, że aktywność firm w ubieganiu się o wsparcie na realizację projektów badawczych jest znacząca i współmierna do ich potencjału liczbowego. Potwierdzają to również inne badania, z których wynika, że od 60 do 80% firm planujących realizację prac badawczych zamierza współfinansować je z dotacji.

Ogółem firmy, które aplikowały do działań 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 chciały zrealizować projekty, w których całkowita wartość kosztów kwalifikowalnych wynosiła niecałe 49 mld złotych. Wkład własny firm w te projekty wynosił niecałe 19 mld zł. W przypadku projektów złożonych do RPO wartości te wyniosły odpowiednio 6,2 oraz 2,6 mld zł. Obliczono, że łączna wartość projektów badawczych, które do tej pory chciały zrealizować przedsiębiorstwa ubiegające się o wsparcie z PO IR lub RPO oscylowała wokół 54,4 mld zł przy wkładzie własnym w wysokości około 21,2 mld zł. Dla porównania, na przestrzeni lat 2010 – 2015 firmy zainwestowały w prace B+R kwotę 25,6 mld zł (nie uwzględniano nakładów na środki trwałe, których zakup w obecnej perspektywie nie jest kosztem kwalifikowalnym). Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że mobilizacja firm do ubiegania się o środki na wsparcie działalności B+R w obecnej perspektywie finansowej z punktu widzenia wartości nakładów jakie na B+R przeznaczały w ciągu ostatnich sześciu lat jest bardzo wysoka. Możliwość pozyskania dotacji w istotny sposób stymuluje firmy do podejmowania aktywności badawczej. Z drugiej strony wartość wnioskowania, o które ubiegały się przedsiębiorstwa w działaniach 1.1 i 1.2 tylko dwuipółkrotnie przekraczała wartość alokacji na konkursy a jeżeli nie będziemy uwzględniać cieszącego się rekordowym zainteresowaniem pierwszego konkursu dla MSP w szybkiej ścieżce⁵ to współczynnik ten spada do 1,86. Świadczy to o wysokich alokacjach w stosunku do wartości projektów, które chcą zrealizować przedsiębiorstwa.

NCBR na wsparcie aktywności badawczej przedsiębiorstw dysponuje jeszcze kwotą wynoszącą około 7,9 mld zł. Warto zauważyć, iż jest ona wyższa niż środki do tej pory zakontraktowane, których wartość to prawie 6 mld zł. Jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż w dotychczas dofinansowanych projektach dofinansowanie pokrywało średnio 57,9% wartości inwestycji to oznacza, iż wydatkowanie tej kwoty będzie równoznaczne ze zmobilizowaniem

⁴ GUS definiuje podmioty aktywne badawczo jako te, które prowadzą działalność B+R lub zlecają wykonanie takich prac innym podmiotom. Ich liczba ustalana jest w oparciu o formularz PNT-01 obejmujący firmy ze wszystkich klas wielkości. Badaniem objęte są podmioty, których rodzaj działalności jest zaklasyfikowany według klasyfikacji PKD jako działalność w zakresie prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych – dział 72 (metoda pełna) oraz przedsiębiorstwa, w których prowadzone są prace badawczo-rozwojowe obok innej przeważającej działalności bez względu na liczbę pracujących (metoda doboru celowego),

⁵ Konkurs nr 1/1.1.1/2015

po stronie przedsiębiorców środków prywatnych w wysokości 5,74 mld zł co oznaczałoby realizację przez przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych sześciu lat⁶ prac badawczych o łącznej wartości 13,64 mld zł. Należy dostrzec istotne zagrożenie niewykorzystania w pełni alokacji jaką dysponuje jeszcze NCBR na wsparcie działalności B+R na co wpływ mają następujące czynniki:

- Dostępna kwota niemal w całości będzie musiała zostać zakontraktowana w regionach słabiej rozwiniętych. Tymczasem nakłady mazowieckich firm na działalność B+R w roku 2015 stanowiły 35,4% nakładów poniesionych przez wszystkie polskie firmy,
- Przedsiębiorstwa mogą skorzystać również z środków dostępnych w Regionalnych Programach Operacyjnych, których wysokość oszacowano na 2,5 mld zł (pomniejszono o środki dostępne w woj. mazowieckim). Uwzględniając wkład własny firm oraz dostępną alokację w PO IR okazuje się, że osiągnięcie 100% kontraktacji zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym wymaga by w latach 2018 – 2023 firmy z regionów słabiej rozwiniętych zrealizowały projekty B+R o wartości niemal 18 mld zł. Tymczasem w latach 2010-2015 firmy spoza Mazowsza zainwestowały w B+R około 16 mld zł,
- Skuteczność firm w ubieganiu się o środki jest stosunkowo niewielka. Średnia w ogłoszonych przez NCBR naborach wynosi 23,3% i jest mocno zależna od wielkości firmy (w firmach mikro to tylko 13,6%, w dużych 29,4%). Spośród 33 rozstrzygniętych naborów tylko w czterech wykorzystano ponad 90% alokacji jaka była przeznaczona na nabór. Średni procent wykorzystania alokacji w tych naborach to niecałe 50%. Niska skuteczność w aplikowaniu przekłada się na wysoką relację między wartością wnioskowanego dofinansowania a wartością dofinansowania przyznanego, która wynosi niemal 6 : 1. Zachowanie tej relacji w przyszłości oznaczałoby, że zakontraktowanie przez NCBR 7,9 mld zł wymagałoby złożenia przez podmioty z regionów słabiej rozwiniętych wniosków na realizację projektów o łącznej wartości wynoszącej ponad 80 mld zł i kwocie dofinansowania przekraczającej 47 mld zł. Dla porównania całkowita wartość dotychczas złożonych projektów to ponad 50 miliardów złotych z czego 18% przypadło na projekty z Mazowsza,
- NCBR praktycznie nie wspiera projektów badawczych o wartości nieprzekraczającej 1 mln zł tymczasem z badań ankietowych prowadzonych na próbach firm innowacyjnych wynika, że większość z nich zamierza w perspektywie dwu/trzyletniej inwestować w innowacje, w tym działalność B+R kwoty niższe niż 1 mln zł.

Kluczowe z punktu widzenia zwiększenia szans na wykorzystanie alokacji jest w pierwszej kolejności podjęcie działań stymulujących wysokie zainteresowanie ubieganiem się o wsparcie. W oparciu o przeprowadzone badania zidentyfikowano powody, dla których określona grupa przedsiębiorstw nie decyduje się na składanie wniosków o dofinansowanie. Można wśród nich wymienić następujące:

- Firma nie jest świadoma tego, że prowadzi prace B+R,
- Firma nie wie, że może ubiegać się o wsparcie,
- Firma uważa, że oferowane przez NCBR wsparcie nie jest przeznaczone dla niej,
- Firma nie posiada środków na pokrycie wkładu własnego,
- Firma nie posiada środków na usługi firmy doradczej,
- Firma obawia się poprawnego rozliczenia projektu,
- Firma nie wierzy w to, że jej wniosek zostanie rzetelnie oceniony,
- Firma nie chce ujawniać nad czym pracuje,
- Firma nie wpisuje się w krajowe inteligentne specjalizacje,
- Firma zamierza zrealizować projekt na Mazowszu.

Potencjał absorpcyjny jednostek naukowych

⁶ (projekty mogą kończyć się w roku 2023)

Jednostki naukowe zainteresowane pozyskaniem dofinansowania zobligowane są do posiadania partnera biznesowego, z którym zawiążą konsorcjum.⁷ Dodatkowo alokacja na projekty realizowane w konsorcjach naukowo-przemysłowych jest niemal ośmiokrotnie⁸ mniejsza od alokacji na projekty, w których jedynym beneficjentem są przedsiębiorstwa. Jednostki naukowe otrzymują również dofinansowanie w wysokości 100%. Kluczowego znaczenia nabiera zatem nie potencjał kadrowy czy finansowy do realizacji projektów lecz zdolność przekonywania przedsiębiorstw do angażowania się w konsorcja naukowo-przemysłowe.

Dotychczasowe zainteresowanie naborami ogłaszanymi w ramach RANB oraz projektów aplikacyjnych należy uznać za stosunkowo wysokie. Złożonych zostało 737 wniosków a wartość wnioskowanego dofinansowania stanowiła 241% alokacji na konkursy. W skład konsorcjów wchodziło 178 unikatowych jednostek naukowych co stanowi 49% ogółu polskich jednostek naukowych poddawanych ocenie parametrycznej - w prowadzonej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego ocenie klasyfikowane są 362 jednostki naukowe. W grupie tej szkoły wyższe stanowią 41%, instytuty badawcze 36% a instytuty PAN 18,5%⁹. Aktywność w ubieganiu się o środki była najwyższa wśród instytutów badawczych (60% z nich złożyło wnioski), nieco mniejsza wśród uczelni (50%) a najmniejsza wśród instytutów PAN (40%). Należy podkreślić, że w gronie nieaplikujących o wsparcie zdecydowanie dominowały jednostki o profilu humanistycznym i ekonomicznym, które raczej nie prowadzą badań przemysłowych i prac rozwojowych. Dofinansowanie udało się pozyskać 52 różnym jednostkom naukowym czyli 14% spośród klasyfikowanych w ocenie parametrycznej. W grupie tej znalazły się 22 uczelnie wyższe, 20 instytutów badawczych oraz 5 instytutów PAN. Ogółem w złożonych projektach miało uczestniczyć 695 unikatowych firm – dla porównania w działaniach 1.1 i 1.2 wnioski złożyło 3018 unikatowych firm. Z badań jakościowych wynika, że formuła konsorcjum wymaga dużego zaufania między partnerami co powoduje, iż na tę formę współpracy decydują się niemal wyłącznie te podmioty, które już ze sobą wcześniej kooperowały. Publiczne wsparcie w bardzo niewielkim więc stopniu stymuluje powstawanie nowych relacji między przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi.

Rekomendacje z badania znajdują się w tabeli zaczynającej się na stronie 94 raportu.

⁷ Jedynie w ogłoszonych w poddziałaniu 4.1.1 PO IR konkursach „Synchem”, „Brik” i „Inga” wnioski mogły zostać złożone przez konsorcja naukowe natomiast trzeba mieć na uwadze to, że konkursy dotyczyły rozwiązania problemów badawczych konkretnych przedsiębiorstw

⁸ Zestawiono wartość alokacji na działania 1.1 i 1.2 z wartością alokacji na poddziałania 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4

⁹ 4,5% stanowią inne typy podmiotów np. muzea, centra badawczo-rozwojowe, fundacje

2 SUMMARY

Introduction

The overall objective of the first stage of module I was to analyse what is offered by the National Centre for Research and Development (NCRD) within the Operational Programme Smart Growth (OP SG) as compared to R&D supports of other institutions, and to identify solutions streamlining the implementation of the interventions. Taking into account the advanced stage of implementation of OP SG the research was also focussed on the development of recommendations important from the point of view of the design of R&D supports for the period post-2020.

Within this research assignment a broad spectrum of research methods was used, primarily of a qualitative character, which included interviews with NCRD representatives involved in the implementation of the OP SG and of the national programmes supporting R&D (7), group interviews with businesses and research units seeking OP SG support (in total 5), individual interviews with businesses involved in R&D (10), individual interviews with consulting firms (3), experts' panel and workshop. 500 questionnaires were implemented in high- and medium-tech companies.

NCRD support programme and the R&D process

The NCRD programme supporting the R&D process can be judged as comprehensive. At its core lie the actions implemented through the OP SG, complemented primarily by the strategic programmes.

This programme covers the needs for supports throughout the whole R+D+I process, as it includes all of the stages of that process, albeit focusing on industrial research and development actions. Since 2017 this programme has been extended to include co-financing for pre-implementation actions. Support to basic research is covered by the National Science Centre. The NCRD covers their costs within the frame of the strategic programmes financed from national funds¹⁰.

Firms evaluated the NCRD programme as largely aligned with their needs. They appreciated the fact that it was possible to obtain OP SG co-financing for projects starting at a low level of technological preparedness (II or III) and ending at level nine i.e. projects involving practically the whole length of the research process. None of the firms declared the need for co-financing of basic research. The main reservations that these representatives of the business community had involved the fact, that it was not possible to use OP SG co-financing for procuring assets (depreciation being the only eligible cost), and that the NCRD programme was practically limited only to projects exceeding the value of 1 million PLN. The one-off initiative involving the so-called small projects was highly evaluated. Firms which received co-financing found the requirements stemming from the so-called competitive procedures as totally misaligned with the specificity of R&D projects, and was the main factor decreasing in the eyes of enterprises the attractiveness of the NCRD programme.

The research units were in their opinions somewhat more critical of the NCRD programme, which mainly stems from the fact, that the volume of financing made available to the science sector for research projects in this financial perspective is significantly smaller than in the 2007-2013 period. As of now their share in the value of OP SG co-financed projects is a mere 2.9%, which is 180 million PLN, while firms received more than 10 billion PLN. In comparison research units received 2.7 billion PLN under OP SG sub-activities 1.1.2. and 1.3.1. Furthermore within the current financial perspective research units in practice cannot implement projects without a business enterprise as a part of the consortium, and hence some of the representatives of the research community participating in the group interview advocated for the introduction of instruments which would allow research units to implement projects without the participation of business companies. Previous experience with this type of supports however makes it doubtful whether this would be a step in the right direction - projects which did not include business firms were characterised by low commercialisation potential and generated

¹⁰ Depending on the specific programme their share in the total project eligible costs cannot exceed 10 or 15%.

mainly scientific results. At the same time it should be noted that research units are very active in applying for supports under sub-activities 4.1.2. and 4.1.4. - within the five competitions run till this day 737 applications were submitted for research projects involving scientific-industrial consortia. Support was being sought by almost every single research unit, which is involved in research fields substantiating cooperation with business firms.

Internal coherence of the NCRD programme

As for the opportunities provided by the NCRD within the OP SG internal competition has been identified between the fast track and sectoral programmes, and between the regional scientific and research agendas, and application projects.

In the case of activities under axis one of the OP SG both within activity 1.1. and 1.2. co-financing is being provided for research projects aligned with the national smart specialisations and not requiring participation of a science sector unit as a consortium member. The only significant difference is that under activity 1.2. the scope under specific competitions is limited to a specific topic aligned to the research needs of the given sector. It can be stated that in theory most of the projects under activity 1.2. whose value did not exceed the limits established for the calls could have been co-financed also under all, excluding the small projects, calls for proposals in activity 1.1. In practice 10% of projects submitted under the sectoral programmes were also submitted under the fast track. The qualitative research points to the fact, that businesses prefer the sectoral programmes mainly because there is lower competition there, and the applications are evaluated also by international experts.

In the case of activities under axis four the only significant difference between sub-activities 4.1.2. and 4.1.4. is that the first of these limits the scope to five research agendas, which by the way are largely correlated with the national smart specialisations. In theory every project of a value of more than 2 million PLN, which is lead by a research unit, fulfils the formal criteria of both instruments. In practice 16% of all projects submitted to the regional science and research agendas were also submitted for application projects.

From the point of view of the applicants a situation in which the national level instruments compete with each other is positive, however this results in a number of negative consequences for the implementing institutions, such as:

- flows of applications between support instruments, which negatively impacts on the implementation of the programme and attainment of planned indicators of achievement,
- unnecessary allocation of resources for the evaluation of applications, which have already been negatively evaluated in a different support mechanism (unless the project has been significantly changed),
- growth of programme implementation costs,
- poor clarity of what is offered by NCRD to enterprises.

No cases of internal competition have been identified between OP SG actions implemented by NCRD and programmes financed from national resources, and in particular the strategic programmes. Even if it is possible to distinguish a number of common elements, the differences (for example the higher minimal value of eligible costs, possibility of procuring equipment, lack of the project implementation requirements specific to EU financed actions) resulted in the fact, that of the few hundred of projects submitted under the strategic programmes only four were also submitted under OP SG.

External coherence - OP SG and ROPs

Apart from the first and fourth priority axis of the OP SG the next most important source available for accessing support for the implementation of research and development projects are the Regional Operational Programmes (ROPs). The allocation earmarked at the regional level for co-financing of R&D comes to 4.2 billion PLN, of which about 3 billion PLN remains uncontracted. There is no formal demarcation between OP SG and the regional programmes. Initially it was planned to cover at the regional level projects of a value below 3 million PLN, however

this was not implemented. In practice all of the regions allow for projects above that level, while in half of the regions the upper limit of eligible costs has been set at 10 million PLN or more. At this fundamental level of the scope for the support, types of beneficiaries and value of the support the competition between the supports made available at the regional level and through the NCRD is direct. It can be stated that practically every research project within the range of 1 to 5 million PLN can be submitted under calls for proposals either for OP SG or almost every ROP¹¹ (subject to alignment with the smart specialisations). The only demarcation exists with respect to projects with a value below 1 million PLN, which the NCRD practically does not cover (apart from the one off initiative for small projects, and a number of calls for proposals under activity 1.2.).

Support for the implementation of R&D projects has been sought till now from the Regional Operational Programmes by 2593 companies. Almost 30% of these (746 firms) also submitted proposals under activities 1.1., 1.2., 4.1.2. or 4.1.4. of the OP SG, although not all applications involved the same projects. 6% of all of the applications under the OP SG involved projects, for which support was also sought at the regional level. The interviews conducted show that enterprises prefer to apply to the NCRD, along the following factors:

- relatively short period in which the applications are assessed (on average 74 days, compared to 180 in the regions),
- simplified application for funding / fewer annexes / only in electronic version,
- belief that experts are better qualified,
- high lump sum rates for indirect costs,
- phased calls for proposals (solution used in only one voivodship),
- frequency of announced calls (in the regions there is usually one call per annum, the total number of calls announced in the regions is less than the number of calls announced by NCRD),
- high allocation per call,
- belief that the NCRD has a better understanding of the specificity of R&D projects,
- longer project implementation periods (in the regions these are usually not more than 36 months).

The NCRD is seen as an institution with far greater experience in supporting research and development activities than that in the regions, and hence as one with a better understanding of the specificity of research projects. This is exemplified in greater capacities when assessing these types of projects, and then in better co-operation between the beneficiary and the NCRD during implementation. Respondents were of the opinion that it makes sense to apply in the regions most of all when the project proposal does not meet the OP SG formal criteria (in particular with respect to the minimum value of eligible costs and alignment with national smart specialisations), and when the level of innovativeness of the project is not particularly high.

Gaps in supports for R&D

Public support is targeted most of all at addressing the need of enterprises and research units for financing of their R&D activities. Gaps are noted in the area of support in the form of advisory actions for increasing capabilities in enterprises in implementing R&D projects. Inadequacies in these forms of support are noted in practically all stages of the research process - starting with the development of the project concept, searching for partners, through preparing a project proposal and application, project implementation, project financing settlement, and ending in the implementation of the solutions. Those actions which have been undertaken (such as for example the programme Beneficiary implemented by the NCRD or the planned STEP programme) are positive, however in view of their limited scope and late start they do not meet all of the needs of enterprises in this area. It has been noted that to some extent such advisory and educating actions have been picked up by firms specialised in supporting enterprises in accessing EU financing.

¹¹ The maximum value of support is somewhat lower only in Dolny Śląsk, Kujawy and Pomorze, Warmia and Mazury regions.

Another gap has been identified in the limited assistance available for the implementation of the solutions developed under successful research projects co-financed by the NCRD. Even though the beneficiaries of grants for R&D can avail of a number of instruments supporting investments involving the implementation of such solutions, they usually cannot benefit from any preferential treatment (for example in subactivity 3.2.1. OP SG) or these preferences are minimal. Another issue is whether such supports will still be available when the beneficiaries will be finalising their R&D projects. As of now the contracting under subactivity 3.2.1. OP SG is nearing 50%, and in the technological credit instrument - 75%.

Absorption potential of enterprises

Under the current financial perspective support for research activities in enterprises has a budget of 23 billion PLN, of which 19 billion PLN has been earmarked for grant aids, and 4 billion for financial instruments. It has been estimated that in the financial perspective 2007-2013 these values were threefold lower, and most of these resources reached research units - the value of co-financing under activity 1.4. of OP IE was "only" 2.19 billion PLN.

Support under the calls for proposals announced by the NCRD has been sought by 4005 unique enterprises, and if we also take into account firms which have applied for support solely within ROPs that number grows to 5852 business entities. This number is higher than the number of firms active in research identified by GUS, which in 2016 came in at 4250¹², and it has been noted that GUS data can be underestimated. Estimates run for the purpose of this study point to perhaps more than 10 thousand firms involved in research and development activities. It must be stated that the levels of activity in attempts to avail of support for research projects are high and aligned with the existing numbers of potential beneficiaries. This has been confirmed in other studies, which noted that from 60 to 80% of firms planning research activities want to co-finance this from grants.

Overall firms which applied for support under activities 1.1., 1.2., 4.1.1., 4.1.2., and 4.1.4. wanted to implement projects, whose total level of eligible costs came in at almost 49 billion PLN. Declared own co-financing totalled 19 billion PLN. With respect to projects submitted under ROPs these values totalled 6.2 and 2.6 billion PLN respectively. It has been estimated that the total value of research projects submitted by enterprises for support under OP SG or ROP oscillated around 54.4 billion PLN, with another 21.2 billion PLN in own contributions. For comparison in the period 2010-2015 firms invested 25.6 billion PLN into R&D activities (without taking into consideration procurement of assets, which in the current financial perspective is not an eligible cost). Taking this into account it can be stated that the level of mobilisation among firms applying for resources in support of R&D activities in the current financial perspective - and from the point of view of the value of the resources allocated to R&D over the last six years - is very high. The opportunity to benefit from grant aid significantly stimulates firms into entering research activities. On the other hand the value of the submitted project proposals under activities 1.1. and 1.2. was only 2.5 times higher than the value of the allocations for the calls, and if we do not take into account the very popular first fast track call for SMEs this ratio falls further to 1.86. This is proof that the allocations are high as compared to the value of projects, which enterprises want to implement.

The NCRD still has at its disposal about 7.9 billion PLN for supporting research activities in enterprises. It is worth noting that this figure is higher than the value of contracted actions, which comes in at almost 6 billion PLN. When we take into account the fact, that in co-financed projects the level of this co-financing on average was 57.9% of the value of the investment, this means that the spend of the available financing will also mean the mobilisation of another 5.74 billion PLN of private resources on the side of the enterprises, which in turn means

¹² GUS defines active in research entities as those, which implement R&D activities or subcontract the implementation of such activities to others. Their numbers are based on the form PNT-01 which includes firms from all size categories. Those entities are included which are classified under PKD (Polish Classification of Activities) with activities in research and development - section 72 (full method) and enterprises in which research and development activities take place along other dominant activities regardless of the numbers of employees (target identification method).

that the enterprises will be implementing during the next six years¹³ research activities to the total value of 13.64 billion PLN. A significant threat to the full disbursement of the resources at NCRD's disposal for R&D support should be noted, as impacted on by the following factors:

- The available financing will need to be contracted almost exclusively in the less developed regions. In the meantime investments by Mazowsze region firms into R&D in 2015 constituted 35.4% of the total for all Polish firms.
- Enterprises can also avail of the resources made available through the Regional Operational Programmes, estimated at 2.5 billion PLN (decreased by the allocation in the Mazowsze region). Taking into account the enterprises' own contribution and the available allocation of OP SG it turns out that in order to achieve 100% contracting at both the national and regional levels, enterprises from the less developed regions would need to implement in 2018-2023 R&D projects to a value of almost 18 billion PLN. In the period 2010-2015 firms from outside the Mazowsze region invested about 16 billion PLN in R&D.
- The effectiveness with which enterprises apply for supports is low. The average success rate in NCRD calls for proposals is 23.3% and is highly correlated with the size of the enterprises (in micro firms this is only 13.6%, and 29.4% among large enterprises). Of 33 calls only 4 ended with the contracting of more than 90% of the allocation. The average uptake of the allocation per call was near 50%. This low effectiveness in applications results in a very high ration between the total value of applications submitted as compared to the total value contracted, which comes in at 6 to 1. If this ratio were to continue this would mean, that in order for NCRD to contract its 7.9 billion PLN enterprises from less developed regions would need to submit applications for the total value exceeding 80 billion PLN and co-financing requests for more than 47 billion PLN. In comparison the total value of projects submitted so far was over 50 billion PLN, of which 18% was related to Mazowsze region projects.
- The NCRD in practice does not support research projects of a value of less than 1 million PLN, while the results of questionnaire research among innovative firms point to the fact, that most of them are planning within a 2-3 year period to invest in innovations, including in R&D, sums to the value of less than 1 million PLN.

A key aspect from the point of view of increasing the chances for the full absorption of the available allocation is in the first instance introducing actions for stimulating high levels of interest in applying for support. Based on the research conducted it has been possible to identify the reasons for which enterprises decide not to apply for support. These include:

- The enterprise is not aware that it is involved in R&D activities,
- The enterprise does not know, that it can apply for support,
- The enterprise assumes that the support provided by NCRD is not for them,
- The enterprise cannot provide for its own contribution,
- The enterprise cannot afford to access services of advisers,
- The enterprise is afraid of issues with project financial settlements,
- The enterprise assumes that its application will not be given a fair hearing and assessment,
- The enterprise does not want to share information about what it is working on,
- The enterprise is not aligned with the national smart specialisations,
- The enterprise is planning to implement the project in the Mazowsze region.

Absorption potential of research units

¹³ (Projects can be finalised in 2023)

Research units which are interested in availing of co-financing are obliged to operate with a business partner, with whom they need to establish a consortium arrangement.¹⁴ Furthermore the allocation of resources for projects implemented by research-industry consortia is almost eight times¹⁵ lower than that for projects, where the sole beneficiary is an enterprise. Research units can receive 100% financing. Hence the key issue is not about the capacities in the area of personnel or financing, but about the ability to convince enterprises to engage with a research-industry consortium.

The existing levels of interest in calls for proposals under the regional scientific and research agendas and the application projects can be assessed as relatively high. 737 applications have been submitted, which covered 241% of the available allocations. Consortia included 178 distinct research units, which is 49% of all Polish scientific units submitted to parametric evaluations - the evaluations run by the Ministry of Science and Higher Education classifies 362 scientific units. In this group 41% are universities, 36% are research units, while 18.5% are units of the Polish Academy of Sciences¹⁶. Activity levels in applying for financing were highest among research institutes (60% of these submitted applications), somewhat lower among universities (50%), and lowest among Polish Academy of Sciences institutes (40%). It should be noted that among the units which did not apply by far the largest groups included units with humanistic and economic profiles, which usually are not involved in industrial research and development. Financing was accessed by 52 various scientific units, i.e. 14% of those classified under the parametric assessments. These included 22 universities, 20 research institutes, and 5 Polish Academy of Sciences institutes. In total the projects involved the participation of 695 individual enterprises - for comparison under activities 1.1. and 1.2. applications were submitted by 3018 distinct enterprises. The qualitative research shows that the consortium arrangements require a high degree of trust between partners, and that this form of cooperation is picked up almost exclusively by entities, which have already cooperated with each other in the past. The availability of public support does not seem to be stimulating the emergence of new relationships between business and science organisations.

Recommendations from the study are presented in the table starting on page 94 of the report.

¹⁴ The only calls for proposals in which applications could be submitted solely by research consortia included those under OP SG subactivity 4.1.1. „Synchem”, „Brik” and „Inga”; however it should be noted that these calls involved research projects for solving issues in identified individual enterprises.

¹⁵ The comparison involves the resourcing of activities 1.1 i 1.2 as compared to the values for subactivities 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4.

¹⁶ 4,5% are other types of organisations, including a.o. museums, R&D centres, foundations.

3 CELE I ZAKRES ANALIZY

Zasadniczym celem etapu pierwszego modułu I była analiza oferty NCBR w ramach PO IR na tle wsparcia B+R proponowanego przez inne instytucje oraz identyfikacja rozwiązań usprawniających wdrażanie interwencji. Biorąc pod uwagę zaawansowany etap wdrażania PO IR w badaniu zwrócono uwagę również na opracowanie zaleceń istotnych z punktu widzenia konstruowania oferty wsparcia działalności B+R po roku 2020.

Poniżej przedstawiono główne pytania badawcze dla etapu I:

- Jaki jest potencjał polskich przedsiębiorców (MŚP i dużych) i jednostek naukowych do absorpcji środków planowanych do wydatkowania przez NCBR w ramach PO IR w ujęciu statystycznym oraz w kontekście innych realizowanych działań publicznego wsparcia działalności B+R w Polsce, w tym m.in. jaka jest ocena możliwości osiągnięcia założonych wartości docelowych wskaźników dla wybranych działań POIR wdrażanych przez NCBR?
- W jakim stopniu cała oferta programowa NCBR, w tym POIR I i IV osi, jest spójna wewnętrznie oraz pokrywa zapotrzebowanie wsparcia na cały proces B+R+I? Na ile programu NCBR są rozłączone i komplementarne?
- Jaka jest komplementarność programów wsparcia publicznego procesu B+R+I w Polsce?
- Czy występuje zjawisko odpyływania potencjalnych wnioskodawców NCBR POIR do innych programów wsparcia? Jeśli tak, jakie to są programy i na ile stanowi to zagrożenie dla wdrażania POIR przez NCBR oraz jakie są tego przyczyny? Jakie należy podjąć środki zaradcze przeciwdziałające temu zjawisku na poziomie systemowym i NCBR?
- Czy oferta regionów i innych agencji rządowych/ podmiotów wspierających obszar B+R+I stanowi konkurencję dla instrumentów NCBR i pokrywa się z zakresem wsparcia oferowanym przez NCBR? Jeśli tak, to w jakich aspektach? Jakie są różnice w wymogach konkursowych (dokumentacja, kryteria) mające wpływ na wybór oferty przez wnioskodawców?
- Ile konkursów na wsparcie działalności B+R od 2014 r. ogłoszono w ramach RPO dofinansowania? Jakie schematy wsparcia były wdrażane? Ilu przedsiębiorców wnioskowało o wsparcie z RPO na wsparcie działalności B+R? Jaki był współczynnik sukcesu? Jakie są plany dot. konkursów finansowanych w ramach RPO do 2020 r. w zakresie wsparcia B+R?
- Czy występuje zjawisko rezygnacji z aplikowania o środki w NCBR? Jeśli tak, jakie są przyczyny rezygnacji z ubiegania się o dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez NCBR? Czy i jakie są możliwości poprawy oferty NCBR skierowanej do MŚP i dużych firm?
- Jakie są luki w zakresie wsparcia publicznego finansowania B+R+I w Polsce?

4 METODOLOGIA

W badaniu wykorzystano szeroki zestaw metod badawczych. Należały do nich:

- Analiza desk research obejmująca w szczególności:
 - Dane z systemu monitoringu PO IR,
 - Dokumentacje konkursowe wdrażanych na poziomie krajowym oraz regionalnym instrumentów wsparcia działalności B+R,
 - Pozyskane ze wszystkich Urzędów Marszałkowskich dane dotyczące podmiotów ubiegających się o wsparcie (w szczególności numery NIP i tytuły projektów celem identyfikacji zjawiska konkurencji między PO IR a wsparciem oferowanym w RPO),
 - Dane statystyczne dotyczące aktywności badawczej przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych (w szczególności dane z publikacji „Nauka i technika” oraz dane pozyskane bezpośrednio z Urzędu Statystycznego w Szczecinie),
 - Akty prawne szczebla unijnego i krajowego dotyczące wsparcia działalności B+R,
 - Literatura przedmiotu w tym badania ewaluacyjne dotyczące programów wspierających aktywność badawczą oraz publikacje dotyczące aktywności badawczej firm.
- Wywiady indywidualne z przedstawicielami NCBR odpowiedzialnymi za wdrażanie programów dotyczących wsparcia działalności B+R (PO IR, programy strategiczne). Przeprowadzono 7 wywiadów (w tym dwie diady),
- Wywiady indywidualne z przedsiębiorstwami ubiegającymi się o wsparcie na realizację projektów badawczych. Wywiadami objęte zostały firmy różnych klas wielkości, z różnych województw oraz mające doświadczenia z różnymi instrumentami wsparcia. Zrealizowano 10 wywiadów,
- Wywiady grupowe z przedsiębiorstwami ubiegającymi się o wsparcie na realizację projektów badawczych z PO IR – zrealizowano 4 wywiady, w których uczestniczyło łącznie 26 osób. Spotkania odbyły się w różnych województwach,
- Wywiad grupowy z przedstawicielami jednostek naukowych, które posiadały doświadczenia w aplikowaniu do PO IR,
- Wywiady z przedstawicielami firm doradczych świadczących usługi z zakresu przygotowywania wniosków o dofinansowanie oraz rozliczania projektów badawczo-rozwojowych. Zrealizowano trzy wywiady z firmami działającymi w różnych województwach,
- Badanie ankietowe CATI wśród firm wysokiej i średnio wysokiej techniki – zrealizowano 500 ankiet,
- Panel ekspertów – w panelu wzięło udział pięciu ekspertów z zakresu publicznego wsparcia działalności przedsiębiorstw, działalności innowacyjnej i B+R, komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych oraz dziewięciu przedstawicieli NCBR,
- Warsztat z udziałem przedstawicieli NCBR zrealizowany w formule design thinking. Podczas warsztatu identyfikowano luki w ofercie wsparcia działalności B+R oraz dyskutowano na tym, jakie rozwiązania mogące skutkować wzrostem kontraktacji oraz sprzyjające dostosowaniu oferty do potrzeb grup docelowych warto zastosować. W warsztacie wzięło udział 13 osób.

5 OFERTA PROGRAMOWA NCBR A PROCES B+R

Przyjęto, iż pod pojęciem oferty programowej NCBR ukierunkowanej na wsparcie procesu B+R+I będą rozumiane te wdrażane przez NCBR instrumenty, które spełniają następujące warunki:

- ich zakres przedmiotowy dotyczy projektów B+R niezależnie od etapu na jakim prace te się znajdują,
- ich zakres podmiotowy dotyczy podmiotów krajowych i nie wymaga uczestnictwa partnerów z zagranicy,
- nie mają charakteru niszowego co może się wyrażać albo w bardzo małej alokacji na dany instrument albo bardzo wąskim zakresie przedmiotowym lub podmiotowym wsparcia (np. program CYBERSECIDENT, program CUBR, program strategiczny Satelitarny system optoelektronicznej obserwacji Ziemi)
- znajdują się w aktualnej ofercie NCBR (ujęte są w planie działalności NCBR na rok 2018 lub ostatecznie nabory były ogłoszone najpóźniej w 2017r.)

Stosując te 4 kryteria wyodrębniono grupę instrumentów, które z uwagi na zakres przedmiotowy, podmiotowy i wysokość alokacji można uznać za stanowiące trzon oferty jaką NCBR kieruje do podmiotów zainteresowanych realizacją projektów B+R. Należą do nich:

- działanie 1.1 PO IR,
- działanie 1.2 PO IR,
- działanie 1.3 PO IR,
- działanie 4.1 PO IR,
- programy strategiczne (Techmastrateg, Infostrateg),
- program Proof of Concept,
- program Infrastart,
- program Tango.

Powyższe programy należy uznać za mające potencjalnie największe znaczenie z punktu widzenia wsparcia aktywności B+R polskich podmiotów i jako takie zostały poddane szczegółowej analizie. Analizy uwzględniać będą punkt widzenia zarówno przedsiębiorstw jak i jednostek naukowych.

5.1 CHARAKTERYSTYKA OFERTY

Na podstawie analizy dokumentacji konkursowych można stwierdzić, że oferta NCBR adresuje wszystkie etapy projektu B+R począwszy od badań podstawowych na pracach rozwojowych i przedwdrożeniowych skończywszy choć między poszczególnymi instrumentami istnieją pewne różnice.

W instrumentach dotacyjnych Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój dofinansowywane są badania przemysłowe oraz prace rozwojowe począwszy od drugiego poziomu gotowości technologicznej – nie są wspierane badania podstawowe czyli TRL 1. Co istotne projekty, w których nie przewidziano eksperymentalnych prac rozwojowych nie mogą otrzymać dofinansowania¹⁷. W kontekście nałożonego na beneficjentów PO IR obowiązku wdrożenia rozwiązanie to należy uznać za słuszne ponieważ stymuluje realizację projektów B+R, które po zakończeniu dzielić będzie niewielki dystans od wdrożenia. Z przeprowadzonych analiz wynika, że wspieranie procesu B+R od wczesnych etapów badań przemysłowych do ostatniego etapu prac rozwojowych było słusznym rozwiązaniem. Połowa wnioskodawców ubiegała się o wsparcie na realizację projektów obejmujących TRL 2 – 9 lub 3 –

¹⁷ Wyjątkiem jest wspólne przedsięwzięcie z województwem lubelskim (poddziałanie 4.1.1), w którym NCBR finansuje jedynie fazę badań przemysłowych

9. Pozytywnie należy oceniać fakt, iż ponad 70% aplikujących chciało pozyskać dofinansowanie na projekty rozpoczynające się na drugim lub trzecim TRL – nie ulega bowiem wątpliwości, iż im niższy poziom gotowości technologicznej tym większe ryzyko niepowodzenia projektu i braku wdrożenia co uzasadnia interwencję publiczną sprzyjającą dywersyfikacji ryzyka. Szczegółowe dane nt. odsetka złożonych projektów obejmujących dany poziom gotowości technologicznej przedstawia poniższa tabela:

Tabela 1. Odsetek projektów złożonych do działań PO IR według poziomów gotowości technologicznej, na których projekty się zaczynały i na których się kończyły

	TRL początkowy	TRL końcowy
2	33,7%	
3	37,5%	0,2%
4	13,0%	0,5%
5	6,3%	0,2%
6	7,3%	1,2%
7	2,0%	10,5%
8	0,3%	17,7%
9	0,1%	69,7%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez NCBR¹⁸.

Od 2017r. dzięki zmianie w SZOOP PO IR możliwe jest również pozyskanie dofinansowania na realizację tzw. prac przedwdrożeniowych rozumianych jako prace będące działaniami przygotowawczymi do wdrożenia wyników badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych w działalności gospodarczej, umożliwiające doprowadzenie rozwiązania będącego przedmiotem projektu do etapu, kiedy będzie można je skomercjalizować. Rozszerzenie katalogu kosztów kwalifikowalnych o prace przedwdrożeniowe wszyscy badani w ramach niniejszej ewaluacji przedsiębiorcy ocenili pozytywnie wskazując, że pozwoli im na sfinansowanie niezwykle ważnych dla powodzenia wdrożenia działań takich jak np. certyfikacja, ochrona własności intelektualnej czy badania rynku.

Jak wskazano, w ramach PO IR nie są dofinansowywane badania podstawowe. Żaden z kilkudziesięciu przedsiębiorców spośród uczestniczących w wywiadach grupowych oraz objętych wywiadami indywidualnymi nie oczekiwał wsparcia prac dotyczących pierwszego poziomu gotowości technologicznej, żadna z firm nie zadeklarowała też prowadzenia takich prac we własnym zakresie choć pewnie można sobie wyobrazić branże, w których prowadzenie badań podstawowych przez firmy nie jest zjawiskiem odosobnionym (np. farmaceutyczna).

Możliwość otrzymania dofinansowania na realizację badań podstawowych jest tym elementem, który różnicuje PO IR od programów strategicznych. W programie Techmastrateg koszt kwalifikowalny tego rodzaju badań definiowanych jako oryginalne prace badawcze eksperymentalne lub teoretyczne podejmowane przede wszystkim w celu zdobywania nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne może wynieść maksymalnie 15% kosztów kwalifikowalnych projektu ogółem. Co istotne dofinansowanie może zostać udzielone wyłącznie jednostce naukowej, w przypadku uzasadnionym specyfiką Projektu. Podobna zasada obowiązywała w programach Strategmed i Biostrateg.¹⁹ Uczestniczące w wywiadzie grupowym jednostki naukowe wskazywały na zasadność rozwiązania dopuszczającego przeznaczenie części projektu na badania podstawowe. Argumentowały, że niejednokrotnie w projektach obejmujących wyższe

¹⁸ Analizy wykonane na próbie 3845 projektów

¹⁹ W Biostrategu koszt kwalifikowalny badań podstawowych nie mógł przekroczyć 10% kosztów kwalifikowalnych projektu

poziomy gotowości technologicznej istnieje potrzeba „powrotu” do etapów wcześniejszych a sam proces badawczy nie ma stricte linearnego charakteru polegającego na konsekwentnym przechodzeniu z niższych TRL-ów na wyższe.

Uczestnicy spotkania podnosili również, iż badania podstawowe są punktem wyjścia do opracowania tzw. innowacji przełomowych...

„Jeśli my chcemy dzisiaj zrobić nowoczesny produkt, to ten produkt wymaga podbudowy, pewnej bazy naukowej. I nie ma szans, żebym czasem nie wszedł czy często nawet nie szedł w etap badań podstawowych, żeby poznać nowe zależności, zjawiska, itd. Niektórzy mówią o badaniu praw fizyki, obaliliśmy jakąś zasadę w fizyce i jest coś nowego, bez przesady, nie tak pod górę. Ale generalnie muszę wykonać nowe badania”

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami jednostek naukowych

Wydaje się, iż warto w pracach nad kształtem przyszłej perspektywy finansowej rozważyć możliwość dofinansowywania w ograniczonym zakresie badań podstawowych w projektach realizowanych w konsorcjach naukowo – przemysłowych.

Pozostając w temacie dofinansowywania badań podstawowych warto zwrócić uwagę na fakt, iż wsparcie tego etapu prac B+R jest domeną Narodowego Centrum Nauki. Inicjatywą mającą na celu zaadresowanie problemu polegającego na finansowaniu różnych etapów procesu B+R przez dwie różne instytucje jest program Tango. Jego celem jest stworzenie pomostu pomiędzy uzyskanymi wynikami badań podstawowych, a możliwym zastosowaniem tych wyników w praktyce gospodarczej i społecznej. Dofinansowywane są badania przemysłowe i/lub prace rozwojowe choć tylko do wysokości 1 mln zł.

W roku 2018 planowane jest uruchomienie dwóch nowych instrumentów dotacyjnego wsparcia procesu badawczo-rozwojowego czyli programu Infrastart oraz programu Proof of Concept. Na chwilę obecną znane są jedynie ich ogólne założenia. Celem programu Infrastart jest zwiększenie efektywności wykorzystania dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych poprzedniej perspektywy finansowej na lata 2007-2013, poprzez jej udostępnienie jednostkom naukowym, przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym. W pierwszym etapie nastąpić ma wyłonienie infrastruktury B+R posiadającej największy potencjał do prowadzenia prac B+R o charakterze aplikacyjnym. Drugi etap zakłada nabór na projekty badawcze realizowane w oparciu o infrastrukturę badawczą wyłonioną w etapie pierwszym. Program ma stanowić odpowiedź na zidentyfikowany problem niewystarczającego wykorzystania aparatury zakupionej ze środków unijnych poprzedniej perspektywy finansowej. Co istotne program nie jest dyktowany wyłącznie przedsiębiorstwom lub konsorcjom naukowo – przemysłowym, dopuszczona będzie realizacja projektów niezakładających udziału przedsiębiorcy.

Celem programu Proof of Concept jest wsparcie realizacji projektów, które zakończyły etap badań przemysłowych osiągając maksimum 6. poziom gotowości technologicznej (TRL) oraz zwiększenie stopnia ich komercjalizacji. W ramach programu wspierane byłyby zarówno projekty finansowane wcześniej (na etapie badań podstawowych/badań przemysłowych) ze środków publicznych, jak i takie, które nie korzystały jeszcze z tej formy wsparcia. Program jest w dużej mierze skierowany do jednostek naukowych – będą mogły realizować projekty samodzielnie, bez udziału przedsiębiorstw. Naturalną grupą wnioskodawców wydają się być beneficjenci Programu Badań Stosowanych, w którym dofinansowywano realizację projektów B+R właśnie do szóstego poziomu gotowości technologicznej.

Obok instrumentów dotacyjnych NCBR odpowiada również za wdrażanie instrumentów finansowych, które oferowane są w ramach poddziałań 1.3.1 Wsparcie Projektów badawczo-rozwojowych w fazie preseed przez fundusze typu proof of concept – BRIDGE Alfa oraz 1.3.2 Publiczno-prywatne wsparcie prowadzenia prac badawczo-rozwojowych z udziałem funduszy kapitałowych – BRIDGE VC. Jeżeli chodzi o poddziałanie 1.3.1 to jego głównym celem jest wypełnienie luki podażowej projektów o charakterze technologicznym oraz life science na rynku inwestycji kapitałowych early stage. Wsparcie przeznaczone jest na fazę **proof of principle** polegającą na wczesnej weryfikacji pomysłu, w czasie której realizowane są badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe,

wstępna ocena potencjału Projektu B+R, analizy otoczenia konkurencyjnego, zdefiniowanie planu badawczego i pierwszych kamieni milowych rozwoju Projektu B+R oraz fazę **proof of concept** polegająca na właściwej weryfikacji pomysłu co również oznacza prowadzenie badań przemysłowych i prac rozwojowych. Grantobiorca czyli podmiot, w który inwestuje fundusz kapitałowy może otrzymać 1 mln zł²⁰.

Celem poddziałania 1.3.2 jest rozwój publiczno - prywatnych form finansowania, nakierowanych na wspieranie komercjalizacji projektów badawczo – rozwojowych w fazie pre-inkubacji, inkubacji i akceleracji. Zgodnie z załącznikiem do Procedury Naboru Propozycji Inwestycyjnych Fundusz CVC będzie inwestował w Spółki Celowe, znajdujące się na etapie rund A lub B. Dopuszcza się w ramach wyjątku Inwestycje typu „seed” oraz Inwestycje kontynuacyjne w rundzie C. Zgodnie z wyjaśnieniami udzielonymi przez Polski Fundusz Rozwoju odpowiedzialny za procedurę naboru propozycji runda A to tzw. początek komercjalizacji (produkcji, sprzedaży), Runda B to ulepszenie produktu i początek globalnego roll-out’u natomiast Runda C to skalowanie operacji i pełna globalna ekspansja – budowanie globalnej sieci dystrybucji i sprzedaży bezpośredniej. Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że **fundusze dysponujące środkami z poddziałania 1.3.2 jakkolwiek będą inwestowały w firmy prowadzące działalność innowacyjną, w tym B+R tak w ograniczonym lub wręcz żadnym zakresie będą wspierały samo prowadzenie prac badawczych.**

5.2 OCENA OFERTY

5.2.1 Perspektywa przedsiębiorstw

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że **oferta jaką posiada NCBR pokrywa zapotrzebowanie wsparcia na cały proces B+R+I obejmuje bowiem wszystkie etapy tego procesu ze szczególną koncentracją na badaniach przemysłowych i pracach rozwojowych.** Szczególnie pozytywnie na temat oferty NCBR-u wypowiadają się przedsiębiorstwa, które nie dostrzegają istotnych luk w ofercie. Często spotykano się z opinią, że oferta jest na tyle szeroka, że zainteresowani mogą dokonywać wyboru między różnymi instrumentami. Istotne zastrzeżenia jakie zgłaszały firmy dotyczyły nie tyle pokrywania przez ofertę całego procesu B+R co bardziej szczegółowych warunków udzielania wsparcia. W tym kontekście badani przedsiębiorcy sygnalizowali jako niedostosowane do ich potrzeb następujące warunki:

- **brak możliwości dokonania inwestycji w aparaturę w ramach realizowanych projektów dofinansowanych z PO IR** (kosztem kwalifikowalnym jest tylko jej amortyzacja). W obecnej perspektywie finansowej firmy mają możliwość zakupu środków trwałych niezbędnych do prowadzenia prac badawczych tylko w ramach odrębnych schematów wsparcia dostępnych zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym (ewentualnie w programach strategicznych). W przypadku PO IR jest to działanie 2.1 wdrażane przez Ministerstwo Rozwoju, z którego można sfinansować jedynie duże inwestycje (minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych to 2 mln zł). Z punktu widzenia firm jest to z pewnością sytuacja niekorzystna ponieważ oznacza konieczność złożenia dwóch wniosków o dofinansowanie (w przypadku PO IR będą to wnioski do innych instytucji) co oczywiście po stronie wnioskodawcy oznacza dodatkowe koszty jak również podnosi poziom ryzyka (firma nie ma żadnej gwarancji, że otrzymując dofinansowanie na realizację projektu badawczego z jednego instrumentu otrzyma również wsparcie na aparaturę z instrumentu drugiego). Ponadto na poziomie krajowym nie są również wspierane niewielkie kwotowo inwestycje w aparaturę, z kolei na poziomie regionalnym nabory wniosków są ogłaszane stosunkowo rzadko. Nie ulega też wątpliwości, że aparatura badawcza jest niezbędna do przeprowadzenia prac badawczych a amortyzacja pokrywać będzie najczęściej tylko niewielki koszt jej zakupu. Nie zawsze też możliwe jest skorzystanie z podwykonawstwa czy leasing środków trwałych. Większość firm, z którymi rozmawiano negatywnie oceniała brak możliwości zaliczenia zakupu aparatury do kosztów kwalifikowalnych:

²⁰ Kwota ta może być w uzasadnionych przypadkach zwiększona do 1,2 mln euro (firmy z terenu Mazowsza) lub 1,6 mln euro (firmy z regionów słabiej rozwiniętych)

„My z kolei bardzo ograniczyliśmy ilość badań taką, jaką na początku przewidzieliśmy, policzyliśmy po prostu amortyzację, że trzeba będzie dwie takie maszyny kupić, policzyliśmy amortyzację i nam się po prostu to nie opłacało. Więc w tym projekcie zmniejszyliśmy ilość badań do jakiegoś tam minimum, żeby poradzić sobie. Mamy własne laboratorium, więc tak przeliczyliśmy tą ilość badań, żeby nasze laboratorium z tym sprzętem, który obecnie mamy, dało radę. Więc to był jakiś problem

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami przedsiębiorstw

„Ja mam z własnego projektu doświadczenie takie, bo w naszym projekcie ja muszę mieć własną aparaturę, muszę mieć własne stanowisko. Nie mam na to pieniędzy, bo przez amortyzację mnie nie stać, żeby przez 2 lata sobie amortyzować, a kupić za 5 milionów. To jest dla nas duża bariera. My to robimy cały czas, kombinujemy. Proszę zobaczyć, mam rozbite palce, bo 2 dni temu ściągaliśmy maszynę z samochodu, kupiliśmy jakąś starą, urządzenie gdzieś pod Kielcami z jakiegoś starego laboratorium i go remontujemy w tej chwili”

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami przedsiębiorstw

Warto więc rozważyć możliwość uznania zakupu środków trwałych związanych z planowanym do realizacji projektem badawczym za koszt kwalifikowalny. Celem uniknięcia sytuacji, w której tego rodzaju wydatki będą dominować można wprowadzić limit na tego rodzaju koszty (np. 10% całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych). Warto wskazać, że w obecnej perspektywie finansowej tego rodzaju instrument łączony obejmujący zarówno komponent badawczy jak i inwestycyjny oferowany jest w ramach RPO województwa wielkopolskiego. Podstawą prawną nabycia aparatury jest pomoc de minimis lub regionalna pomoc inwestycyjna a maksymalna wysokość wsparcia to 700 tys. zł. Uruchomienie analogicznego instrumentu przez NCBR wymagałoby zmiany rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy *de minimis* za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

- **stosunkowo wysoki, w szczególności z perspektywy firm mikro, minimalny poziom wydatków kwalifikowalnych** (w ostatnich naborach ogłoszonych w szybkiej ścieżce był to 1 mln zł). W tym kontekście firmy bardzo pozytywnie oceniały inicjatywę tzw. małych projektów, którą traktowały jako ukłon w kierunku podmiotów o mniejszym potencjale finansowym ale zainteresowanych realizacją prac badawczych. Inicjatywa miała jednak jednorazowy charakter i dotyczyła tylko regionów słabiej rozwiniętych. Ponadto z przeprowadzonych wywiadów wynika, że do wielu firm informacja o konkursie na małe projekty nie dotarła. Można stwierdzić, że obecnie jednym wsparciem na poziomie krajowym, które mogą otrzymać firmy zainteresowane realizacją projektu B+R o wartości nieprzekraczającej 1 mln zł jest wsparcie o charakterze kapitałowym, które co oczywiste nie musi spotkać się z powszechnym zainteresowaniem wymaga bowiem oddania części kontroli na firmę zewnętrznemu podmiotowi. Dostępne na poziomie regionalnym wsparcie posiada szereg wad, które opisano w dalszej części raportu. Co ważne, jak pokazuje analiza danych, takim właśnie oczekiwaniom szczególnie silnie dają wyraz firmy z grupy CORE (prowadzące w przeszłości lub planujące podjęcie prac B+R w najbliższym czasie). W ich przypadku odsetek preferujących elektroniczne lub bezpośrednie kanały kontaktu sięga 83%.

„Dla mikrofirm jest mało interesujących projektów, małych kwotowo, które jesteśmy w stanie udźwignąć, zrealizować, które nas nie dobiją, projektów, które nie są liczone na miliony, gdzie wkład własny to 50%, gdzie nasz obrót wynosi kilka milionów, ale bliżej dwóch niż pięciu. Pewnie byłoby lepiej, gdyby się w tej ofercie pojawiło więcej takich drobnych projektów, które mogłyby być realizowane przez nas.”

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami przedsiębiorstw

„Są możliwości pozyskania dosyć sporych środków venture. Ale to są ryzykowne rzeczy, nie chcemy tutaj dawać, sprzedawać jakichś udziałów, nie chcemy tutaj zmieniać właściciela, na się właściciel też nie zgadza, nie ma takiej opcji. Więc to w ogóle nie możemy wchodzić w takie aspekty”

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami przedsiębiorstw

- **wymogi związane z procedurą konkurencyjności** – zdaniem przedsiębiorców całkowicie nie przystają do rzeczywistości związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz specyfiki projektów badawczych. Firmy sygnalizowały, że niejednokrotnie zastosowanie procedury sprawia, że kupują dany produkt/usługę drożej niż normalnie. Procedura wpływa na wydłużenie czasu realizacji projektów, podnosi również ich ryzyko. Firmy obawiają się nakładania korekt finansowych. Wszelkie niedoskonałości procedury zostały szczegółowo wskazane w badaniu: Ocena obciążeń administracyjnych beneficjentów Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020²¹.

Biorąc powyższe pod uwagę można stwierdzić, iż istnieje grupa firm, głównie mikro i małych zainteresowanych realizacją relatywnie niewielkich kwotowo projektów obejmujących również inwestycje w aparaturę, które w ofercie NCBR poza instrumentami kapitałowymi nie znajdują żadnych adresujących ich potrzeby. Poniżej prezentujemy stworzoną na podstawie kilkudziesięciu rozmów z firmami przykładową personę firmy, do której potrzeb aktualna oferta NCBR nie jest dostosowana. Potwierdziły to również ustalenia z warsztatu z przedstawicielami NCBR, na którym personą się posłużono:

Firma Bionic Technologies²²

Powstała rok temu z inicjatywy dwóch absolwentów wydziału Inżynierii Medycznej Politechniki Rzeszowskiej. Założyciele przed podjęciem decyzji o uruchomieniu własnego biznesu pracowali w dziale B+R jednego z zagranicznych koncernów. Obaj mają 34 lata. W rozpoczęcie działalności zainwestowali własne oszczędności, które przeznaczyci na biuro i podstawowe zaplecze badawcze. Z uwagi na brak historii kredytowej nie mogli skorzystać z finansowania bankowego. Na chwilę obecną firma przynosi zyski pochodzące głównie ze świadczenia usług o charakterze inżynieryjnym oraz produkcji elementów wykorzystywanych w zaawansowanych protezach, które firma

²¹ Ocena obciążeń administracyjnych beneficjentów Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020, STOS, CODE-Design, Warszawa 2017r.

²² Nazwa fikcyjna

drukuje na drukarkach 3d. Docelowo firma zamierza oferować, głównie zagranicznym kontrahentom, egzotyczne wykorzystujące innowacyjny system hydraulicznego zginania kończyn. Byliby to klienci indywidualni, produkty byłoby opracowywane na indywidualne zamówienia. Całkowity koszt prac szacuje na około 800 tys. zł. W tej kwocie mieściłby się zakup aparatury niezbędnej do przeprowadzenia części badań, która przyda się firmie również w przyszłości. Niewykluczone, że firma musiałaby w wąskim zakresie skorzystać z usługi jednostki naukowej (wykonanie badań niszczących). Następnie firma ma w planach stworzenie zaplecza produkcyjnego oraz sieci sprzedaży (na razie głównie rynek Niemiecki). Słyszała o tym, że z funduszy unijnych można pozyskać wsparcie na działalność B+R ale nic poza tym. Liczyła na inwestora kapitałowego ale inwestor postawił nieakceptowalne warunki – właściciele obawiali się utraty kontroli nad firmą.

5.2.2 Perspektywa jednostek naukowych

Jednostki naukowe, były nieco bardziej krytyczne niż przedsiębiorstwa w swoich ocenach dotyczących adekwatności oferty publicznego wsparcia działalności B+R do ich potrzeb. Nie powinno to dziwić jeżeli weźmie się pod uwagę fakt iż wsparcie dla sektora nauki na realizację prac B+R w obecnej perspektywie finansowej zostało znacząco ograniczone. **Na chwilę obecną ich udział w wartości dofinansowanych z PO IR projektów to zaledwie 2,9% co przekłada się na kwotę 180 mln podczas gdy do firm trafiło ponad 10 mld.** Taka sytuacja jest jednak zgodna z intencjami twórców PO IR, zgodnie z którymi jednostki naukowe mają pełnić niejako rolę „służebną” względem przedsiębiorstw a ich aktywność badawcza ma być wynikiem zapotrzebowania zgłaszanego przez konkretne podmioty gospodarcze. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w braku wsparcia w ramach PO IR dla projektów B+R realizowanych wyłącznie przez jednostki naukowe (bez udziału przedsiębiorstw)²³²⁴. Równocześnie alokacja na projekty realizowane w konsorcjach naukowo – przemysłowych stanowi zaledwie 13% alokacji na projekty badawcze, w których jedynymi beneficjentami mogą być przedsiębiorstwa. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że była to proporcja właściwa – wartość dofinansowania o jaką ubiegały się konsorcja naukowo przemysłowe stanowiła niecałe 10% wartości dofinansowania, o które firmy ubiegały się samodzielnie. Część przedstawicieli jednostek naukowych było również rozczarowanych brakiem instrumentu, który stanowiłby odpowiednik zakończonego w roku 2014 Programu Badań Stosowanych czyli instrumentu dedykowanego głównie podmiotom z sektora nauki, z którego mogłyby sfinansować realizację badań przemysłowych (i w pewnym zakresie również podstawowych).

„NCN już nie akceptuje wniosków, bo to już nie są dla nich badania podstawowe, ale do wdrożenia jest daleko, więc przedsiębiorca nam mówi, no ale tu jeszcze pobadajcie 2-3 lata, wtedy ja włożę swoje pieniądze, żeby to wdrożyć. Brakuje dla mnie badań stosowanych, właśnie projektów celowych, jak kiedyś były, gdzie nie ma tego obowiązku wdrożenia”.

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami jednostek naukowych

„M2: Ale myślę, że tu jest ten problem tego braku finansowania tych wcześniejszych etapów, by uczelnie miały inne konkursy, w których mogłyby doprowadzić te swoje rozwiązania dalej, do kolejnych poziomów. Wtedy mogłyby wyjść z ofertą do większej grupy przedsiębiorców. A tak faktycznie poruszamy się wśród kolegów, którzy zaryzykują i wyłożą swoje środki i jakoś to razem zrobimy.

²³ Z drobnym wyjątkiem jakim jest poddziałanie 4.1.1 PO IR

²⁴ Z tego też względu ograniczono znacząco wsparcie na inwestycje w infrastrukturę badawczą jednostek naukowych. Doświadczenia z poprzedniego okresu programowania pokazały, że inwestycje te niejednokrotnie były dokonywane bez rozpoznania potrzeb podmiotów gospodarczych co później przekładało się na nieoptymalne wykorzystanie zakupionej aparatury i trudności w jej utrzymaniu – patrz m.in raport: „Podsumowanie realizacji działań na rzecz infrastruktury badawczej w ramach II osi priorytetowej PO IG”, Agrotec, Warszawa

M1: Mamy szóstkę u siebie [szósty poziom TRL – przyp. Ewaluatora], otwieramy szafę, proszę zobaczyć, jest, działa.

Ewaluator: Czyli te wasze szafy są puste?

M1: Jeśli chodzi o fizyczne modele, tak”.

Cytat z wywiadu grupowego z przedstawicielami jednostek naukowych

Należy też w tym miejscu podkreślić, iż powrót do formuły PBS-u w świetle wyników ewaluacji przeprowadzonej przez Bank Światowy nie wydaje się być dobrym rozwiązaniem. Dofinansowane w ramach programu projekty kończyły się przede wszystkim rezultatami o charakterze naukowym o niskim potencjale wdrożeniowym na co wpływać miała m.in. znikoma partycypacja firm (w ścieżce A ich udział w ogóle nie był wymagany, w ścieżce B w 85% przypadków liderami konsorcjów były jednostki naukowe)²⁵. Wydaje się, że odpowiedzią na oczekiwania przedstawicieli środowiska naukowego są programy Tango oraz Proof of Concept oczywiście pod warunkiem, że możliwość pozyskania wsparcia nie będzie miała charakteru incydentalnego. Taka sytuacja miała niestety miejsce w programie Tango, w którym dotychczas ogłoszono jedynie 2 nabory – w roku 2014 oraz roku 2016. Jak wskazują ewaluatorzy programu *dotychczasowe edycje odbywały się w zbyt długim odstępie czasu, co w przypadku innowacyjnych produktów czy technologii może prowadzić do utraty waloru konkurencyjności i opłacalności wdrożenia danego rozwiązania*²⁶. Należy też pamiętać, że przedstawiciele sektora nauki mogą pozyskać wsparcie na realizację projektów badawczo-rozwojowych z Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Chodzi przede wszystkim o programy z grupy TEAM, w których dofinansowywane są nawet kilkumilionowe projekty dotyczące badań przemysłowych i prac rozwojowych niewymagające udziału partnerów gospodarczych (z wyjątkiem Team-Tech). Równocześnie warto zaznaczyć, iż część przedstawicieli środowiska naukowego, którzy uczestniczyli w wywiadzie grupowym twierdziła, iż znakomicie odnajdują się w obecnym systemie i nie mają nic przeciwko wymogowi realizacji projektów w konsorcjach naukowo – przemysłowych. Zapewne punkt widzenia zależy od potencjału jednostki do kooperacji z sektorem gospodarki.

Podsumowując, należy stwierdzić, że publiczna oferta finansowania prac B+R jaką posiada NCBR jest ofertą pokrywającą zapotrzebowanie na cały proces B+R. W nieco mniejszym stopniu zaspokajane są potrzeby jednostek naukowych natomiast należy podkreślić, iż sytuacja taka nie jest dziełem przypadku lecz przyjętych przez donatorów publicznych środków założeń. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa to należy pamiętać, że oferta z PO IR-a, który jest kluczowym źródłem wsparcia aktywności badawczej firm nie trafia do pewnych grup przedsiębiorstw, a mianowicie:

- firm zainteresowanych realizacją mniejszych kwotowo projektów (o wartości do 1 mln zł),
- firm niewpisujących się w krajowe inteligentne specjalizacje,
- firm zamierzających realizować projekt na terenie Mazowsza (wszystkie ogłoszone w roku 2018 nabory w ramach działań 1.1, 1.2, 4.1.2 i 4.1.4 dotyczyły projektów, których miejsce realizacji mogło znajdować się jedynie w regionie słabiej rozwiniętym).

²⁵ Mid-Term Review: Applied Research Program, World Bank, 2013r.

²⁶ Ewaluacja Wspólnego Przedsięwzięcia TANGO, Ecorys, 2018r., s. 4

6 SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA OFERTY NCBR

Analiza spójności oferty NCBR koncentrowała się na określeniu czy poszczególne instrumenty wsparcia nie konkurują między sobą. Pod pojęciem konkurencji między oferowanymi instrumentami dotacyjnego wsparcia projektów B+R rozumieć należy sytuację, kiedy identyczny lub bardzo podobny projekt może zostać złożony do więcej niż jednego instrumentu i w każdym ze schematów może potencjalnie uzyskać dofinansowanie.

Analizę występowania zjawiska konkurencji przeprowadzono w ujęciu teoretycznym oraz praktycznym. W tym pierwszym sprawdzano, opierając się na zapisach dokumentacji konkursowej, przede wszystkim to czy możliwe jest złożenie analogicznego jeżeli chodzi o zakres przedmiotowy wniosku o dofinansowanie do dwóch lub większej liczby instrumentów oferowanych przez NCBR. W ujęciu praktycznym w oparciu o dane z systemu monitoringu sprawdzano czy takie sytuacje rzeczywiście miały miejsce.

6.1 PROGRAM OPERACYJNY INTELIGENTNY ROZWÓJ

W analizach nie uwzględniano poddziałania 1.1.2 z uwagi na to, że nie będą już w nim ogłaszane nabory wniosków o dofinansowanie. Z informacji uzyskanych w trakcie wywiadów wynika, że jednym z powodów „wygaszenia instrumentu” było właśnie pokrywanie się jego zakresu przedmiotowego z zakresem wsparcia udzielanego w ramach szybkiej ścieżki.

Wyniki analiz zostaną zaprezentowane w podziale na działania osi pierwszej i działania osi czwartej ponieważ zidentyfikowano, iż ewentualna konkurencja ma miejsce przede wszystkim w ramach osi.

6.1.1 I oś priorytetowa

Ujęcie teoretyczne

Zauważyć można pewne elementy, które świadczą o ryzyku rzeczywistej konkurencji między działaniem 1.1 a działaniem 1.2:

- W ramach obu instrumentów dofinansowanie udzielane jest na realizację projektów które obejmują badania przemysłowe i prace rozwojowe lub prace rozwojowe,
- W obu działaniach zakres przedmiotowy projektu musi wpisywać się w krajowe inteligentne specjalizacje przy czym w działaniu 1.2 istnieje dodatkowe ograniczenie w postaci zawężenia zakresu tematycznego poszczególnych konkursów. Oznacza to, że w teorii de facto każdy projekt, którego zakres tematyczny wpisuje się w jedną z agend badawczych może być złożony również do działania 1.1. Zasada ta nie będzie oczywiście działała w drugą stronę,
- Katalog kryteriów wyboru projektów dla działania 1.2 jest (w zależności od konkursu) bardzo podobny lub identyczny do kryteriów stosowanych w działaniu 1.1,
- W obu działaniach obowiązują identyczne zasady dot. katalogu kosztów kwalifikowalnych czy obowiązku wdrożenia; wzory umów są niemal identyczne,
- W obu działaniach obowiązują podobne maksymalne wysokości wsparcia – w działaniu 1.2 wysokości wsparcia różniły się między konkursami natomiast zawierały się w przedziale 10 mln zł (Innomed)²⁷ – 65 mln zł (Innotabor). Równocześnie w działaniu 1.1 we wszystkich naborach z wyjątkiem naboru na tzw. małe projekty maksymalna całkowita wartość kosztów kwalifikowalnych wynosiła 50 mln euro (przy maksymalnej wartości dofinansowania wynoszącej 15 mln euro jeżeli w projekcie dominowały badania przemysłowe lub 20 mln euro jeżeli dominowały prace rozwojowe). Oznacza to, że w teorii większość projektów z działania 1.2, których wartość nie przekraczała ustalonych w regulaminie konkursów limitów mogła zostać dofinansowana również w każdym, oprócz małych projektów, naborze z działania 1.1.

²⁷ Wartość dotyczy maksymalnej wartości dofinansowania, oprócz Innomed tylko w Innolot określono jedynie maksymalną wartość dofinansowania. W pozostałych naborach w regulaminach wskazywano na maksymalną wartość kosztów kwalifikowalnych

Z punktu widzenia wnioskodawcy głównymi różnicami między analizowanymi schematami wsparcia są:

- Profilowany tematycznie zakres poszczególnych konkursów w działaniu 1.2 – konieczność wpisania zakresu projektu nie tylko w inteligentną specjalizację ale i agendę badawczą,
- Możliwość składania w działaniu 1.2 wniosków przez konsorcja przedsiębiorstw (choć z tej opcji firmy korzystały stosunkowo rzadko)²⁸,
- Brak we wszystkich konkursach ogłaszanych w działaniu 1.2 do 2018 roku wydzielonej alokacji dla województwa mazowieckiego (dopiero od konkursu 1/1.2/2018 z uwagi na wyczerpanie alokacji dla Mazowsza wprowadzono wymóg realizacji projektu poza województwem mazowieckim),
- Możliwość w niektórych obszarach tematycznych realizacji projektów o mniejszej wartości aniżeli w działaniu 1.1 (w wybranych konkursach minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych wynosiła od 0,5 mln zł do 1,5 mln zł podczas gdy w działaniu 1.1 w pierwszych czterech konkursach dla MSP były to 2 mln zł a w konkursach dla firm dużych 12 mln zł – pierwsze 3 konkursy i 5 mln zł – konkursy nr 4 i 5),
- W działaniu 1.2 - obowiązek częściowego wypełnienia wniosku o dofinansowanie w języku angielskim (obowiązywał do konkursu 8/1.2/2017 włącznie),
- W działaniu 1.2 - zaangażowanie w ocenę projektów ekspertów z zagranicy (obowiązywał do konkursu 8/1.2/2017 włącznie),
- W działaniu 1.2 - panel ekspertów przeprowadzany w języku angielskim (obowiązywał do konkursu 8/1.2/2017 włącznie).

Konkurencja w praktyce

Pod pojęciem praktycznej konkurencji rozumiemy przede wszystkim sytuację, kiedy identyczny lub bardzo podobny projekt jest składany zarówno do działania 1.2 jak również innego działania PO IR lub beneficjent wybiera jeden schemat wsparcia kosztem drugiego. Obie świadczą o „zastępowalności” wsparcia.

Jeżeli chodzi o pierwszą sytuację to zidentyfikowano przynajmniej 74 projekty, na których realizację wnioskodawcy próbowali pozyskać dofinansowanie zarówno z programów sektorowych jak i innego działania PO IR. Słowo przynajmniej użyte zostało nieprzypadkowo. Identyfikacji dokonano w oparciu o tytuły projektów szukając tytułów identycznie lub bardzo podobnie brzmiących. Nie można wykluczyć sytuacji kiedy pod zmienionym tytułem kryje się de facto ten sam lub bardzo podobny projekt tak więc liczbę 74 projektów należy uznać za minimalną. Konkurencja miała miejsce przede wszystkim między działaniem 1.2 a poddziałaniem 1.1.1. Zidentyfikowano jedynie pięć projektów, które zostały złożone do poddziałania 4.1.4 i trzy do poddziałania 1.1.2. Taka sytuacja nie powinna stanowić zaskoczenia – ubieganie się o wsparcia z osi czwartej wymagało zaangażowania do realizacji projektu jednostki naukowej, z kolei w poddziałaniu 1.1.2 ogłoszone zostały tylko 3 konkursy, z czego dwa w początkowym okresie wdrażania PO IR, natomiast konkurs trzeci był adresowany jedynie do firm dużych. Poza tym w poddziałaniu dofinansowywano jedynie realizację prac rozwojowych.

Nieco częściej bo w 45 przypadkach działaniem 1.2 było instrumentem drugiego wyboru tj. wniosek był uprzednio składany w innym poddziałaniu (do działania 1.2 „przechodził” najczęściej już po jego negatywnej ocenie). Co ciekawe ponad połowa (26) wniosków spośród negatywnie ocenionych w innych działaniach otrzymało dofinansowanie/zostało rekomendowanych do dofinansowania w działaniu 1.2. Wpływ na taką sytuację mogły mieć następujące okoliczności:

- Uwzględnienie w ponownie składanym wniosku feedbacku od recenzentów, którzy ocenili wniosek negatywnie w innym działaniu,
- Dokonywanie oceny przez inne osoby, w tym przez ekspertów z zagranicy.

²⁸ W poddziałaniu 1.1.1 projekty realizowane w konsorcjach mogły być składane jedynie w naborach skierowanych do dużych firm

Warto zastanowić się czy liczbę minimum 74 projektów duplikujących się między działaniem 1.2 a innymi instrumentami wsparcia w ramach PO IR można uznać za wysoką. We wszystkich ogłoszonych do tej pory w działaniu 1.2 naborach zostało złożonych 700 wniosków co oznacza, iż **ponad 10% stanowiły wnioski, które były składane również w ramach innych działań**. Wartość ta zapewne byłaby jeszcze wyższa gdyby nie wysoki współczynnik sukcesu w działaniu 1.2 – rekomendowanych do dofinansowania zostało aż 56% złożonych wniosków co oznacza, że liczba wnioskodawców, którzy mogli mieć motywację do ponownego spróbowania swoich szans w innym schemacie wsparcia była relatywnie niewielka. Poza tym część konkursów została rozstrzygnięta stosunkowo niedawno stąd niewykluczone, że w przyszłości wnioski z działania 1.2 będą składane do innych poddziałań. Podkreślić należy również, że liczba 74 duplikujących się projektów jest liczbą minimalną. Biorąc powyższe pod uwagę w opinii ewaluatora wynosząca przynajmniej 10% skala jest dosyć znacząca. Zaznaczyć trzeba, iż odnosi się ona tylko do rzeczywistych przypadków złożenia jednego projektu do działania 1.2 oraz innego działania wdrażanego przez NCBR. Nie obejmuje wszystkich sytuacji hipotetycznych tzn. takich gdzie dany projekt z uwagi na zakres przedmiotowy mógłby zostać złożony do innego działania, ale z różnych względów taka sytuacja nie miała miejsca (projekt uzyskał dofinansowanie, jest w trakcie oceny, jest w trakcie procedury odwoławczej, wnioskodawca pozyskał w międzyczasie wsparcie z RPO, wnioskodawca uznał, że ponowne składanie wniosku jest pozbawione sensu).

Jeżeli chodzi o drugą sytuację czyli wybór jednego schematu wsparcia zamiast drugiego to identyfikacja skali tego zjawiska wymagałaby przeprowadzenia badań ilościowych wśród wnioskodawców, które w niniejszej ewaluacji nie zostały zaplanowane. Podchodząc do kwestii w sposób jakościowy to z przeprowadzonych wywiadów z wnioskodawcami oraz przedstawicielami firm doradczych wynika, że czynnikami, które mogą skłaniać do wyboru działania 1.2 zamiast innych schematów wsparcia są:

- Spodziewana mniejsza konkurencja z uwagi na ograniczenie zakresu poszczególnych naborów do konkretnych agend badawczych – firmy czujące się „silnymi graczami” w danej branży mogą preferować rywalizację wyłącznie z firmami prowadzącymi pokrewną działalność,
- Ocena wniosku przez ekspertów zagranicznych²⁹ – rozmówcy, szczególnie ci reprezentujący firmy prowadzące działalność w wąskiej dziedzinie oraz realizujący wysoce innowacyjne projekty pozytywnie oceniali zaangażowanie w proces oceny ekspertów z zagranicy. Za główną zaletę takiego rozwiązania uznali ich brak powiązania z krajowym środowiskiem naukowym i gospodarczym co ma przekładać się na pełną bezstronność oceny. Bardziej wierzyli też w kompetencje ekspertów z zagranicy do oceny nowości rezultatów projektu,
- Uczestnictwo w procesie zgłaszania studiów wykonalności programów sektorowych co daje firmom poczucie, iż wsparcie udzielane w ramach działania 1.2 będzie ściśle dopasowane do ich potrzeb.

Czynnikami mogącym skłaniać do wyboru innych aniżeli działanie 1.2 schematów wsparcia jest:

- Konieczność przygotowania części wniosku o dofinansowanie w języku angielskim/przebieg panelu w języku angielskim³⁰ – dla firm o mniejszym kapitale finansowym i kadrowym może to stanowić barierę w związku z kosztami jakie generują tłumaczenia.

Zaprezentowane wyżej informacje pozwalają stwierdzić, iż **między działaniem 1.2 a innymi działaniami PO IR (w szczególności poddziałaniem 1.1.1) obserwowalne jest zjawisko konkurencji**. Możliwa jest „migracja” projektów z programów sektorowych do szybkiej ścieżki i na odwrót.

6.1.2 IV oś priorytetowa

Ujęcie teoretyczne

²⁹ Obowiązywała do konkursu 8/1.2/2017 włącznie

³⁰ Obowiązywała do konkursu 8/1.2/2017 włącznie

Poddziałanie 4.1.1 z uwagi na jego specyfikę trudno uznać za konkurencyjne względem pozostałych instrumentów wsparcia oferowanych w ramach PO IR. W ramach wspólnych przedsięwzięć z podmiotami gospodarczymi dofinansowywane są jedynie projekty wpisujące się w zakres tematyczny agendy badawczej. Projekt ma stanowić odpowiedź na wyzwania badawcze określone przez przedsiębiorstwo. Oczywiście może okazać się, że wyzwania te będą charakterystyczne również dla innych podmiotów gospodarczych natomiast po pierwsze nie musi to być regułą, po drugie zapisy umowy o dofinansowanie dotyczące praw do wyników badań oraz obowiązku wdrożenia są mniej atrakcyjne aniżeli te obowiązujące w innych instrumentach PO IR (w przedsięwzięciu Synthos zakres praw majątkowych do wyników prac badawczo - rozwojowych będących rezultatem projektu przysługuje beneficjentowi, konsorcjantowi oraz Synthos w proporcji odpowiadającej faktycznemu ich udziałowi w finansowaniu całkowitej kwoty kosztów kwalifikowalnych projektu; w przedsięwzięciu BRIK konsorcjum i konsorcjant są zobowiązani do udzielenia PLK bezterminowej, darmowej (nieodpłatnej) i otwartej³¹ licencji, w przedsięwzięciu INGA obowiązek wdrożenia wyników przez konsorcjum lub konsorcjanta jest uzależniony od tego czy wdrożenia dokona PGNiG lub GAZ-SYSTEM). W praktyce nie zidentyfikowano też żadnego projektu, który zostałby złożony zarówno do podziałania 4.1.1 jak i któregośkolwiek innego podziałania PO IR.

Jeżeli chodzi o wspólne przedsięwzięcia z województwami to również trudno mówić o ewentualnej konkurencji z innymi instrumentami wsparcia w ramach PO IR. Przesądza o tym przede wszystkim fakt, iż NCBR dofinansowuje jedynie fazę badań przemysłowych podczas gdy w pozostałych podziałaniach wsparcie dotyczy również etapu prac rozwojowych, który jest etapem obligatoryjnym.

Jeżeli chodzi o podziałania 4.1.2 i 4.1.4 to w ujęciu teoretycznym można wyobrazić sobie sytuację, w której identyczny lub bardzo podobny projekt jest składany zarówno w podziałaniu 4.1.2 jak i podziałaniu 4.1.4. Wskazują na to następujące elementy wspólne dla obu instrumentów:

- Wsparcie w obu schematach dotyczy realizacji badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych albo eksperymentalnych prac rozwojowych (w 4.1.4 prace muszą wpisywać się w zakres regionalnych agend naukowo-badawczych, opracowany na podstawie zagadnień badawczych zgłoszonych przez samorządy województw),
- W obu schematach uprawnionymi do ubiegania się o wsparcie są konsorcja naukowo-przemysłowe,
- Katalog punktowanych kryteriów wyboru projektów jest identyczny,
- W obu schematach obowiązują identyczne zasady dot. katalogu kosztów kwalifikowalnych czy obowiązku wdrożenia; wzory umów są niemal identyczne,
- W obu schematach wspierane są projekty o zbliżonej wartości maksymalnej (do 8/10 mln zł kosztów kwalifikowalnych w podziałaniu 4.1.2 oraz do 10 mln zł maksymalnej wartości dofinansowania/maksymalnej wartości kosztów kwalifikowalnych w podziałaniu 4.1.2),

Główne różnice między podziałaniami są następujące:

- W podziałaniu 4.1.2 zakres tematyczny konkursów jest wyznaczony zakresem RANB podczas gdy w podziałaniu 4.1.4 dofinansowanie może otrzymać każdy projekt wpisujący się w krajową inteligentną specjalizację,
- W podziałaniu 4.1.2 liderem konsorcjum może być wyłącznie jednostka naukowa podczas gdy w podziałaniu 4.1.4 dopuszczalne jest by liderem było również przedsiębiorstwo,
- W podziałaniu 4.1.2 możliwa jest realizacja projektów, w których minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych to 1 mln zł. W podziałaniu 4.1.4 limit ten wynosi 2 mln zł,

Możliwa jest również potencjalna konkurencja podziałania 4.1.2 i 4.1.4 z działaniami osi pierwszej – jeżeli chodzi o zakres przedmiotowy to zarówno w osi pierwszej jak i osi czwartej wspierane są badania przemysłowe oraz prace rozwojowe. Główna różnica dotyczy katalogu podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie –

³¹ Licencja otwarta w przypadku, gdy prawa do wyników są chronione patentem. Jeśli prawa do wyników nie będą chronione w ten sposób, będzie to licencja niewyłączna.

w osi pierwszej jednostka naukowa może jedynie pełnić rolę podwykonawcy (wykluczony jest jej udział w konsorcjum). Podwykonawcy można też powierzyć realizację prac B+R, których wartość nie przekracza określonego udziału w całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych³². Tym samym we wnioskach o dofinansowanie dotyczących tego samego projektu, ale składanych zarówno w osi pierwszej jak i osi czwartej jednostka naukowa będzie występować w różnych rolach (podwykonawcy w osi pierwszej i konsorcjanta w osi czwartej). Nie musi to wiązać się ze znaczącymi zmianami w zakresie prac przypisanych jednostce naukowej – w ostatnim naborze w szybkiej ścieżce koszty podwykonawstwa mogą stanowić do 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu podczas gdy w projektach aplikacyjnych udział kosztów kwalifikowalnych przedsiębiorstwa/przedsiębiorstw w całkowitych kosztach kwalifikowalnych projektu wynosi minimum 30%.

Konkurencja w praktyce

Jeżeli chodzi o konkurencję między działaniami osi czwartej to zidentyfikowano przynajmniej 45 projektów, które zostały złożone zarówno do poddziałania 4.1.2 jak i 4.1.4. Nieco częściej bo w 25 przypadkach poddziałanie 4.1.2 było schematem drugiego wyboru tzn. tym do którego wniosek był składany po wcześniejszym złożeniu w poddziałaniu 4.1.4. Zapewne wpływ na taką sytuację miał fakt wcześniejszego ogłoszenia pierwszego naboru wniosków w projektach aplikacyjnych (już w 2015) podczas gdy pierwszy nabór w RANB miał miejsce w roku 2016. Zidentyfikowano kilka projektów, które z roku 2015 „przeszły” na rok 2016 do poddziałania 4.1.2.

Zidentyfikowano 5 projektów, które mimo negatywnej oceny w ramach jednego z poddziałań (4.1.4) zostały rekomendowane do dofinansowania w drugim poddziałaniu (4.1.2). Niewykluczone, że liczba takich przypadków wzrosła w ocenie znajdują się bowiem wnioski złożone w ostatnich konkursach. Można przypuszczać, że powodem takiej sytuacji jest uwzględnienie w ponownie składanym wniosku feedbacku od recenzentów, którzy ocenili wniosek negatywnie w innym działaniu (co przekłada się na wzrost jego jakości) oraz ocena wniosku przez innych recenzentów. Nie można natomiast stwierdzić by w poddziałaniu 4.1.2 konkurencja w ubieganiu się o wsparcie była znacząco mniejsza - w dotychczasowych dwóch naborach zostały złożone 282 wnioski podczas gdy w dwóch pierwszych naborach w poddziałaniu 4.1.4 290. Z drugiej strony w drugim naborze w poddziałaniu 4.1.2 współczynnik sukcesu był ponad dwukrotnie wyższy aniżeli w projektach aplikacyjnych (32% do 15%).

Zdecydowanie rzadsze były sytuacje „przeptywów” wnioskodawców między osią pierwszą a osią czwartą. W odniesieniu do poddziałania 4.1.2 zidentyfikowano jeden taki przypadek natomiast w odniesieniu do poddziałania 4.1.4 siedemnaście. Mniejsza popularność takiej strategii aplikowania wynikała z pewnością z faktu konieczności zmiany roli jednostki naukowej w projekcie z podwykonawcy na konsorcjanta. Nieco częściej bo w dziesięciu przypadkach poddziałanie 4.1.4 było poddziałaniem drugiego wyboru.

Podsumowując spośród ogółu projektów złożonych do poddziałania 4.1.2 46 zostało złożonych również do innego instrumentu wsparcia w ramach PO IR, w poddziałaniu 4.1.4 taka sytuacja dotyczyła 62 projektów. Odnosząc te wartości do ogólnej liczby wniosków złożonych w tych dwóch instrumentach wsparcia okazuje się, że **w przypadku RANB 16,3% a w przypadku projektów aplikacyjnych 13,6% stanowiły tzw. duplikaty**. Wartości te wydają się być stosunkowo wysokie, mogą ponadto ulec zwiększeniu po zakończeniu trzeciego naboru w poddziałaniu 4.1.2. Świadczą niewątpliwie o tym, że analogiczny lub bardzo podobny projekt może być złożony w ramach różnych działań PO IR.

Należy również pamiętać o nieznajdującym odzwierciedlenia w danych zastanych przykładzie konkurencji między działaniami jakim jest wybór jednego schematu wsparcia zamiast drugiego. Na podstawie analizy dokumentacji konkursowych oraz informacji uzyskanych podczas wywiadów indywidualnych można zidentyfikować następujące czynniki mogące wpływać na podjęcie decyzji o złożeniu danego projektu do działań osi pierwszej, poddziałania 4.1.2 lub poddziałania 4.1.4:

Czynniki przemawiające za wyborem osi pierwszej:

³² W ostatnim naborze w poddziałaniu 1.1.1 udział ten wyniósł 60% (50% dla projektów realizowanych w konsorcjach)

- Dysponowanie przez firmę wystarczającymi zasobami kadrowymi/sprzętowymi do realizacji projektu B+R co sprawia, że firma nie potrzebuje korzystać z usług jednostki naukowej,
- Obawy dotyczące uregulowania kwestii praw majątkowych do wyników badań oraz nabycia tych wyników od jednostki naukowej,
- Zamiar współpracy z konkretnymi pracownikami naukowymi a nie jednostką naukową jako taką,

Czynniki przemawiające za wyborem osi czwartej

- Niewystarczający potencjał finansowy do prowadzenia prac B+R co może skłaniać do wyboru, któregoś ze schematów osi czwartej, w którym jednostka naukowa otrzymuje 100% dofinansowania kosztów kwalifikowalnych (w przypadku gdy projekt jest realizowany w ramach jej działalności niegospodarczej),
- Zamiar współpracy z konkretną jednostką naukową co może przemawiać za wyborem osi czwartej z uwagi na brak konieczności wyboru jednostki w procedurze konkurencyjności.

Podsumowanie

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż **istnieje teoretyczna oraz praktyczna konkurencja między poszczególnymi instrumentami wsparcia oferowanymi przez NCBR w ramach PO IR. Konkurencja występuje przede wszystkim w ramach poszczególnych osi priorytetowych a konkretnie między poddziałaniem 1.1.1 a działaniem 1.2 oraz między poddziałaniami 4.1.2 i 4.1.4** jakkolwiek zidentyfikowano pojedyncze projekty, które były składane zarówno w osi pierwszej jak i osi czwartej PO IR.

Z punktu widzenia wnioskodawców sytuacja konkurencji jest oczywiście korzystna ponieważ zwiększa szansę na pozyskanie dofinansowania. Z punktu widzenia instytucji wdrażającej dostrzec należy zarówno jej pozytywne jak i negatywne aspekty. Do tych pierwszych należy zaliczyć:

- Zwiększenie liczby wnioskodawców w ramach danego schematu wsparcia – wzrost jest równy liczbie podmiotów, które składają wniosek będący wcześniej przedmiotem oceny ramach innego działania. Konsekwencją wzrostu liczby wnioskodawców jest zwiększenie szansy na wykorzystanie alokacji (oczywiście przy założeniu wysokiej jakości projektów),
- Wzrost jakości projektów – informacje zwrotne jakie wnioskodawcy dostają w recenzjach swoich projektów mogą pomóc im lepiej przygotować wniosek. Z punktu widzenia instytucji wdrażającej wysoka podaż dobrych jakościowo projektów jest jak najbardziej pożądana,

Wśród aspektów negatywnych można wymienić:

- Konkurencję między schematami wsparcia, która może powodować odpływ wnioskodawców z jednego instrumentu wsparcia do drugiego a tym samym utrudniać wdrażanie Programu i osiągnięcie założonych wartości wskaźników,
- Zbędne angażowanie zasobów instytucji do oceny wniosków, które w innym schemacie wsparcia zostały ocenione negatywnie (oczywiście pod warunkiem, że we wniosku nie zostały wprowadzone istotne zmiany),
- Negatywne postrzeganie przez wnioskodawców jakości pracy ekspertów – dotyczy sytuacji kiedy ten sam projekt w jednym schemacie został oceniony negatywnie a w innym otrzymał dofinansowanie lub kiedy oceny tego samego projektu różnią się między sobą

R: Natomiast jeszcze jedna ważna rzecz do tego, bo parę razy składaliśmy ten projekt. Za każdym razem to są inni eksperci, czepiają się za każdym razem innych rzeczy, ci mówią, że zarządzanie jest złe, ci mówią, że KIS zły i przy każdej ocenie są inne rzeczy, które im się nie podobają.

E: A projekt jest ten sam de facto?

R: Tak.

Cytat z wywiadu indywidualnego z przedsiębiorcą

- Wzrost kosztów wdrażania Programu (jest on tym wyższy im większa liczba instrumentów jest wdrażana),
- Brak czytelności oferty jaką NCBR kieruje do przedsiębiorstw – duża liczba instrumentów, których zakresy przedmiotowe zachodzą na siebie.

Z punktu widzenia dążenia do pełnej kontraktacji środków alokowanych na działania PO IR wdrażane przez NCBR wprowadzanie ewentualnej demarkacji między instrumentami uniemożliwiającej złożenie wniosku w ramach różnych działań może okazać się działaniem utrudniającym kontraktację. Przykładowo można oczekiwać spadku liczby wnioskodawców w ramach szybkiej ścieżki na skutek braku „dopływu” firm z programów sektorowych, których wnioski o dofinansowanie nie otrzymały dofinansowania. Szybka ścieżka jest dla nich praktycznie jedyną alternatywą ponieważ w programach sektorowych konkursy ogłaszane są bądź jednorazowo bądź w długich odstępach czasu. Natomiast niewątpliwie docelowo (w programach przyszłej perspektywy finansowej) należy dążyć do unikania sytuacji konkurencji między poszczególnymi instrumentami.

6.2 PROGRAM OPERACYJNY INTELIGENTNY ROZWÓJ A PROGRAMY KRAJOWE

Z analizy oferty NCBR wynika, że potencjalną konkurencją dla działań wdrażanych w ramach PO IR mogą być przede wszystkim programy strategiczne. Zakres tematyczny programów strategicznych wynika z kluczowych kierunków badań i prac rozwojowych wskazanych w Krajowym Programie Badań. Do tej pory ustanowiono 4 programy – Techmastrateg, Biostrateg, Strategmed i Gospostrateg. W roku 2018 planowany jest pierwszy nabór wniosków w ramach programu Infostrateg choć finalny kształt programu nie został jeszcze opracowany. Poniżej skoncentrowano się na trzech pierwszych spośród ww. programów. Program Gospostrateg z uwagi na jego zakres tematyczny nie może być uznany za potencjalnie konkurencyjny względem oferty PO IR.

O potencjalnej konkurencji programów Techmastrateg, Biostarteg i Strategmed ze wsparciem oferowanym z PO IR świadczą następujące argumenty:

- Ten sam katalog podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie co w poddziałaniu 4.1.2 i 4.1.4 PO IR (konsorcja naukowo-przemysłowe),
- Wsparcie w każdym z programów obejmuje badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz od niedawna również prace przedwdrożeniowe,
- Zakres przedmiotowy projektów:
 - w programie Techmastrateg wspierane są projekty dotyczące nowoczesnych technologii materiałowych w pięciu obszarach problemowych. Warto zauważyć, iż w ramach PO IR projekty z tej dziedziny co do zasady również mogą zostać uznane za spełniające formalne warunki otrzymania wsparcia z tytułu wpisywania się w Krajową Inteligentną Specjalizację nr 13: *Wielofunkcyjne materiały i kompozyty o zaawansowanych właściwościach, w tym nanoprocesy i nanoproducty*. Również w ramach regionalnych agend naukowo – badawczych uwzględniono wsparcie dla projektów z obszaru technologii materiałowych o czym świadczy zakres tematyczny agend: *Nowe lub ulepszone materiały i wyroby oraz technologie ich wytwarzania zmierzające w kierunku poprawy efektywności energetycznej, racjonalizacji zużycia surowców i materiałów w przemyśle budowlanym, Innowacyjne techniki przyrostowe (addytywne) w procesach projektowania i wytwarzania zaawansowanych materiałów i konstrukcji, Innowacyjne systemy bezpieczeństwa technicznego (materiały, narzędzia, maszyny, urządzenia, konstrukcje); Innowacyjne, energooszczędne technologie materiałowe w obszarze, łączenia materiałów o różnych właściwościach, obróbki chemicznej, cieplno-chemicznej, mechanicznej, plastycznej i odlewnictw*. Projekty z zakresu technologii materiałowych mogły również otrzymać wsparcie z programu sektorowego Innochem w ramach obszaru tematycznego: *Opracowanie i zastosowanie materiałów wysokoprzetworzonych i nanotechnologii* natomiast należy pamiętać, iż w programach sektorowych o wsparcie nie mogły ubiegać się konsorcja naukowo przemysłowe.
 - W programie Biostrateg wspierane są prace badawcze z obszaru: środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo. Można przyjąć, że *gros* projektów z tego obszaru spełniłoby również kryterium wpisywania się w krajową inteligentną specjalizację *innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego* jak również regionalną agendą naukowo badawczą *biogospo-*

darka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa. Ponadto, na co zwracają również uwagę autorzy ewaluacji programu Biostrateg projekty z obszaru leśnictwa można kierować do programów sektorowych WOODInn czy Innowacyjny Recykling³³,

- W programie Strategmed dofinansowywane są projekty z obszaru *profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych*. Poszczególne obszary tematyczne można uznać za wpisujące się w określoną w bardzo szeroki sposób krajową inteligentną specjalizacją: *diagnostyka i terapia chorób cywilizacyjnych oraz w medycynie spersonalizowanej* a także Regionalną Agendę Naukowo Badawczą *zdrowe społeczeństwo*. Dodatkowo projekty dotyczące zakresu tematycznego programu Strategmed mogłyby być kierowane do programu sektorowego Innomed,
- W programie Infostrateg wspierane będą projekty z obszaru zaawansowanych technologii informacyjnych, telekomunikacyjnych i mechatronicznych. Biorąc pod uwagę zakres tematyczny pięciu szczegółowych obszarów tematycznych można uznać, że korespondują one z następującymi inteligentnymi specjalizacjami: *technologie inżynierii medycznej, w tym biotechnologie medyczne; inteligentne sieci i technologie geoinformacyjne; optoelektroniczne systemy i materiały* oraz z Regionalną Agendą Naukowo Badawczą *innowacyjne technologie i procesy przemysłowe*.

Z drugiej strony szereg warunków udzielania wsparcia w ramach programów strategicznych niweluje ich potencjalną konkurencję z działaniami osi czwartej PO IR. Są nimi:

- Dofinansowanie również badań podstawowych (w zależności od Programu do wartości 10 lub 15% kosztów kwalifikowalnych),
- Niższa maksymalna intensywność wsparcia dla badań przemysłowych (70%) i prac rozwojowych (45%) realizowanych przez przedsiębiorstwo,
- Wyższa minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych (5 mln zł – Techmastrateg i Biostrateg; 10 mln zł - Strategmed³⁴ podczas gdy w RANB jest to 1 mln zł a w projektach aplikacyjnych 2 mln zł,
- Wyższa maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych (30 mln zł Techmastrateg, Biostrateg i Strategmed – brak górnej granicy; podczas gdy w RANB i projektach aplikacyjnych 10 mln zł co oznacza, iż wsparcie z PO IR praktycznie nie konkuruje ze wsparciem z programu Strategmed),
- Możliwość zakupu z kwoty dofinansowania aparatury naukowo-badawczej,
- Nieco inny katalog kryteriów wyboru projektów,
- Brak specyficznych dla funduszy unijnych wymogów dotyczących realizacji projektu (np. obowiązek stosowania procedury konkurencyjności).

Powyższe czynniki sprawiają, iż jakkolwiek zakres przedmiotowy i podmiotowy wsparcia udzielanego w ramach programów strategicznych jest w dużej mierze zbieżny ze wsparciem udzielanym w ramach działań 4.1.2 i 4.1.4 PO IR tak pozostałe różnice sprawiają, że w praktyce konkurencja jest bardzo ograniczona. Zidentyfikowano tylko cztery projekty³⁵, które po negatywnej ocenie w programach strategicznych zostały złożone do PO IR (dwa do szybkiej ścieżki a jeden do poddziałania 4.1.4).

³³ Ewaluacja strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych Biostrateg, Taylor Economics, 2018r.

³⁴ W przypadku Strategmeda kwota dotyczy minimalnej wnioskowanej wartości dofinansowania

³⁵ 2 z Techmastratega i po jednym z Biostratega i Strategmeda

7 KONKURENCJA ZEWNĘTRZNA – PO IR A WDRAŻANE PRZEZ INNE INSTYTUCJE PROGRAMY WSPARCIA DZIAŁALNOŚCI B+R

7.1 REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE

Obok pierwszej i czwartej osi priorytetowej PO IR praktycznie najważniejszym źródłem, z którego podmioty mogą pozyskać wsparcie na realizację projektów badawczo-rozwojowych są Regionalne Programy Operacyjne. W każdym RPO przewidziano przynajmniej jeden instrument ukierunkowany na stymulowanie aktywności badawczej firm. Wysokość alokacji jaka w regionach została przeznaczona na wsparcie prac B+R musi być oszacowana co wynika z faktu, iż w niektórych województwach w ramach danego działania zdecydowano się na dofinansowywanie zarówno projektów badawczych jak i projektów z zakresu infrastruktury B+R bez wyodrębniania alokacji na każdy z tych typów. Bazując na doświadczeniach z dotychczas ogłoszonych konkursów można ustalić, że **alokacja ta wynosi maksymalnie 4 197 mln zł**. Kwota obejmuje również wsparcie na projekty dotyczące infrastruktury B+R w województwach: lubuskim, podlaskim, pomorskim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim³⁶ (w tych województwach nie wyodrębniono alokacji na tego rodzaju projekty – były one wspierane w ramach tych samych konkursów co projekty badawcze, przyjęto więc założenie, że cała alokacja może potencjalnie zostać przeznaczona na projekty badawcze). Z tej kwoty 155 mln zł przypada na instrumenty finansowe.

Jeżeli chodzi o wartość podpisanych umów to wynosi ona 1 265 mln zł z czego umowy zawarte przez przedsiębiorstwa opiewają na kwotę 1 110 mln zł³⁷. Kontraktacja w działaniach, w których przewidziano wsparcie projektów B+R to 27,8%. Regionom pozostały więc środki na wsparcie aktywności badawczej firm w kwocie nie wyższej niż 4 mld zł. Kwotę tę należałoby pomniejszyć o wartość projektów, które zostały wybrane do dofinansowania, ale dla których nie zostały zawarte umowy (szacujemy ją na około 150 mln zł). Należy pamiętać, że w tych województwach, w których projekty B+R nie są wspierane w ramach dedykowanych instrumentów wolne środki mogą zostać przeznaczone również na wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R lub bony na innowacje. Z dotychczas przeprowadzonych naborów wynika, że w takich przypadkach około 52% alokacji było przeznaczane na projekty B+R. Biorąc powyższe pod uwagę szacujemy, że w regionach **na wsparcie projektów B+R przeznaczonych zostanie jeszcze około 3 mld zł**. Najwięcej niezakontraktowanych środków (w ujęciu nominalnym) jest w województwach: śląskim (674 mln zł), dolnośląskim (436 mln zł), mazowieckim (374 mln zł) oraz wielkopolskim (350 mln zł). Zdecydowanie najmniej w województwie opolskim (39 mln zł). We wszystkich pozostałych wolne środki przewyższają kwotę 95 mln zł³⁸.

Jakkolwiek jest to wartość ponad dwukrotnie mniejsza od niewykorzystanej alokacji na działania 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 PO IR³⁹ tak należy uznać ją za znaczącą. Istotnym jest w związku z powyższym ustalenie do jakiego stopnia wsparcie działalności B+R oferowane w Regionalnych Programach Operacyjnych można uznać za konkurencyjne względem instrumentów wdrażanych przez NCBR. Odpowiedź podobnie jak w przypadku analizy konkurencji między poszczególnymi instrumentami PO IR zostanie udzielona w ujęciu zarówno teoretycznym jak i praktycznym.

Poniżej prezentujemy katalog instrumentów wsparcia działalności B+R w Regionalnych Programach Operacyjnych wraz z informacjami nt. wysokości alokacji.

³⁶ W województwie opolskim komponent infrastrukturalny mógł być realizowany jedynie wyłącznie w połączeniu z komponentem badawczym

³⁷ Pozostała kwota przypada na umowy zawarte z BGK jako podmiotem wdrażającym instrumenty finansowe

³⁸ Stan na 01.03.2018r.

³⁹ wynosi 7,9 mld zł

Tabela 2. Podstawowe informacje nt. alokacji oraz wartości zawartych umów w instrumentach wsparcia działalności B+R na poziomie regionalnym.

	Numer działania	Alokacja ⁴⁰	Wartość umów zawartych w ramach instrumentu dotyczących stricte projektów B+R ⁴¹	Pozostała do wykorzystania alokacja
dolnośląskie	1.2.1A	466 mln zł ^{42*}	50,68 mln zł	387,7 mln zł ⁴³
	1.2.2A	67,2 mln zł ^{44*}	8,73 mln zł	41,2 mln zł ⁴⁵
kujawsko-pomorskie	1.2.1	374,7 mln zł*	40,5 mln zł	284,3 mln zł
	1.2.2	69,4 mln zł	67,6 mln zł – wartość umowy zawartej z BGK	0 zł
	1.3.1	42 mln zł*	12,1 mln zł	27,1 mln zł
	1.3.2	21,5 mln zł	21,5 mln zł – wartość umowy zawartej z BGK	0 zł
lubelskie	1.2	166,9 mln zł	74 mln zł	92,9 mln zł
lubuskie	1.1	209,8 mln zł*	67,4 mln zł	136,7 mln zł
łódzkie	1.2.2	215,2 mln zł	43,8 mln zł	171,4 mln zł
małopolskie	1.2.1	414,8 mln zł	98,5 mln zł	316,3 mln zł
mazowieckie	1.2	642,7 mln zł*	218 mln zł	365,6 mln zł
opolskie	1.1	258,7 mln zł*	222,6 mln zł ⁴⁶	36,1 mln zł
podkarpackie	1.2	357 mln zł*	48,7 mln zł	196 mln zł
podlaskie	1.2.1	210 mln zł*	50,2 mln zł	149,7 mln zł
pomorskie	1.1.1	349,5 mln zł*	66,4 mln zł	281,6 mln zł
śląskie	1.2	741,3 mln zł*	72,4 mln zł	666,3 mln zł
świętokrzyskie	1.2	256,2 mln zł*	78,8 mln zł	248,3 mln zł
warmińsko - mazurskie	1.2.1	44,6 mln zł*	5,4 mln zł	32,3 mln zł
	1.2.2	130,9 mln zł	56,2 mln zł	125,3 mln zł
wielkopolskie	1.2	428 mln zł*	69,3 mln zł	344,3 mln zł
zachodniopomorskie	1.1	123,9 mln zł*	11,5 mln zł	111,2 mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie szczegółowych opisów osi priorytetowych, regulaminów konkursów oraz bazy „Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020”.

7.1.1 Ujęcie teoretyczne

Istnieje kilka aspektów, które należy wziąć pod uwagę analizując konkurencyjność wsparcia – wszystkie odnoszą się do charakterystyki oferowanych w RPO i przez NCBR instrumentów. Poniżej przeanalizowany zostanie każdy z nich:

Zakres przedmiotowy wsparcia

Zarówno w RPO jak i NCBR wsparcie na działalność B+R udzielane jest w ramach celu tematycznego 1, priorytetu inwestycyjnego 1b. Zgodnie z Umową Partnerstwa w ramach CT 1 finansowane mogą być wydatki przedsiębiorstw związane z przygotowaniem do pierwszej produkcji na bazie wyników prac B+R opracowanych przez przedsiębiorcę lub nabytych. Wsparcie obejmować będzie fazę badań przemysłowych oraz prac rozwojowych.

⁴⁰ Gwiazdka oznacza, że w ramach danego instrumentu wspierane są nie tylko projekty badawczo rozwojowe ale np. również infrastruktura. Podana wartość alokacji dotyczy wszystkich typów projektów

⁴¹ Stan na 02.04.2018r.

⁴² Dotyczy całego poddziałania – nie tylko schematu A

⁴³ Dotyczy całego poddziałania – nie tylko schematu A

⁴⁴ Dotyczy całego poddziałania – nie tylko schematu B

⁴⁵ Dotyczy całego poddziałania – nie tylko schematu B

⁴⁶ Kwota uwzględnia wartość umowy zawartej z BGK – 64 mln zł

(...) W wyniku prowadzonych prac i usług B+R osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu) pozwalający na jego urynkowanie⁴⁷.

Z wyjątkiem jednego w każdym z województw, podobnie jak w konkursach ogłaszanych przez NCBR, wymagane jest by projekt obejmował etap prac rozwojowych (jest to wskazane bezpośrednio w regulaminie konkursu bądź taki wymóg można wyinterpretować z koniunkcji (i) względnie alternatywy (lub) między słowami badania przemysłowe i prace rozwojowe). W województwie mazowieckim regulamin konkursu z jednej strony stanowi, iż wsparcie obejmować będzie fazę badań przemysłowych, prac rozwojowych, maksymalnie do etapu pierwszej produkcji natomiast z drugiej dopuszcza realizację projektów kończących się na VI poziomie gotowości technologicznej.

Oprócz mazowieckiego tylko w województwie zachodniopomorskim określono minimalny poziom gotowości technologicznej, który musi zostać osiągnięty w projekcie. W przypadku tego województwa jest to poziom IX.

Umowa Partnerstwa dopuszcza obok prac badawczo-rozwojowych dofinansowywanie również komponentu wdrożeniowego pod warunkiem, że stanowi on mniejszość całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu⁴⁸. Z takiej możliwości skorzystało na razie tylko jedno województwo – warmińsko-mazurskie.

Wsparcie projektów B+R co do zasady nie obejmuje dofinansowania na zakup aparatury badawczej. Kosztami kwalifikowalnymi są jedynie koszty jej amortyzacji. Taka sytuacja wynika głównie z przyjętej podstawy prawnej udzielania wsparcia na projekty B+R w Regionalnych Programach Operacyjnych jaką jest Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania pomocy na badania podstawowe, badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe oraz studia wykonalności w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014–2020, które w zakresie katalogu kosztów kwalifikowalnych odsyła do art. 25 rozporządzenia 651/2014 określającego katalog kosztów kwalifikowalnych w przypadku pomocy na projekty badawczo-rozwojowe. Wyjątkiem jest w tym zakresie województwo wielkopolskie, które jako jedyne dopuszcza realizację projektów obejmujących dwa komponenty- badawczy oraz infrastrukturalny (stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego/ tworzenie centrów badawczo-rozwojowych). Przyjęto dwa warianty jeżeli chodzi o podstawę prawną udzielania wsparcia. W pierwszym dofinansowywanie udzielane jest na projekty realizowane zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie prowadzenia prac B+R⁴⁹ oraz zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie udzielania Regionalnej Pomocy inwestycyjnej⁵⁰. Zgodnie z regulaminem konkursu w takim przypadku wnioskodawca zobowiązany jest do ujednoczenia poziomu dofinansowania dla całego projektu do poziomów obowiązujących w przypadku RPI (określone w art. 14 GBER), które są niższe aniżeli te wynikające z art. 25 GBER. W wariantcie drugim komponent badawczy finansowany jest w oparciu o art. 25 GBER natomiast komponent badawczy w oparciu o Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 19 marca 2015 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020. Wartość dofinansowania na część infrastrukturalną projektu, realizowaną zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie udzielania pomocy de minimis nie może przekroczyć 700 000 zł a poziom procentowy kosztów kwalifikowalnych jest analogiczny jak w projektach realizowanych zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie prowadzenia prac B+R. Jest to ciekawa konstrukcja, która dla firm mających potrzeby inwestycyjne związane z prowadzeniem działalności B+R jest z pewnością atrakcyjniejsza aniżeli schematy wsparcia, w których dofinansowanie nie obejmuje inwestycji w środki trwałe. Warto podkreślić, że w innych województwach pomoc de minimis również wskazywana jest jako jedna z form wsparcia

⁴⁷ Umowa Partnerstwa

⁴⁸ Zasada dotyczy wyłącznie firm z sektora MSP

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania pomocy na badania podstawowe, badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe oraz studia wykonalności w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014–2020

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 września 2015 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020

natomiast katalog kosztów kwalifikowalnych określonych przez Instytucje Zarządzające nie obejmuje inwestycji w infrastrukturę badawczą.

Biorąc pod uwagę powyższe informacje należy stwierdzić, że **projekty, których zakres przedmiotowy wpisuje się w typy projektów przewidziane do dofinansowania w osi pierwszej i osi czwartej PO IR (projekty badawczo-rozwojowe) mogą również stanowić przedmiot wniosku o dofinansowanie składanego do, któregośkolwiek z Regionalnych Programów Operacyjnych**⁵¹. Jedynie w województwach warmińsko-mazurskim oraz wielkopolskim zakres wsparcia jest szerszy i obejmuje odpowiednio: wsparcie na wdrożenie wyników prac B+R oraz wsparcie inwestycji w infrastrukturę badawczą.

Wysokość wsparcia

W poprzednim okresie programowania podstawowymi kryteriami demarkacji wsparcia między poziomem regionalnym a poziomem krajowym były: zakres przedmiotowy wsparcia oraz jego wartość. Warto nadmienić, że w pracach nad linią demarkacyjną, która miała obowiązywać w obecnej perspektywie finansowej pierwotnie również w przypadku priorytetu inwestycyjnego 1b planowano demarkację kwotową – na poziomie regionalnym wspierane miały być projekty o wartości do 3 mln zł a w PO IR projekty powyżej tej kwoty⁵². W kontekście ustalenia, iż zakres przedmiotowy dofinansowywanych przez NCBR oraz w ramach RPO projektów jest de facto tożsamy należy zbadać czy wspierane są projekty różnej wartości.

Na podstawie analiz dokumentacji konkursowych można stwierdzić, iż kwestia minimalnej i maksymalnej wartości wsparcia jaką mogą otrzymać firmy ubiegające się o dofinansowanie z RPO nie jest w żaden sposób zunifikowana między poszczególnymi województwami. Jeżeli chodzi o minimalną wartość dofinansowania to rozpoczyna się ona od 1 zł (sytuacja oczywiście czysto teoretyczna natomiast należy przyjąć taką wartość ponieważ w pięciu województwach nie ustalono dolnego limitu) a kończy na 300 / 500 tys. złotych (obie wartości dotyczą konkursów ogłaszanych w województwie opolskim, niższa obowiązywała w roku 2017, wyższa w dwóch konkursach z roku 2016). Jeżeli chodzi o górny limit to nie został on określony w województwie pomorskim i wielkopolskim. W pozostałych wskazano limity wydatków kwalifikowalnych lub wartości projektu. Niekwestionowanym liderem jest województwo podkarpackie, w którym wartość wydatków kwalifikowalnych może wynieść aż 75 mln złotych. W drugim w kolejności województwie małopolskim jest to już „tylko” 30 mln złotych. Podobnie wysokie kwoty obowiązują w województwach łódzkim i wielkopolskim (25 mln zł⁵³). Generalnie w przypadku każdego z województw maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych w odniesieniu do wsparcia projektów B+R przekracza 3 mln zł⁵⁴ czyli pierwotnie planowaną w linii demarkacyjnej jako odróżniającą PO IR od RPO. Poniżej w formie tabelarycznej prezentujemy jakiej wartości projekty mogą otrzymać dofinansowanie w ramach poszczególnych RPO.

Tabela 3. Dopuszczalne wartości minimalne i maksymalne projektów B+R wspieranych na poziomie regionalnym.

	Numer działania	Minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych ⁵⁵	Maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych
dolnośląskie	1.2.1A	100 000 zł ⁵⁶	4,3 mln zł
	1.2.2A	100 000 zł ⁵⁷	4,3 mln zł

⁵¹ Drobnym wyjątkiem jest tzw. wspólne przedsięwzięcie z województwem lubelskim, w którym z NCBR można otrzymać dofinansowanie jedynie na realizację badań przemysłowych, prace rozwojowe dofinansowywane są z RPO

⁵² Projekt demarkacji z października 2013r.

⁵³ W przypadku łódzkiego kwota dotyczy wartości wydatków kwalifikowalnych a w przypadku wielkopolskiego wartości projektu.

⁵⁴ W przypadku poddziałania 1.3.1 RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego, które skierowane jest do przedsiębiorstw odpryskowych wartość to dokładnie 3 mln zł.

⁵⁵ Jeżeli nie wskazano inaczej

⁵⁶ Kwota dotyczy wartości projektu

⁵⁷ Kwota dotyczy wartości projektu

kujawsko-pomorskie	1.2.1	Nie określono	3,75 mln zł
	1.3.1	Nie określono	3 mln zł
lubelskie	1.2	80 tys. zł	5 mln zł
lubuskie	1.1	Nie określono	10 mln zł
łódzkie	1.2.2	Nie określono	25 mln zł
małopolskie	1.2.1	100 000 zł	30 mln zł
mazowieckie	1.2	250 000 zł ⁵⁸	5 mln zł
opolskie	1.1	300 000 zł	10 mln zł
podkarpackie	1.2	200 000 zł	75 mln zł
podlaskie	1.2.1	Nie określono	5 mln zł
pomorskie	1.1.1	Nie określono	Nie określono
śląskie	1.2	200 000 zł ⁵⁹	5 mln zł
świętokrzyskie	1.2	200 000 zł ⁶⁰	5 mln zł ⁶¹
warmińsko - mazurskie	1.2.1	Nie określono	1 mln zł mikro i małe, 3 mln zł średnie, 5 mln zł duże
	1.2.2	260 000 zł	10 mln zł
wielkopolskie	1.2	100 000 zł ⁶²	Nie określono
zachodniopomorskie	1.1	Nie określono	5 mln zł

Źródło: opracowanie na podstawie dokumentacji konkursowych do ostatnich naborów.

Warto powyższe wartości zestawić z maksymalną wartością kosztów kwalifikowalnych dostępną w PO IR. Jest ona mocno zróżnicowana zarówno między działaniami jak i między poszczególnymi konkursami w ramach tego samego instrumentu wsparcia. Najniższa obowiązywała w konkursie z poddziałania 1.1.1 na tzw. małe projekty (1,5 mln zł). W pozostałych konkursach z tego poddziałania oraz dwóch pierwszych konkursach z poddziałania 1.1.2 limit został określony na poziomie 50 mln euro. Jeżeli chodzi o działanie 1.2 to w zależności od naboru kwoty oscylowały w przedziale 12 mln zł (WoodInn) – 65 mln zł (Innotabor). W osi czwartej najniższy limit kosztów kwalifikowalnych, wynoszący 5 mln zł obowiązuje w poddziałaniu 4.1.1, w konkursie ogłoszonym w ramach wspólnego przedsięwzięcia z województwem lubelskim (co zapewne wynika z faktu, iż przedmiotem dofinansowania są wyłącznie badania przemysłowe); najwyższy (20 mln zł) charakteryzował przedsięwzięcie INGA uruchomione również w ramach poddziałania 4.1.1.

Jeżeli chodzi o minimalną wartości kosztów kwalifikowalnych to można stwierdzić, iż co do zasady z PO IR nie jest udzielane wsparcie na projekty, w których minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych jest niższa niż 1 mln zł. Spośród 58 konkursów ogłoszonych w ramach działań stanowiących przedmiot badania tylko w siedmiu (1.1.1 – małe projekty oraz 2 konkursy Seal of Excellence, Innotextile, 2 konkursy GameInn, Innnowacyjny Recycling) dolny limit wynosił mniej niż 1 mln zł.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że **praktycznie nie istnieje konkurencja między PO IR a RPO jeżeli chodzi o projekty badawczo-rozwojowe, w których minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych nie przekracza kwoty 1 mln zł.**

Jeżeli chodzi o górny limit to jak wskazywano jest on między województwami bardzo zróżnicowany natomiast faktem jest, iż w żadnym z województw nie sięga 50 mln euro czyli około 213 mln zł (w pomorskim limit nie został określony natomiast alokacja na konkurs wynosiła ok. 100 mln zł). Generalnie tylko w pięciu województwach firmy mogą ubiegać się o dofinansowanie projektu, w którym wartość kosztów kwalifikowalnych przekracza 12 mln zł. Tymczasem spośród 39 konkursów ogłoszonych w działaniu 1.1 i 1.2 tylko jednym górnym limit nie przekraczał 12 mln zł⁶³. Można więc uznać, że **działania 1.1 i 1.2 są kluczowymi instrumentami finansowania wysoce**

⁵⁸ Kwota dotyczy wartości dofinansowania

⁵⁹ Kwota dotyczy wartości dofinansowania

⁶⁰ Kwota dotyczy wartości projektu

⁶¹ Max wartość projektu

⁶² Kwota dotyczy wartości projektu

⁶³

kosztownych projektów B+R. Wyjątkiem jest ogłoszony w ramach poddziałania konkurs na tzw. małe projekty, w których całkowita wartość kosztów kwalifikowanych nie mogła przekraczać 1,5 mln zł. W praktyce każdy mały projekt, złożony w tym konkursie mógł zostać złożony do dowolnego RPO mieścić się bowiem w przyjętych w każdym województwie „widełkach finansowych”.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w odniesieniu do poddziałań osi czwartej, w której maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych nie została określona na tak wysokim poziomie jak w działaniach 1.1 i 1.2. W sześciu spośród ośmiu ogłoszonych naborów górny limit nie przekraczał 10 mln zł.⁶⁴ Podobne limity obowiązują w siedmiu województwach.

Zostawiając na boku wartości graniczne i skupiając się na projektach o średniej wartości należy stwierdzić, że **każdy projekt B+R realizowany przez firmę z sektora MSP, którego wartość kosztów kwalifikowanych mieści się w przedziale 1 mln zł – 5 mln zł mógłby zostać złożony zarówno w trzynastu województwach jak i w ostatnich dwóch konkursach skierowanych do MSP z poddziałania 1.1.1, większości konkursów z działania 1.2 a także wszystkich konkursach z poddziałania 4.1.2 (oczywiście pod warunkiem wpisywania się w ich zakres tematyczny).**

Katalog beneficjentów

Priorytet inwestycyjny 1b adresowany jest przede wszystkim do przedsiębiorców natomiast nie są one jedynymi podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o wsparcie. W przypadku PO IR w osi czwartej wnioski o dofinansowanie mogą składać jedynie konsorcja naukowo – przemysłowe co stanowi główną różnicę między tą osią a osią pierwszą. Udział konsorcjów obejmujących przedsiębiorstwa oraz podmioty z sektora nauki jest w pełni dopuszczalny w trzynastu województwach. W dwóch – opolskim i śląskim jest wykluczony, w świętokrzyskim z takiej możliwości mogą skorzystać tylko duże przedsiębiorstwa.

Drugi istotny wątek w kontekście katalogu beneficjentów dotyczy zasad na jakich o wsparcie mogą ubiegać się duże przedsiębiorstwa. W PO IR w zależności od instrumentu przyjęto różne rozwiązania – w poddziałaniu 1.1.1 dla dużych firm ogłaszane są dedykowane nabory, z kolei poddziałanie 1.1.2 „linie pilotażowe” adresowane było wyłącznie do tego rodzaju firm. W naborach ogłaszanych w pozostałych instrumentach stanowiących przedmiot badania firmy duże konkurują o wsparcie bezpośrednio z firmami z sektora MSP. Taką też zasadę przyjęto we wszystkich Regionalnych Programach Operacyjnych. Specyficzne rozwiązania zastosowane w poszczególnych województwach w odniesieniu do firm dużych są następujące:

- Limit środków (wydzielona alokacja dla firm dużych): województwo małopolskie, pomorskie, wielkopolskie,
- Obowiązek realizacji projektu wspólnie z MŚP lub we współpracy z MŚP, NGO, instytucjami badawczymi: świętokrzyskie,
- Inna maksymalna wysokość wsparcia: warmińsko - mazurskie

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że **pod względem katalogu beneficjentów wsparcie z PO IR i z RPO jest względem siebie konkurencyjne.**

Kryteria wyboru projektów

Katalog kryteriów punktowanych jest we wszystkich stanowiących przedmiot badania działaniach/poddziałaniach PO IR bardzo zbliżony. Wybór projektów następuje z wykorzystaniem następujących kryteriów:

- Zaplanowane prace B+R są adekwatne do osiągnięcia celu projektu, a ryzyka z nimi związane zostały zdefiniowane (5 pkt),
- Zespół badawczy zapewnia prawidłową realizację zaplanowanych w projekcie prac B+R (5 pkt),

⁶⁴ W pierwszym i drugim konkursie w poddziałaniu 4.1.4 wartość dotyczy maksymalnej kwoty dofinansowania, w pozostałych kosztów kwalifikowanych

- Zasoby techniczne Wnioskodawcy zapewniają prawidłową realizację zaplanowanych w projekcie prac B+R (5 pkt),
- Nowość rezultatów projektu (5 pkt),
- Zapotrzebowanie rynkowe i opłacalność wdrożenia (5 pkt),
- Wdrożenie rezultatów projektu planowane jest na terenie RP (5 pkt)
- Projekt ma charakter ponadregionalny (1 pkt).

Jeżeli chodzi o Regionalne Programy Operacyjne to zauważalne jest duże zróżnicowanie katalogu kryteriów między poszczególnymi programami jak również niewielkie podobieństwo stosowanych na poziomie województw kryteriów z kryteriami przyjętymi przez NCBR.

Zasadnicza różnica między poziomem regionalnym a poziomem krajowym polega na wykorzystaniu w regionach zdecydowanie szerszego katalogu kryteriów. Tylko w czterech województwach ocena punktowa jest dokonywana w oparciu o nie większą liczbę kryteriów niż stosowane przez NCBR (dolnośląskie, świętokrzyskie, łódzkie, małopolskie). W pozostałych katalog kryteriów obejmuje średnio dwanaście przy czym najczęściej w województwach lubelskim (20), warmińsko-mazurskim (18) i zachodniopomorskim (17). Nawet jeżeli w regionie są stosowane analogiczne kryteria co przez NCBR to ich wagi punktowe są inne aniżeli w PO IR. Poniżej prezentujemy, które z kryteriów wykorzystywanych w osi I i osi IV PO IR zostały uwzględnione również w systemie oceny na poziomie regionalnym oraz jakie wagi punktowe zostały im nadane:

Tabela 4. Dopuszczalne wartości minimalne i maksymalne projektów B+R wspieranych na poziomie regionalnym.

	Zaplanowane prace B+R są adekwatne do osiągnięcia celu projektu, a ryzyka z nimi związane zostały zdefiniowane	Zespół badawczy zapewnia prawidłową realizację zaplanowanych w projekcie prac B+R	Zasoby techniczne Wnioskodawcy zapewniają prawidłową realizację zaplanowanych w projekcie prac B+R	Nowość rezultatów projektu	Zapotrzebowanie rynkowe i opłacalność wdrożenia	Wdrożenie rezultatów projektu planowane jest na terenie RP
NCBR	16,1%	16,1%	16,1%	16,1%	16,1%	16,1%
dolnośląskie		Personel badawczy – 14,2%				
kujawsko-pomorskie	Cele i efekty przedsięwzięcia 21,7%	Wykonalność przedsięwzięcia – (43,4%)			Zapotrzebowanie rynkowe (4%)	
lubelskie		Zespół badawczy (7%)			Komercjalizacja badań (13%)	
lubuskie					Zapotrzebowanie rynku na rezultaty projektu (18%)	
łódzkie	Możliwość urynkowienia wyników prac B+R (28%)	Wykonalność organizacyjna (28%)		Możliwość urynkowienia wyników prac B+R (28%)	Analiza potrzeb i opłacalności wdrożenia (28%)	

małopolskie				Nowość rezultatów projektu (25,4%)	Zapotrzebowanie rynkowe na rezultaty projektu Opłacalność wdrożenia (50,8%)	Wdrożenie rezultatów projektu planowane jest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (6,7%)
mazowieckie	Przewidywane ryzyka (4,4%)			Nowość rezultatów prac B+R (11,1%)	Zapotrzebowanie rynkowe na rezultaty projektu (11,1%)	
opolskie				Innowacyjność produktów/usług /technologii będących rezultatem projektu (35,5%)		
podkarpackie				Innowacyjność badań (10,5%)	Zapotrzebowanie rynkowe na rezultaty projektu (15,8%)	Wdrożenie wyników prac B+R na terenie województwa podkarpackiego (5,2%)
podlaskie				Skala innowacyjności projektu (10%)		Planowana implementacja rezultatów projektu (10%)
pomorskie					Zapotrzebowanie rynkowe na rezultaty projektu (15%)	
śląskie		Potencjał wnioskodawcy (2,8%)	Potencjał wnioskodawcy(2,8%)		Zapotrzebowanie rynkowe i opłacalność wdrożenia (14,2%)	Wdrożenie rezultatów projektu planowane jest na terenie województwa Śląskiego (5,7%)
świętokrzyskie				Nowość rezultatów projektu (18,3%)	Praktyczna użyteczność rezultatów prac B+R (12,2%) Opłacalność wdrożenia rezultatów prac B+R (12,2%)	
warmińsko - mazurskie		Posiadany personel B+R (1,9%)		Innowacyjność technologii i implementowanych		

				rozwiązań (9,6%)		
wielkopolskie					Uzasadnienie realizacji projektu (11,9%) Realizacja projektu doprowadzi do wzrostu przychodów z działalności innowacyjnej wskutek wdrożenia innowacji (11,9%)	
zachodniopomorskie	Optymalne rozwiązania realizacji projektu (5%) Analiza ryzyka (3%)	Zasoby techniczne Wnioskodawcy oraz Zespół badawczy (15%)		Poziom innowacyjności rezultatów projektu (15%)	Zapotrzebowanie rynkowe (6%)	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji konkursowych do ostatnich naborów.

W oparciu o dane z powyższej tabeli można sformułować następujące wnioski:

- Większość regionów nie zdecydowała się na przyznawanie punktów za ocenę potencjału kadrowego i technicznego do realizacji projektów. Ocena ta w większości województw jest dokonywana natomiast na zasadzie zero – jedynkowej,
- Tylko w czterech województwach stosowane są kryteria, które w całości lub częściowo korespondują z zakresem kryterium „Zaplanowane prace B+R są adekwatne do osiągnięcia celu projektu, a ryzyka z nimi związane zostały zdefiniowane”,
- Tylko w przypadku dwóch województw (łódzkiego i zachodniopomorskiego) można mówić o istotnym podobieństwie kryteriów do tych stosowanych przez NCBR,
- Tylko w trzech województwach (kujawsko-pomorskie, łódzkie, małopolskie) za te kryteria punktowe, które stosuje również NCBR można otrzymać przynajmniej 50% ogólnej liczby punktów. Oznacza to, iż w trzynastu Regionalnych Programach Operacyjnych większe znaczenie (mierzone liczbą możliwych do uzyskania punktów) jeżeli chodzi o ocenę projektu mają kryteria inne niż te stosowane przez NCBR.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż **niewielkie jest podobieństwo stosowanych na poziomie województw kryteriów z kryteriami przyjętymi przez NCBR**. Taka sytuacja powoduje, że ten sam projekt złożony zarówno do NCBR jak i do RPO może zostać inaczej oceniony ponieważ eksperci dokonują oceny z wykorzystaniem innych kryteriów. Wydaje się, iż mnogość kryteriów stosowanych na poziomie regionalnym sprawa, iż mniejsze znaczenie ma istota projektu (jego cel, zakres, zespół realizujący projekt) a większego nabierają kwestie natury pobocznej takie jak np.: zwiększenie ponad wymagane minimum wysokości wkładu własnego, realizacja projektu w partnerstwie, stworzenie nowych miejsc pracy, dokonanie zgłoszenia patentowego, status wnioskodawcy (wielkość firmy), wpisywanie się projektu w inteligentną specjalizację. Ich spełnienie na etapie oceny wymaga zobowiązania się wnioskodawcy do realizacji określonych działań, które nie wydają się być szczególnie wymagające. Z tego względu kryteria w RPO mogą być przez wnioskodawców postrzegane jako „łatwiejsze” od kryteriów stosowanych przez NCBR jako tych, które mocno koncentrują się na potencjale wnioskodawcy oraz meritum planowanego do realizacji projektu.

Obowiązki wdrożeniowe

Immanentną cechą projektów B+R jest wysoki poziom ryzyka stwarzający zagrożenie, iż działania i efekty deklarowane we wniosku aplikacyjnym nie zostaną osiągnięte. W związku z powyższym w system udzielania wsparcia powinny być wbudowane mechanizmy akceptacji ryzyka umożliwiające przerwanie realizacji projektu bez konieczności zwrotu dofinansowania w sytuacji obiektywnej braku zasadności jego prowadzenia. Takowe mechanizmy przewidziane zostały w PO IR oraz w dwunastu Regionalnych Programach Operacyjnych. Żaden szczególny tryb dotyczący przerywania prac badawczych nie został przewidziany w województwach lubuskim, opolskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim. Można więc przypuszczać, iż firmy z tych województw zamierzające zrealizować projekty charakteryzujące się wysokim poziomem ryzyka będą wybierać PO IR zamiast programu regionalnego (o ile oczywiście są świadome treści zapisów umowy).

Inteligentne specjalizacje

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b udzielane jest na realizację projektów wpisujących się w inteligentne specjalizacje – krajowe w przypadku PO IR lub regionalne w przypadku RPO. Warto więc sprawdzić, czy z uwagi na zakres tematyczny specjalizacji można uznać je za czynnik demarkujący wsparcie krajowe od wsparcia regionalnego.

Zaczynając od Krajowej Inteligentnej Specjalizacji należy uznać, iż jest to dokument bardzo obszerny zawierający szeroki zestaw specjalizacji - ich liczba wynosi 19 a znajdują się wśród nich również tak „pojemne” jak np.: *innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego czy automatyzacja i robotyka procesów technologicznych*. Jeżeli chodzi o regionalne inteligentne specjalizacje to zarówno ich katalog jak i poziom szczegółowości mocno różni się między poszczególnymi województwami. O największym zakresie IS można mówić w przypadku województwa śląskiego, w którym zdefiniowano jedynie trzy specjalizacje mianowicie energetykę, ICT oraz medycynę. Na drugim biegunie znalazły się województwa kujawsko-pomorskie z ośmioma specjalizacjami w tym tak szerokimi jak „automatyka przemysłowa” oraz „inne - przedsiębiorcze odkrywanie”, małopolskie (m.in. elektrotechnika i przemysł maszynowy, nauki o życiu, technologie ICT, przemysły kreatywne i czasu wolnego) oraz wielkopolskie (m.in. przemysł jutra, rozwój oparty na ICT i obszary innowacji międzybranżowych). Województwa nie przyjęły też zunifikowanego podejścia w zakresie sposobu definiowania inteligentnych specjalizacji. Można wyróżnić następujące:

- Według kodów PKD – zastosowane w województwie lubelskim, w którym wskazano kilkanaście kodów, w które muszą wpisywać się dofinansowywane projekty,
- Sektorowe – np. branża chemiczna i farmaceutyczna (dolnośląskie), przemysły kreatywne i czasu wolnego (małopolskie), motoryzacja (podkarpackie), sektor rolno-spożywczy (podlaskie), branża targowo-kongresowa (świętokrzyskie),
- Tematyczne – np.: mobilność przestrzenna (dolnośląskie), wysoka jakość życia (mazowieckie), zrównoważony rozwój energetyczny (świętokrzyskie), ekonomia wody (warmińsko – mazurskie),
- Produktowe/wyrobowe - technologie offshore i portowo-logistyczne (pomorskie), wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe, Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej (zachodniopomorskie), Zaawansowane materiały i narzędzia (kujawsko-pomorskie), inteligentne systemy zarządzania (mazowieckie).

W zależności od województwa można uznać, że zakres regionalnych inteligentnych specjalizacji jest szerszy lub węższy od zakresu KIS. Raczej w żadnym przypadku zakresy te nie są całkowicie rozłączne. Specjalizacjami regionalnymi, które wskazywane są w największej liczbie województw bo w aż czternastu a jednocześnie wymieniane są w KIS są te dotyczące sektora rolno-spożywczego oraz medycyny (w tym farmacji). Z drugiej strony w KIS nie jest wskazana specjalizacja wspierana w dwunastu województwach mianowicie technologie ICT (rozwiązania wykorzystujące technologie ICT w przypadku PO IR musiałyby się wpisywać, w którąś z KIS). Jeżeli chodzi o krajowe specjalizacje, które znajdują bardzo niewielkie odzwierciedlenie w specjalizacjach regionalnych to są nimi te wpisujące się w obszar „surowce naturalne i gospodarka odpadami”, nieco częściej na poziomie regionalnym można znaleźć specjalizacje z obszaru „zrównoważona energetyka”. Można też wskazać szereg specjalizacji regionalnych, dla których trudno znaleźć odpowiedniki na poziomie krajowym. Byłyby nimi np.: mobilność przestrzenna,

dziedzictwo kulturowe i przemysły kreatywne, nowoczesny przemysł włókienniczy i mody, lotnictwo i kosmonautyka, technologie offshore i portowo-logistyczne, branża targowo-kongresowa, wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe. Oczywiście może się okazać, że z uwagi na zakres przedmiotowy, planowane do opracowania rozwiązania konkretne projekty spełnią kryterium wpisywania się zarówno w którąś z ww. specjalizacji jak i specjalizacji krajowej.

Warto też zwrócić uwagę na przyjęte w dwóch województwach rozwiązanie, w których zdecydowano się na wspieranie w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b również tych projektów, które nie wpisują się bezpośrednio w katalog inteligentnych specjalizacji. Należą do nich województwa: kujawsko-pomorskie, w którym dofinansowywane są projekty z kategorii „inne – przedsiębiorcze odkrywanie” oraz małopolskie stosujące tzw. mechanizm eksperymentacji, zgodnie z którym ograniczony strumień środków przeznaczony zostanie na wsparcie projektów spoza obszarów zidentyfikowanych jako aktualna specjalizacja regionalna⁶⁵.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że inteligentne specjalizacje nie usuwają potencjalnej konkurencji między krajowym a regionalnym poziomem wsparcia. Istnieje szereg specjalizacji, które wspierane są zarówno w PO IR jak i w poszczególnych RPO. Z drugiej strony z pewnością występują sytuacje kiedy dany projekt wpisuje się w specjalizację regionalną a nie krajową lub na odwrót. Należy też mieć na uwadze fakt, iż o spełnieniu kryterium zgodności ze specjalizacją w dużym stopniu decyduje argumentacja przedstawiona we wniosku o dofinansowanie (nie jest to więc ocena czysto techniczna, formalna i każdorazowo ekspert powinien ocenić czy rzeczywiście z uwagi na zakres przedmiotowy projekt można uznać za wpisujący się w specjalizację).

Czas trwania realizacji projektów

W większości konkursów ogłaszanych w ramach szybkiej ścieżki jedynym ograniczeniem dotyczącym czasu realizacji projektów był obowiązek ich zakończenia do dnia 31.12.2023 co oznaczało, że dofinansowanie mogły otrzymać również projekty wieloletnie. W żadnym z Regionalnych Programach Operacyjnych nie zdecydowano się na taką datę graniczną. Najbardziej odległą był 31.12.2020r. Najczęściej beneficjenci byli obligowani do zakończenia realizacji projektów do końca 2018r. lub w ciągu 36 miesięcy.

Stawki ryczałtowe

Bardzo dużym ułatwieniem dla beneficjentów jest możliwość uwzględnienia w projekcie tzw. kosztów pośrednich rozliczanych na zasadzie ryczałtu. Takie rozwiązanie jest dopuszczalne przez wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków. Instytucjom wdrażającym programy operacyjne została przyznana swoboda w zakresie korzystania z tej możliwości oraz określania maksymalnego udziału kosztów pośrednich w całkowitych kosztach kwalifikowalnych pod warunkiem, że nie przekroczy on 25%. NCBR przewiduje w umowach o dofinansowanie kategorię jaką są koszty pośrednie ustanawiając ich limit na maksymalnym dopuszczalnym przez wytyczne poziomie. Jeżeli chodzi o regiony to na koszty pośrednie zdecydowało się 10 z nich przy czym tylko jeden zastosował limit w wysokości 25% co mogło wynikać z tego, że nabór był ogłoszony już w 2018r.

Czas oceny

Czynnikiem różnicującym w istotny sposób NCBR od wsparcia na działalność B+R udzielanego w RPO jest czas oceny. We wszystkich rozstrzygniętych do tej pory przez NCBR naborach z działań 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 średni czas oceny wyniósł 74 dni tylko w sześciu na 71⁶⁶ przypadków przekraczając 100 dni (osiągając maksymalnie 120 dni). Zgoła odmiennie sytuacja wygląda na poziomie regionalnym. Średni czas oceny to 180 dni, spośród 40 uwzględnionych naborów/etapów tylko w jednym przypadku ocena trwała krócej niż 100 dni a w piętnastu przypadkach przekroczyła 200 dni (rekord to 259 dni). Z pogłębionych analiz wynika, że czasochłonna była

⁶⁵ W konkursie z poddziałania 1.2.1 pula na wsparcie projektów spoza obszarów aktualnej specjalizacji regionalnej wynosiła 10 mln euro

⁶⁶ Jeżeli nabór był etapowy to liczone oddzielnie czasy oceny w ramach poszczególnych etapów

w szczególności ocena formalna, która w skrajnych przypadkach potrafiła trwać 3 - 4 razy dłużej niż ocena merytoryczna. Zapewne wynikało to z faktu, iż regiony co do zasady wymagały na etapie złożenia wniosku dużej liczby dokumentów o charakterze formalnym, które poddawane były później weryfikacji.

Czas na przygotowanie wniosku

NCBR wielokrotnie, w tych naborach, w których można było spodziewać się dużej liczby wniosków, stosował tzw. nabory etapowe, które z punktu widzenia instytucji wdrażającej miały tę zaletę, iż pozwalały na przynajmniej częściowe uniknięcie sytuacji kumulacji liczby złożonych wniosków w krótkim przedziale czasowym. Z punktu widzenia wnioskodawców miały tę zaletę, iż zapewniały stosunkowo długi czas na złożenie wniosku a tym samym komfort pracy nad koncepcją projektu. Na poziomie regionalnym tylko trzy województwa zdecydowały się na nabory etapowe.

Podsumowanie

Z przedstawionych wyżej informacji wynika, że **na podstawowym poziomie czyli przedmiotu wsparcia, katalogu beneficjentów oraz wartości wsparcia istnieje bardzo ścisła konkurencja między wsparciem oferowanym na poziomie regionalnym a wsparciem oferowanym przez NCBR**. Można stwierdzić, że praktycznie każdy projekt badawczy z przedziału 1 mln zł – 5 mln zł może stanowić przedmiot wniosku o dofinansowanie składanego zarówno do PO IR jak i niemal wszystkich RPO⁶⁷ (oczywiście pod warunkiem wpisywania się w inteligentne specjalizacje). Jedyna demarkacja kwotowa jaka istnieje dotyczy projektów o wartości poniżej 1 mln zł. NCBR, za wyjątkiem jednorazowej inicjatywy wsparcia tzw. małych projektów co do zasady dofinansowuje projekty, w których minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych to 1 mln zł. W każdym z województw projekty mniej kosztowne mogą otrzymać wsparcie. **Kluczowe z punktu widzenia ewentualnej demarkacji wydają się być różnice dotyczące szczegółowych warunków udzielania wsparcia (katalog kryteriów, koszty pośrednie) czy też sprawności działania instytucji (czas oceny)**. Warto w tym momencie sprawdzić jakie czynniki rzeczywiście wpływają na decyzję o wyborze źródła finansowania prac badawczych.

7.1.2 Ujęcie praktyczne

O wsparcie z Regionalnych Programów Operacyjnych na realizację projektów B+R ubiegały się do tej pory 2593 firmy co należy uznać za wartość stosunkowo wysoką – warto zauważyć, że wnioski do działań 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 PO IR złożyło nieco ponad 4000 firm. Rozkład terytorialny projektów składanych do RPO oraz PO IR jest zbliżony. W obu przypadkach dominowały projekty z województw mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego, wielkopolskiego i dolnośląskiego. Cztery z nich (za wyjątkiem wielkopolskiego) są województwami o najwyższych w krajach nakładach w sektorze przedsiębiorstw na działalność B+R. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela:

Tabela 5. Rozkład terytorialny miejsc realizacji projektów w podziale na RPO oraz PO IR.

	Liczba projektów złożonych do RPO poszczególnych województw	Liczba projektów złożonych do PO IR według planowanego miejsca realizacji
dolnośląskie	9,3%	8,4%
kujawsko-pomorskie	2,6%	4,1%
lubelskie	5,3%	3,9%
lubuskie	3,3%	1,7%
łódzkie	6,4%	7,2%
małopolskie	11,7%	11,5%
mazowieckie	15,2%	18,5%
opolskie	3,7%	1,6%
podkarpackie	2,3%	4,4%
podlaskie	3,3%	2,0%
pomorskie	5,3%	7,2%
śląskie	11,2%	14,3%

⁶⁷ W dolnośląskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim maksymalne wartości wsparcia są nieco niższe

świętokrzyskie	4,5%	2,2%
warmińsko - mazurskie	2,6%	2,0%
wielkopolskie	10,9%	8,6%
zachodniopomorskie	2,3%	2,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z NCBR oraz Urzędów Marszałkowskich.

Jeżeli chodzi o strukturę wielkościową aplikujących firm to różnice między RPO a PO IR nie są znaczące. W przypadku obu źródeł finansowania wyraźnie dominowały firmy mikro choć ich udział w strukturze wnioskodawców był zdecydowanie niższy od ich udziału w ogóle populacji firm. Wśród składających wnioski do POIR udział firm dużych był ponad dwukrotnie wyższy aniżeli wśród aplikujących do RPO co zapewne wynika z ogłaszania w ramach PO IR konkursów dedykowanych firmom dużym oraz możliwości pozyskania większego dofinansowania aniżeli w przypadku RPO. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela:

Tabela 6. Struktura wielkościowa firm ubiegających się o wsparcie w podziale na RPO oraz PO IR.

	Aplikujący do RPO	Aplikujący do PO IR
Mikro	45,7%	45,9%
Małe	32,0%	26,8%
Średnie	15,8%	14,5%
Duże	6,6%	12,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z NCBR oraz Urzędów Marszałkowskich.

Jeżeli chodzi o strukturę branżową to jej porównanie było możliwe wyłącznie w oparciu o dane dotyczące populacji beneficjentów. Z danych z systemu LSI LLSI wynika, że nie istnieją wyraźne różnice między RPO a PO IR, ponadto zdecydowana większość wspartych firm prowadzi działalność w branżach, które nie zostały dokładnie określone. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 7. Struktura branżowa beneficjentów w podziale na RPO oraz PO IR.

	RPO	POIR
01 Rolnictwo i leśnictwo	0,5%	0,8%
03 Produkcja artykułów spożywczych i napojów	2,6%	1,5%
04 Wytwarzanie tekstyliów i wyrobów włókienniczych	0,2%	0,9%
05 Produkcja sprzętu transportowego	1,7%	5,1%
06 Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	6,9%	4,2%
07 Pozostałe nieokreślone branże przemysłu wytwórczego	28,8%	34,4%
08 Budownictwo	2,8%	1,4%
09 Górnictwo i kopalnictwo (w tym wydobycie surowców energetycznych)	0,2%	0,9%
10 Energia elektryczna, paliwa gazowe, para wodna, gorąca woda i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2,1%	1,4%
11 Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0,5%	2,0%
12 Transport i składowanie	0,2%	0,6%
13 Działania informacyjno-komunikacyjne, w tym telekomunikacja, usługi informacyjne, programowanie, doradztwo i działalność pokrewna	16,0%	13,5%
14 Handel hurtowy i detaliczny	1,7%	0,2%
15 Turystyka oraz działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,0%	0,1%
16 Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0,0%	0,2%
18 Administracja publiczna	0,2%	0,3%
19 Edukacja		0,3%
20 Opieka zdrowotna	3,0%	0,9%
22 Działalność związana ze środowiskiem naturalnym i zmianami klimatu	0,3%	0,0%
23 Sztuka, rozrywka, sektor kreatywny i rekreacja	0,0%	0,2%
24 Inne niewyszczególnione usługi	32,3%	31,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SL.

Również w oparciu o dane z SL dotyczące beneficjentów obliczono jaka była średnia wartość projektów B+R stanowiących przedmiot wniosków o dofinansowanie składanych do RPO oraz do PO IR. Projekty dofinansowane

z PO IR miały zdecydowanie wyższą wartość od projektów dofinansowanych z RPO. Różnica jest niemal trzykrotna i dotyczy zarówno całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych jak i kwoty dofinansowania. Taka sytuacja wynika z wyższej w PO IR minimalnej wartości kosztów kwalifikowalnych oraz możliwości otrzymania większego dofinansowania aniżeli w RPO.

Tabela 8. Średnia wartość kosztów kwalifikowalnych oraz średnia wartość dofinansowania projektu w podziale na RPO i PO IR.

	RPO	PO IR
średnia wartość kosztów kwalifikowalnych	3,24 mln zł	9,04 mln zł
średnia wartość dofinansowania	1,84 mln zł	5,25 mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SL.

Dofinansowane z PO IR projekty były również projektami dłuższymi – średni zakładany czas ich realizacji to 985 dni podczas gdy projektów z RPO 725 dni.

Niemal 30% (746 firm) spośród aplikujących do RPO ubiegało się o wsparcie również z ww. działań PO IR choć nie zawsze przedmiotem wniosku był ten sam projekt. Takich samych projektów zostało złożonych do RPO i PO IR 267.. Uwzględniając fakt, iż niejednokrotnie firmy wnioskujące o wsparcie z PO IR składały wniosek dotyczący tego samego projektu więcej niż jeden raz otrzymujemy liczbę 367 projektów (spośród ponad 6200 które zostały złożone do analizowanych działań PO IR), które stanowiły przedmiot wniosków o dofinansowanie również w Regionalnych Programach Operacyjnych. Stanowi to niemal 6% wszystkich wniosków złożonych do PO IR. Wartość ta jakkolwiek może wydawać się niewielka tak wyraźnie wskazuje na konkurencję między PO IR a RPO jeżeli chodzi o wsparcie projektów badawczych. Te same projekty mogą być składane zarówno do programów szczebla regionalnego jak i programu krajowego. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że bardzo **często firmy mają pełną swobodę jeżeli chodzi o wybór programu ponieważ tak w RPO jak i PO IR spełniają wszystkie kryteria formalne**. Na podstawie informacji uzyskanych od przedsiębiorstw uczestniczących w wywiadach grupowych oraz objętych wywiadami indywidualnymi oraz informacji od firm doradczych dokonano skatalogowania czynników przesądzających w danym przypadku o większej atrakcyjności, któregoś z analizowanych źródeł wsparcia. Prezentujemy je poniżej w formie tabelarycznej:

Tabela 9. Powody aplikowania do NCBR oraz do regionów.

Co przemawia za aplikowaniem do NCBR	Co przemawia za aplikowaniem do regionów
Stosunkowo krótki czas oceny wniosków	Mniejsza konkurencja
Prostszy wniosek o dofinansowanie/mniej załączników/tylko wersja elektroniczna	Bardziej „liberalna” ocena
Przekonanie o lepszym przygotowaniu merytorycznym ekspertów	Możliwość dofinansowania mniejszych kwotowo projektów
Stawki ryczałtowe na tzw. koszty pośrednie	Inteligentne specjalizacje (jeżeli działalność firmy wpisuje się w regionalną a nie wpisuje się w KIS)
Częste nabory	
Wysokie alokacje na nabory	
Przekonanie, że NCBR lepiej rozumie specyfikę projektów B+R	
Dopuszczalny dłuższy czas trwania realizacji projektów	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badań jakościowych.

Liczba argumentów przemawiających za ubieganiem się o wsparcie z działań PO IR wdrażanych przez NCBR przewyższa dwukrotnie liczbę argumentów przemawiających za regionalnymi programami operacyjnymi. Nie jest to przypadek – **praktycznie wszyscy uczestniczący w badaniach rozmówcy wskazywali, że NCBR jest „atrakcyjniejszym” donatorem środków publicznych na wsparcie działalności B+R aniżeli Urzędy Marszałkowskie** (względnie

instytucje, którym UM powierzyły wdrażanie działań CT1). Z wypowiedzi rozmówców można było wywnioskować, że NCBR postrzegany jest jako instytucja zdecydowanie bardziej doświadczona jeżeli wsparcie o aktywności badawczo – rozwojowej aniżeli regiony a tym samym lepiej rozumiejąca specyfikę projektów badawczych. To przekłada się po pierwsze na większe kompetencje do oceny tego rodzaju projektów a po drugie na lepszą współpracę na linii beneficjent – NCBR podczas ich realizacji. Pojawiały się opinie, że NCBR jest zdecydowanie bardziej elastyczny od regionów jeżeli chodzi o ewentualne zmiany w projekcie, przesunięcia kosztów, wydłużenie terminu realizacji etc. Ma zdecydowanie większą aniżeli regiony świadomość nieprzewidywalności oraz ryzyka projektów badawczych a także tolerancje dla tego ryzyka znajdująca swój wyraz w możliwości przerwania projektu w sytuacji niepowodzenia prac badawczych. Pojawiały się głosy, iż na poziomie regionalnym skorzystanie z takiej możliwości byłoby bardzo utrudnione lub wręcz niewykonalne (warto przypomnieć, że w niektórych województwach umowy nie dopuszczają zaprzestania realizacji projektu z wymienionego powodu).

„Lepsze rozumienie tematu, co to jest projekt badawczy i że niektóre elementy łatwiej jest później skorygować, poprawić czy wyjaśnić. Ponieważ ta wiedza o tym, że to jest projekt badawczy, a nie projekt papierkowy powoduje to, że myśmy się zdecydowali drugi projekt ulokować w NCBR-ze”.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

„Myślę, że nasi urzędnicy wojewódzcy chyba nie mają doświadczenia prowadzenia takich projektów, one są trochę skrojone na uczelnie, na takie prace typu budowa drogi, gdzie jest prościej”

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

Elastyczność NCBR-u i większe aniżeli w regionach zrozumienie istoty projektów B+R zdaniem rozmówców wyrażają się również w zdecydowanie prostszym w porównaniu do RPO procesie ubiegania się o środki. Konstrukcja wniosku o dofinansowanie postrzegana jest jako zdecydowanie mniej skomplikowana, bardziej czytelna od tych obowiązujących na poziomie regionalnym. Rozmówcy bardzo również chwalili NCBR za ograniczenie do pełnego minimum liczby załączników do wniosku wskazując, że w regionach ich katalog jest bardzo rozbudowany. Można zakładać, że przekłada się to później na wydłużoną ocenę wniosków.

Dokumentacja jest znacznie mniej uciążliwa ze strony NCBR-u, dużo mniej szczegółowa jest ocena formalna, można się skupić na meritum. Z naszego doświadczenia z takimi regionalnymi projektami to naprawdę tylko zaświadczenia, zaświadczenia, pytanie o wydanie zaświadczenia

Cytat z wywiadu z przedsiębiorcą

Mi się wydaje też, że aktualnie to jest najbardziej przyjazna jednostka przydzielająca finansowanie publiczne. Taka, która praktycznie z jednej strony jest bardzo przyjazna na takiej zasadzie, że chociażby jakieś braki formalne można poprawić bez najmniejszego problemu, jest kolejna tura, można później drugi raz składać na projekty, które się nie udaje. A w wielu innych instytucjach tego nie ma, tego brakuje, wystarczy brak pieczętki, że dyskwalifikuje całą ciężką pracę nad wnioskiem, bo po prostu nie przejdzie weryfikacji formalnej.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

Jeśli o mnie chodzi, to wolę na NCBR niż na regionalne. Po pierwsze, dlatego, że jest wniosek logiczniejszy, prostszy, po drugie, dlatego, że NCBR wymusza dużo mniejszy stopień szczegółowości. Ryczałt, który jest w NCBR, jest dla mnie bardzo pomocny, bo z tego stwierdziłam, że mogę wziąć z firmę doradcą która będzie rozliczać projekt.

Poza tym NCBR zdaje się rozumieć lepiej, że to są projekty badawcze, w których zmiany 100 procentowo pewnością nastąpią

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

R: Myśmy tutaj w regionalnych nie składali z jednego powodu, że trzeba było dołączyć pełną dokumentację.

E: Czyli wszystkie załączniki od razu na etapie składania wniosku?

R: Tak. Więc tutaj zrezygnowaliśmy z tego, bo często nie mieliśmy takich załączników. A NCBR o takie załączniki nie prosił nigdy, o wiele łatwiej było składać w NCBR-ze.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

Doceniano wysoką sprawność NCBR jeżeli chodzi o czas oceny wniosków. Można było odnieść wrażenie, że dla wielu wnioskodawców czynnik ten miał znaczenie kluczowe – wskazywali, że wysoce innowacyjne pomysły wymagają bardzo szybkiego wsparcia ponieważ z uwagi na postęp technologiczny i aktywność konkurencji po upływie roku mogą tracić swój walor nowości. W tym kontekście należy wspomnieć o tym, że nabory w regionach są ogłaszane stosunkowo rzadko – zazwyczaj raz do roku. Firmy nie mogą pozwolić sobie na czekanie najpierw na ogłoszenie naboru, później na ocenę wniosku a następnie na podpisanie umowy ponieważ cały proces może zostać rozciągnięty na okres nawet dwóch lat. Z tego powodu NCBR jako instytucja powszechnie wykorzystująca nabory etapowe, ogłaszająca nabory stosunkowo często (szybka ścieżka) oraz oceniająca wnioski w relatywnie krótkim czasie były postrzegane jako zdecydowanie bardziej atrakcyjny donator środków publicznych na wsparcie aktywności badawczej aniżeli regiony.

Zbyt mało elastyczne i jedna rzecz zbyt długo po terminie czeka się na wyniki konkursu, to może tak wyglądać, że czeka się na wynik konkursu pół roku. Firma musi pracować w jakimś harmonogramie, w jakimś terminie i są różne uwarunkowania, klienci, zgłoszenia patentowe, rok czasu, jeżeli mamy zgłoszenia patentowe, mamy rok czas, żeby wystąpić dalej. Więc, żeby robić projekt badawczo-rozwojowy, musimy wiedzieć, czy zgłoszenie patentowe kwalifikuje się do tego, żeby zgłaszać, a to już są pieniądze spore. I teraz ta umówiona data zakończenia naboru wniosków i spodziewanego okresu w udzieleniu informacji, czy mamy czy nie mamy, za bardzo się rozjeżdża w przypadku tych projektów lokalnych. I to na podstawie doświadczeń kooperantów, dlatego podjęliśmy świadomą decyzję, że nie wystąpimy o środki do regionalnych.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

Dla mikroprzedsiębiorcy jest bardzo ważne finansowanie, więc NCBR ma coś takiego jak zaliczkowanie, ma szybką ocenę projektu, bo w przeciwieństwie do 60 dni ta ocena występuje. Oczywiście tam jakiś minimalny poślizg jak jest, to jest bez znaczenia. Natomiast w przeciwieństwie do [nazwa instytucji] tam ocena trwa miesiącami i to jest bardzo długo, to dla innowacji to jest zarzycanie pomysłu, bo zanim oni się zdecydują, zanim to rozstrzygną, nic nie stoi w miejscu. Konkurencja tylko wypatruje takich sytuacji, informacje się dzisiaj pocztą pantoflową przenoszą lotem błyskawicy i można złożyć na coś, co już nie jest nowe, krótko mówiąc. Także tutaj ja najbardziej jestem zachwycony niemalże tym programem, żałuję, że nie dostałem.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

M1: Jeszcze ważna taka rzecz jest w NCBR-ze, że się skończy nabór na dany projekt i zaczyna się następny.

E: Kolejny etap.

M1: Kolejny etap. Gdzie w RPO to jest tak, że skończył się nabór, to poczekajcie, rok, dwa, albo jak będą pieniądze.

E: A projekt straci na aktualności.

M1: To już jest pozamiatane.

M2: Muszę powiedzieć, że też mieliśmy podobną sytuację, bo zastanawialiśmy się z firmą doradczą, to jest właśnie to ułatwienie, że zastanawiamy się, czy składać w kwietniu, w maju czy w czerwcu, a nie zastanawiamy się, czy to 2017, 2018 czy 2020.

M3: To jest dogodne, bo jeżeli przygotowuje się ten projekt i się go dopieszczą, to ten deadline jest taki trochę bardziej komfortowy. Nie zdążyłem teraz to w drugiej turze złożyć, mam czas na lepsze przygotowanie projektu.

M1: I z całą tą oceną, ze złożeniem, z ogłoszeniem to jest jeszcze czas taki do zaakceptowania, gdzie jeszcze się dużo na rynku nie dzieje. Ja na przykład z tego skorzystałem, bo nie dali mi przepustki za pierwszym razem, to od razu wskoczyliśmy w następny nabór i w miarę niedużo czasu straciłem.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorcami

Wśród rozmówców panowały opinie, że do regionów warto aplikować przede wszystkim wtedy gdy nie spełniamy kryteriów formalnych ubiegania się o wsparcie z PO IR (przede wszystkim dotyczących minimalnej wartości kosztów kwalifikowalnych i wpisywania się w KIS) a także gdy uważamy, że poziom innowacyjności projektu może nie do końca satysfakcjonować instytucję szczebla centralnego. Wśród przedsiębiorców panowała opinia, że NCBR wspiera wyłącznie wysoce innowacyjne projekty tj. takie, w których nowość rezultatów osiąga poziom ponadkrajowy. Przekonania swoje opierali przede wszystkim na danych dotyczących współczynnika sukcesu z pierwszych naborów w ramach szybkiej ścieżki i projektów aplikacyjnych, który kształtował się na poziomie kilkunastu procent. Również przedstawiciele firm doradczych, które można traktować jako podmioty dokonujące pierwszej oceny projektu, wskazywali, że rekomendują regionalne programy operacyjne przede wszystkim projektom „słabszym” co wynika zarówno z mniejszych oczekiwań regionów odnośnie poziomu innowacyjności projektów jak też mniejszej konkurencji (rywalizujemy tylko z firmami z regionu a nie z całej Polski).

Z badania ankietowego wynika, że spośród firm planujących ubieganie się o wsparcie na prowadzenie prac B+R aż 81,5% zamierza złożyć wnioski do NCBR a tylko 14,8% do RPO.

7.2 PO IR A INNE NIŻ RPO ŹRÓDŁA WSPARCIA DZIAŁALNOŚCI B+R

Obok dotacji, które na projekty badawczo - rozwojowe oferują regiony trudno wskazać inne, źródła wsparcia projektów B+R obejmujących fazę badań przemysłowych i prac rozwojowych. Można wspomnieć o Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej⁶⁸, która realizuje programy TEAM. Poniżej zawarto ich krótką charakterystykę:

Tabela 10. Podstawowe informacje o wdrażanych przez FNP programach z grupy TEAM.

Program	Wnioskodawca	Przedmiot wsparcia	Budżet projektu	Warianty realizacji projektów
TEAM	Naukowiec posiadający co najmniej stopień naukowy doktora	Projekty B+R zgodne z KIS- badania, które przyczynią się do roz-	Zaleca się by nie przekraczał 3,5 mln zł	a) przez jednostki naukowe w zakresie, w którym nie prowadzą działalności gospodarczej (bez udzielania pomocy publicznej),

⁶⁸ Należy zauważyć, że do marca 2018 roku FNP była beneficjentem NCBR i w ramach dofinansowanych projektów uruchamiała poszczególne instrumenty wsparcia. Od marca 2018r. pełni rolę Instytucji Wdrażającej dla działania 4.4. PO IR.

		wiązywania bieżących lub zmieniających się problemów naukowych mających znaczenie dla rozwijającego się rynku globalnego lub wniosą znaczący wkład do rozwiązania istotnych wyzwań stojących przed społeczeństwem.		<p>b) przez przedsiębiorstwa (na zasadach udzielania pomocy publicznej na działalność B+R),</p> <p>c) przez konsorcja naukowo-przemysłowe, z udziałem jednej jednostki naukowej i jednego przedsiębiorstwa (dla jednostki naukowej bez pomocy publicznej – w zakresie, w jakim nie prowadzi działalności gospodarczej, oraz dla przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami udzielania pomocy publicznej na działalność B+R).</p> <p>Obligatoryjny udział przynajmniej jednego partnera z zagranicy</p>
TEAM-TECH	naukowiec (niezależnie od narodowości) posiadający co najmniej stopień naukowy doktora oraz doświadczenie badawcze lub wdrożeniowe poparte osiągnięciami o międzynarodowym zasięgu	prace B+R związane z powstawaniem produktu lub proces produkcyjny (technologiczny lub wytwórczy) o dużym znaczeniu dla gospodarki.	Zaleca się by nie przekraczał 3,5 mln zł	<p>a) przez jednostki naukowe w zakresie, w którym nie prowadzą działalności gospodarczej (bez udzielania pomocy publicznej) z obligatoryjnym udziałem przynajmniej jednego partnera gospodarczego</p> <p>b) przez przedsiębiorstwa (na zasadach udzielania pomocy publicznej na działalność B+R),</p> <p>c) przez konsorcja naukowo-przemysłowe, z udziałem jednej jednostki naukowej i jednego przedsiębiorstwa (dla jednostki naukowej bez pomocy publicznej – w zakresie, w jakim nie prowadzi działalności gospodarczej, oraz dla przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami udzielania pomocy publicznej na działalność B+R).</p>
TEAM-TECH Core Facility	naukowiec (niezależnie od narodowości) posiadający co najmniej stopień naukowy doktora oraz doświadczenie badawcze lub wdrożeniowe poparte osiągnięciami o międzynarodowym zasięgu,	projekty B+R związane z powstawaniem lub rozwojem usług o dużym znaczeniu dla gospodarki. prace B+R związane z powstawaniem lub rozwojem usług badawczych z wykorzystaniem dostępnej aparatury naukowo-badawczej.	Zaleca się by nie przekraczał 3,5 mln zł	<p>a) przez jednostki naukowe w zakresie, w którym nie prowadzą działalności gospodarczej (bez udzielania pomocy publicznej) z obligatoryjnym udziałem przynajmniej jednego partnera gospodarczego</p> <p>b) przez przedsiębiorstwa (na zasadach udzielania pomocy publicznej na działalność B+R),</p> <p>c) przez konsorcja naukowo-przemysłowe, z udziałem jednej jednostki naukowej i jednego przedsiębiorstwa (dla jednostki naukowej bez pomocy publicznej – w zakresie, w jakim nie prowadzi działalności gospodarczej, oraz dla przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami udzielania pomocy publicznej na działalność B+R).</p>
TEAM-TECH Core Facility Plus	naukowiec (niezależnie od narodowości) posiadający	prace B+R związane z powstawaniem lub rozwojem usług badaw-	Zaleca się by nie przekraczał 1,5 mln zł	a) przez jednostki naukowe w zakresie, w którym prowadzą działalność gospodarczą (na zasadach udzielania pomocy publicznej na działalność B+R),

	jący co najmniej stopień naukowy doktora oraz doświadczenie badawcze lub wdrożeniowe poparte osiągnięciami	czych z wykorzystaniem dostępnej infrastruktury naukowo-badawczej.		b) przez przedsiębiorstwa (na zasadach udzielania pomocy publicznej na działalność B+R), c) przed jednostki naukowe w zakresie, w którym działalność gospodarcza ma lub będzie miała charakter pomocniczy (bez udzielania pomocy publicznej)
--	--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze strony internetowej FNP oraz regulaminów konkursów.

Realizacja programów TEAM finansowana jest z działania 4.4 PO IR, na które alokacja wynosi 688 mln zł). Z uwagi na fakt, iż aplikującymi są osoby fizyczne – pracownicy naukowcy a także to, że większość z wymienionych programów TEAM nie wymaga udziału przedsiębiorców trudno je traktować jako istotną konkurencję dla oferty PO IR.

Dofinansowanie na prace rozwojowe udzielane jest również w ramach poddziałania 3.2.1 PO IR jednakże trudno je uznać za konkurencyjne względem oferty NCBR z uwagi na to, iż prace muszą być realizowane w ramach projektu dotyczącego wdrożenia wyników prac B+R, którego minimalna wartość to 5 mln zł (firmy mikro i małe) lub 10 mln zł (firmy średnie), maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych projektu na prace rozwojowe wynosi 1 mln zł a intensywność wsparcia nie przekracza 35% w przypadku średnich firm i 45% w przypadku małych i mikro.

Dofinansowanie prac B+R możliwe jest również w działaniach, w których przewidziano instrumenty finansowe wdrażanych przez PARP

- Działanie 2.2 Otwarte innowacje: dedykowany jest spółkom MŚP, które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Pozyskany kapitał może być przeznaczony na potrzeby m.in. uzyskania certyfikacji wyników prac B+R, budowy wersji demonstracyjnej lub prototypu, kontynuacji prac B+R celem ich wdrożenia oraz akceleracji już ukończonych/pozyskanych prac B+R. Rozwijane rozwiązania technologiczne Spółki nie mogą być ukończone oraz w pełni wdrożone w momencie podjęcia Decyzji Inwestycyjnej przez Fundusz VC. Środki z Inwestycji mogą być przeznaczone zarówno na inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również w kapitał obrotowy,
- Działanie 3.1.1 PO IR. Celem instrumentu jest dostarczenie finansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, znajdujących się na wczesnym etapie rozwoju (etap inkubacji i startu), które wdrażają lub mają zamiar wdrożyć lub rozwinąć innowacyjne rozwiązania (produktowe, usługowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe) i które ze względu na wysokie ryzyko związane z wczesnym etapem rozwoju potrzebują finansowania wysokiego ryzyka (venture capital) z elementem smart money, co ma wesprzeć je w odniesieniu komercyjnego sukcesu. Środki z Inwestycji mogą być przeznaczone zarówno na inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również w kapitał obrotowy,
- Działanie 3.1.2 PO IR – Celem instrumentu jest dostarczenie niezbędnego finansowania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, znajdujących się na wczesnym etapie rozwoju (etap inkubacji i startu), które wdrażają lub mają zamiar wdrożyć lub rozwinąć innowacyjne rozwiązania (produktowe, usługowe, procesowe, organizacyjne i marketingowe) i które ze względu na wysokie ryzyko związane z wczesnym etapem rozwoju potrzebują finansowania wysokiego ryzyka w koinwestycji z Aniołami Biznesu z elementem *smart money*, co ma wesprzeć je w odniesieniu komercyjnego sukcesu. Rozwijane rozwiązania Przedsiębiorstwa kwalifikowalnego nie mogą być ukończone lub w pełni wdrożone w momencie podjęcia decyzji inwestycyjnej przez Pośrednika Finansowego. Środki z Inwestycji mogą być przeznaczone zarówno na inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również w kapitał obrotowy,
- 3.1.3 Fundusz pożyczkowy innowacji – Fundusz ma oferować pożyczki dla innowacyjnych przedsiębiorstw, które znajdują się we wczesnej fazie rozwojowej i zostały zarejestrowane nie wcześniej niż 55 miesięcy przed złożeniem wniosku o pożyczkę. Fundusz będzie wymagał zaangażowania kapitału prywatnego przez Anioła Biznesu lub Fundusz venture capital. Inwestor zostanie zobowiązany do dokapitalizowania pożyczkobiorcy (startupu) co najmniej taką samą kwotą jak wnioskowana pożyczka.

Trzy z opisanych wyżej instrumentów dedykowane są firmom na wczesnych fazach rozwoju. W żadnym z nich nie wskazano explicite, iż inwestycje mają dotyczyć również prowadzenia prac badawczych. Jedynie w instrumencie otwartych innowacji wprost jest mowa o pracach B+R. Nie są ogólnie dostępne niestety żadne dane pozwalające na ustalenie jak przebiega wdrażanie tych instrumentów, jakim cieszą się zainteresowaniem, ile przedsiębiorstw już wsparto i jaką kwotą. Z uwagi na formę wsparcia trudno je uznać za konkurencyjne względem oferty dotacyjnej PO IR. Konkurencja może potencjalnie dotyczyć będącego w ofercie NCBR instrumentu kapitałowego Bridge Alfa, z którego wsparcie również mogą pozyskać firmy znajdujące się na wczesnych etapach rozwoju.

7.3 PODSUMOWANIE OFERTY

W oparciu o przeprowadzone w rozdziałach 3, 4 i 5 analizy dotyczące oferty wsparcia działalności badawczo – rozwojowej dokonano skatalogowania wszystkich instrumentów dostępnych w obecnej perspektywie finansowej. Wyniki zaprezentowano na poniższym grafice:

Projekty B+R - Dotacje z PO IR	Projekty B+R - Dotacje z RPO	Projekty B+R- -dotacje - programy krajowe	Projekty B+R- instrumenty finansowe	Inwestycje w infrastrukturę B+R	WSPARCIE WDROŻEN
<p>1.1.1 Szybka ścieżka (8 mid zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) z obszaru KIS, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: przedsiębiorstwa</p> <p>1 mln zł (MSP) / 5 mln zł (duże) – 50 mln EUR; MSP</p>	<p>Okolo 4 mid zł</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) z obszaru regionalnych inteligentnych specjalizacji, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent – przedsiębiorstwa, konsorcja naukowo przemysłowe</p> <p>Minimalna wartość: Najczęściej 100/200 tys. zł</p> <p>Maksymalna wartość: różna, od 3,7 mln zł do „brak górnej granicy ale w polowie województw przynajmniej 10 mln zł)</p>	<p>Techmastrateg (350 mln zł)</p> <p>Badania podstawowe, przemysłowe i prace rozwojowe (TRL I – IX), prace przedwdrożeniowe z obszaru technologii materiałowych</p> <p>Od 5 mln zł do 30 mln zł</p>	<p>1.3.1 PO IR - Bridge Alfa (ok. 2 mid zł)</p> <p>Inwestycje kapitałowe: fazy proof of principle - faza projektu B+R, polegająca na wczesnej weryfikacji pomysłu oraz</p> <p>Proof of concept - wstępna weryfikacja pomysłu, w czasie której realizowane są badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe</p> <p>Inwestycje w spółki od 0,6 do 1,6 mln EUR</p>	<p>Działanie 2.1 PO IR - Ministerstwo Rozwoju (2,4 mid zł)</p> <p>od 2 mln zł do 50 mln</p>	<p>3.2.1 PO IR (4,3 mid zł)</p> <p>Od 5 mln zł (mikro/male) / 10 mln zł (średnie) do 50 mln EUR</p>
<p>1.1.2 – Demonstrator i linie pilotażowe (761 mln zł)</p> <p>Prace rozwojowe (TRL VI – IX)</p> <p>Beneficjent: przedsiębiorstwa</p> <p>Od 5 mln zł (MSP) lub 20/30 mln zł (duże) do 50 mln EUR</p>		<p>Infostatrag (alokacja nieznaną)</p> <p>Badania podstawowe, przemysłowe i prace rozwojowe (TRL I – IX), prace przedwdrożeniowe z obszaru Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne</p>	<p>Infostatrag (alokacja nieznaną)</p> <p>Badania podstawowe, przemysłowe i prace rozwojowe (TRL I – IX), prace przedwdrożeniowe z obszaru Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne</p>	<p>1.3.2 PO IR - Bridge Alfa (600 mln zł)</p> <p>Inwestycje kapitałowe w innowacyjne spółki realizujące projekty B + R, wychodzące z fazy seed i pozycujące kolejnych rund finansowania</p> <p>Inwestycje w spółki do 15 mln zł</p>	<p>Regiony (około 2 mid zł)</p> <p>Od „brak dolnej granicy” do: „od 4,3 mln zł do brak górnej granicy”</p>
<p>1.2 – Programy sektorowe (4,3 mid zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) dot. konkretnych sektorów, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: przedsiębiorstwa</p> <p>Od 0,5 – 2 mln zł do 12 – 65 mln zł (w zależności od programu)</p>	<p>Tango (40 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX),</p> <p>Beneficjent: jednostki naukowe, osoby fizyczne</p> <p>Max wartość dofinansowania – 1 mln zł</p>	<p>Tango (40 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX),</p> <p>Beneficjent: jednostki naukowe, osoby fizyczne</p> <p>Max wartość dofinansowania – 1 mln zł</p>	<p>1.3.2 PO IR - Bridge Alfa (600 mln zł)</p> <p>Inwestycje kapitałowe w innowacyjne spółki realizujące projekty B + R, wychodzące z fazy seed i pozycujące kolejnych rund finansowania</p> <p>Inwestycje w spółki do 15 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>1.2 – Programy sektorowe (4,3 mid zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) dot. konkretnych sektorów, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: przedsiębiorstwa</p> <p>Od 0,5 – 2 mln zł do 12 – 65 mln zł (w zależności od programu)</p>	<p>Proof of concept (100 mln zł)</p> <p>prace rozwojowe (TRL VII – IX), prace przedwdrożeniowe</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe</p>	<p>Proof of concept (100 mln zł)</p> <p>prace rozwojowe (TRL VII – IX), prace przedwdrożeniowe</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe</p>	<p>2.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.1.1 – Strategiczne programy badawcze dla gospodarki (543 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) dot. potrzeb konkretnych firm, wspólne przedsięwzięcia z innymi województwami</p> <p>Beneficjent: konsorcja naukowe lub konsorcja naukowo - przemysłowe</p> <p>Od 1 mln zł do 5/10/20 mln zł w zależności od konkursu</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.1.2 – Regionalne Agencje Naukowo Badawcze (418 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) dotyczące którejs z pięciu regionalnych agend naukowo badawczych, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: konsorcja naukowe lub konsorcja naukowo - przemysłowe</p> <p>Od 1 mln zł do 8 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.1.2 – Regionalne Agencje Naukowo Badawcze (418 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX) dotyczące którejs z pięciu regionalnych agend naukowo badawczych, prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: konsorcja naukowe lub konsorcja naukowo - przemysłowe</p> <p>Od 1 mln zł do 8 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.1.3 – Innowacyjne metody zarządzania badaniami (348 mln zł)</p> <p>nowy model finansowania przekłomowych projektów badawczych, dzięki wykorzystaniu podejścia problem - driven research</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.1.4 – Pojepty aplikacyjne (730 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX), prace przedwdrożeniowe</p> <p>Beneficjent: konsorcja naukowo-przemysłowe</p> <p>Od 2 mln zł do 10 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.3 – Międzynarodowe Agencje Naukowo Badawcze (533 mln zł)</p> <p>Środki na stworzenie w Polsce nowych instytucji badawczych (innowacyjnych centrów doskonałości), w których wybitni naukowcy z całego świata będą prowadzić wysokiej jakości badania naukowe i prace rozwojowe dotyczące aktualnych, dobrze sprecyzowanych wyzwań naukowych</p> <p>Beneficjent: osoby fizyczne (naukowcy)</p> <p>Do 35/45 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.4 – Zwiększanie potencjału kadrowego sektora B +R (688 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX), prace przedwdrożeniowe (programy z grupy TEAM)</p> <p>Beneficjent: osoby fizyczne (naukowcy)</p> <p>Do około 3,5 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>
<p>4.4 – Zwiększanie potencjału kadrowego sektora B +R (688 mln zł)</p> <p>Badania przemysłowe i prace rozwojowe (TRL II – IX), prace przedwdrożeniowe (programy z grupy TEAM)</p> <p>Beneficjent: osoby fizyczne (naukowcy)</p> <p>Do około 3,5 mln zł</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>Infrastart (100 mln zł)</p> <p>udostępnienie jednostkom naukowym przedsiębiorcom oraz zespołom badawczym dużej infrastruktury B+R, finansowanej z funduszy strukturalnych lat 2007-2013 na potrzeby realizacji prac badawczo-rozwojowych o charakterze aplikacyjnym</p> <p>Jednostki naukowe, konsorcja naukowo-przemysłowe, przedsiębiorstwa</p>	<p>3.1.2 PO IR – Otwarte innowacje (423 mln zł)</p> <p>Inwestycje w spółki MSP które realizują projekty technologiczne w formule otwartych innowacji. Środki na: uzyskanie certyfikacji wyników prac B+R, budowę demonstratora /prototypu, kontynuacja prac B+R</p> <p>Inwestycje w spółki od 5 do 60 mln zł</p>	<p>4.2 Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (1,87 mid zł)</p> <p>Projekty z Mapy Drogowej</p>	<p>3.2.3 PO IR Fundusz gwarancyjny(500 mln zł)</p> <p>Wsparcie na poziomie regionalnym- dotacje+ instrumenty finansowe kilkanaście mid zł</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SZOOP PO IR oraz szczegółowych opisów osi priorytetowych regionalnych programów operacyjnych a także dokumentacji konkursowych

Z przeprowadzonych analiz wynika, że dostępna oferta wsparcia działalności B+R (zarówno z PO IR jak i innych źródeł) jest bogata i zaspokaja większość potrzeb przedsiębiorstw co wynika przede wszystkim z faktu, iż pokrywa cały proces badawczy począwszy od II poziomu gotowości technologicznej do poziomu dziewiątego. Od

niedawna koszt kwalifikowalny stanowią również prace przedwdrożeniowe. Niedostosowany do potrzeb firm jest przede wszystkim brak wsparcia na inwestycje w środki trwałe niezbędne do prowadzenia prac badawczych (kosztem kwalifikowalnym jest jedynie amortyzacja), wymogi wynikające z procedury konkurencyjności oraz ograniczenie oferty NCBR do projektów, których wartość przekracza 1 mln zł. Jakkolwiek mniejsze kwotowo projekty mogą być dofinansowywane z Regionalnych Programów Operacyjnych tak z punktu widzenia przedsiębiorstw to źródło wsparcia nie stanowi atrakcyjnej alternatywy o czym przesądza przede wszystkim sposób wdrażania instrumentów oferowanych na poziomie regionalnym. Przedsiębiorcy narzekają przede wszystkim na czas oceny wniosków, rzadkie nabory, skomplikowane wnioski o dofinansowanie, dużą liczbę wymaganych załączników, brak elastyczności donatorów jeżeli chodzi o etap realizacji projektów. Wszystkie te czynniki sprawiają, że firmy, jeżeli tylko spełniają kryteria uprawniające do ubiegania się o wsparcie z PO IR preferują składanie wniosków do NCBR. Podkreślana przez firmy jest równocześnie duża dostępność wsparcia rozumiana jako wysokie alokacje na konkursy (w szczególności te ogłaszane przez NCBR) a także generalnie wysoka alokacja środków na wsparcie działalności B+R w obecnej perspektywie finansowej.

Za nieco mniej dostosowaną do swoich potrzeb ofertę wsparcie działalności B+R uważają jednostki naukowe. Wpływ na taką ocenę ma zapewne fakt, iż w porównaniu do poprzedniej perspektywy finansowej znacząco zmniejszyła się alokacja na projekty badawcze realizowane w konsorcjach naukowo – przemysłowych a praktycznie całkowicie wykluczono możliwość realizacji samodzielnie projektów przez jednostki. Podejmując takie rozstrzygnięcia opierano się na doświadczeniach z poprzedniego okresu programowania oraz programu PBS, z których wynikało, że projekty badawcze realizowane bez udziału firm mają niewielki potencjał komercyjacyjny i charakteryzują się przede wszystkim efektami o charakterze naukowym. Nie można natomiast stwierdzić by jednostki były całkowicie pozbawione wsparcia – otrzymują dotacje statutowe, z NCN mogą pozyskać dotacje na realizację badań podstawowych, w osi czwartej PO IR mogą być partnerami w konsorcjach naukowo – przemysłowych, konsorcja dopuszczone są też w zdecydowanej większości Regionalnych Programów Operacyjnych, w osi pierwszej jednostki naukowe mogą pełnić rolę podwykonawcy, z programów TEAM naukowcy mogą pozyskać wsparcie na realizację nawet kilkumilionowych projektów badawczych (w tym takich, które nie zakładają udziału przedsiębiorstw). Zarówno w RPO jak i PO IR wspierane są inwestycje w infrastrukturę badawczą. Ponadto NCBR planuje uruchomienie dwóch instrumentów, które wydają się być dedykowane jednostkom naukowym mianowicie programu Proof of Concept oraz programu Infrastart. Na 2018r. został zaplanowany również nabór wniosków w ramach programu Tango. Należy też podkreślić, że aktywność jednostek naukowych w aplikowaniu o środki z osi czwartej jest wysoka.

Przyjmując jednak szersze spojrzenie na projekt badawczy jako zespół czynności na który składają się nie tylko te związane stricte z aktywnością badawczą można odnieść wrażenie, iż **wsparcie publiczne ukierunkowane jest przede wszystkim na zaadresowanie problemu jakim jest brak wystarczających po stronie przedsiębiorstw i jednostek naukowych środków na prowadzenie prac B+R.**

W pierwszej kolejności warto zwrócić uwagę na fakt, iż docelowym i oczekiwanym efektem wsparcia projektów badawczo-rozwojowych jest wdrożenie ich wyników. Między innymi z tego względu NCBR wśród kryteriów wyboru projektów przewidział jedno dotyczące zapotrzebowania rynkowego i opłacalności wdrożenia. Beneficjenci są również w umowie obligowani do dokonania wdrożenia. Tymczasem w obecnej perspektywie finansowej zrezygnowano z uruchomienia wsparcia analogicznego do działania 1.4 – 4.1 PO IG, w którym przedsiębiorca po pomyślnym zakończeniu fazy badawczej otrzymywał również wsparcie na wdrożenie. Jakkolwiek podmioty, które otrzymały dotację na prowadzenie prac B+R mają możliwość skorzystania z różnych instrumentów wsparcia inwestycji związanych z wdrożeniami tak zazwyczaj nie mogą w tychże instrumentach liczyć na żadne preferencje (np. w poddziałaniu 3.2.1 PO IG) lub te preferencje są znikome. W poniższej tabeli zaprezentowano na jakie preferencje zostały przewidziane w Regionalnych Programach Operacyjnych.

Tabela 11. Informacje na temat skali preferencji dla projektów B+R dofinansowanych z RPO w tych działaniach RPO, które dotyczą inwestycji przedsiębiorstw.

województwo	Numer działania, z którego dofinansowanie mogą pozyskać projekty polegające na wdrożeniu wyników prac B+R	Preferencje dla projektów dofinansowanych z RPO w ramach priorytetu 1b (brzmienie kryterium)	Udział punktowy kryterium w całkowitej możliwej do uzyskania liczbie punktów
dolnośląskie	1.5.1 i 1.5.2 B Wsparcie na inwestycje w zakresie wdrożenia wyników prac B+R w działalności przedsiębiorstw (np. uruchomienia masowej produkcji w przedsiębiorstwach) wynikających m.in. z działania 1.2 (wdrożenie wyników prac B+R w działalności przedsiębiorstwa).	W ramach kryterium sprawdzane i punktowane będzie czy projekt wdraża wyniki prac B+R, (nie starszych niż 5 lat od ich zakończenia) : - projektu realizowanego/zrealizowanego w wyniku konkursów ogłoszonych w Działaniu 1.2 RPO WD 2014-2020 (6 pkt.)	26%
kujawsko-pomorskie	Poddziałanie 1.6.2 Dotacje dla innowacyjnych MŚP	Brak preferencji,	0%
lubelskie	3.7 Wzrost konkurencyjności MŚP	Projekt jest bezpośrednio (tematycznie) powiązany z prowadzonym/przeprowadzonym przez wnioskodawcę projektem badawczo-rozwojowym (dotyczy projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych)	2%
lubuskie	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	brak	7,5%
łódzkie	Poddziałanie II.3.1 Innowacje w MŚP	brak	0%
małopolskie	Poddziałanie 3.4.4 Dotacje dla MSP	Kontynuacja projektów realizowanych przy wsparciu osi 1 RPO WM lub osi 2 MRPO	5,5%
mazowieckie	Działanie 3.3 Innowacje w MŚP	Wykorzystanie wyników prac badawczych z 1.2 RPO WM 2014-2020	1,8%
opolskie	Poddziałanie 2.1.3 Nowe produkty i usługi w MSP na obszarach przygranicznych	Wdrożenie innowacji wypracowanych w ramach Osi Priorytetowej I (OP I)	4,8%
podkarpackie	Poddziałanie 1.4.1 Dotacje bezpośrednie	brak	0%
podlaskie	Działanie 1.3 Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP	brak	0%
pomorskie	DZIAŁANIE 2.2.1. INWESTYCJE PROFILOWANE - WSPARCIE DOTACYJNE	projekt jest powiązany z projektem/projektami realizowanymi w ramach OP 1 RPO WP 2014-2020 w taki sposób, że ich rezultaty wzmacniają się wzajemnie	15%

śląskie	Działanie 3.2 Zwiększone zastosowanie innowacji w MŚP	brak	0%
świętokrzyskie	Działanie 2.5 Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP	brak	0%
warmińsko-mazurskie	1.5.1 Wdrożenie wyników prac B+R	brak	0%
Wielkopolskie	1.5.2 Wzmocnienie konkurencyjności kluczowych obszarów gospodarki regionu	Projekt zakłada wykorzystanie elementów prowadzonych lub zakupionych przez przedsiębiorcę wyników prac B+R (w tym dotyczy również projektów stanowiących kontynuację inwestycji, które uzyskały dofinansowanie w ramach WRPO 2014+ - Działanie 1.2 Wzmocnienie potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw Wielkopolski	10%
Zachodniopomorskie	1.4 Wdrażanie wyników prac B+R	Brak opracowanych kryteriów	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kryteriów wyboru projektów w poszczególnych RPO.

Powstaje też pytanie czy wsparcie na wdrożenia będzie dostępne w momencie, w którym beneficjenci kończyć będą realizację projektów B+R; kumulacji w tym zakresie można spodziewać się w końcowych latach wdrażania perspektywy finansowej oraz w latach 2021 – 2023. Doświadczenia z poprzedniej perspektywy pokazały, że w tzw. okresie przejściowym między perspektywami liczba ogłaszanych konkursów, z których przedsiębiorstwa mogły pozyskać wsparcie była bliska zeru. W tym kontekście warto w pracach nad przyszłą perspektywą finansową rozważyć możliwość uruchomienia schematu analogicznego do działania 1.4 – 4.1 PO IG. Z uwagi na fakt, iż dofinansowanie fazy badawczej i fazy wdrożeniowej wymaga od instytucji wdrażających innych kompetencji w dystrybucję środków w ramach schematu wsparcia mogłyby być zaangażowane dwie instytucje. Instytucja dofinansowująca fazę badawczą spośród zakończonych projektów przedkładałaby instytucji dofinansowującej etap wdrożenia listę projektów badawczych, które przyniosły najbardziej obiecujące rezultaty. Z tej listy wybierane do dofinansowania byłyby projekty, w których wnioskodawcy najlepiej zaplanowali etap wdrożenia.

Kolejny wątek, podnoszony zarówno podczas wywiadów z firmami jak również spotkania panelowego i warsztatowego dotyczył wsparcia innego niż finansowe – przede wszystkim doradczego - oferowanego podmiotom zainteresowanym prowadzeniem prac badawczych. Podkreślano, iż deficyty tego rodzaju wsparcia oferowanego na różnych etapach procesu badawczego – począwszy od tworzenia koncepcji projektu, poszukiwania kooperantów, poprzez przygotowywanie wniosku o dofinansowanie, realizację projektu, rozliczanie a na wdrożeniu skończywszy są bardzo duże. **Brakuje oferowanych w sposób ciągły i skierowanych do szerokiej grupy zainteresowanych przedsiębiorstw instrumentów ukierunkowanych na zwiększenie ich potencjału do realizacji projektów badawczych.** Podejmowane inicjatywy (jak np. program Beneficjent realizowany przez NCBR czy planowany do uruchomienia program STEP) są oczywiście krokiem w dobrym kierunku natomiast z uwagi na ograniczony zakres i późne uruchomienie nie wyczerpują wszystkich potrzeb przedsiębiorstw w tym zakresie. Zidentyfikowano, iż do pewnego stopnia działania doradczo-edukacyjne przejmują na siebie firmy doradcze – przede wszystkim te, które swój model biznesowy opierają na wysokiej jakości usługi i ich kompleksowości. Nie ograniczają się więc zatem do pomocy czy wypełnianiu wniosku o dofinansowanie czy rozliczaniu projektu lecz oferują szereg dodatkowych usług takich jak: wypracowanie koncepcji na projekt (które zdaniem rozmówców jest zdecydowanie większym wyzwaniem niż przygotowanie wniosku), opracowanie modelu biznesowego przedsięwzięcia, poszukiwanie partnerów do jego realizacji w tym aranżowanie spotkań firm z przedstawicielami jednostek naukowych. W obecnej perspektywie finansowej wsparcie doradcze jako uzupełniające wsparcie finansowe cechuje przede wszystkim instrumenty kapitałowe, które jak wskazywano raczej nie mogą stanowić alternatywy dla dotacji (całkowicie odmienna logika wsparcia sprawiająca, że gros firm nigdy nie będzie nimi zainteresowanych).

Tym samym **myśląc o przyszłej perspektywie warto równoległe z pracami nad kształtem instrumentów adresujących problem braku wystarczających środków finansowych opracować koncepcję kompleksowego wsparcia doradczego dla firm zainteresowanych realizacją prac badawczych**. Ważne by wsparcie miało charakter ciągły, oferowane było od samego początku wdrażania perspektywy finansowej a w sytuacji zaangażowania w jego realizację wielu instytucji by ustanowione zostały mechanizmy gwarantujące ścisłą koordynację podejmowanych działań oraz przepływ informacji między instytucjami.

8 POTENCJAŁ FIRM I JEDNOSTEK NAUKOWYCH DO ABSORPCJI ŚRODKÓW NA WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI B+R?

8.1 WPROWADZENIE

Zgodnie z SZOOP PO IR alokacja na stanowiące przedmiot badania działania czyli 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 wynosi 3,5 mld euro⁶⁹ co w przeliczeniu na złotówki daje kwotę 14,75 mld zł⁷⁰ z czego półtora miliarda przypada na region lepiej rozwinięty czyli Mazowsze. Należy w tym miejscu podkreślić, iż nie są to jedyne środki, z których mogą skorzystać firmy zainteresowane prowadzeniem prac B+R. Należałoby do nich doliczyć przede wszystkim środki będące w dyspozycji regionów, które szacujemy na około 4 mld zł jak również środki alokowane na instrumenty finansowe (wejścia kapitałowe) czyli kolejne 4,2 mld zł co łącznie daje kwotę niemal 23 miliardów złotych z czego **18,75** mld zł przypadając będzie na wsparcie dotacyjne. Kwota będzie jeszcze nieco wyższa⁷¹ jeżeli uwzględnimy wsparcie z programów krajowych.

Wartością referencyjną dla dalszych analiz będzie kwota dofinansowania dla projektów dotacyjnych ponieważ instrumenty dotacyjne stanowiły przedmiot szczegółowych analiz w ramach niniejszego badania. Nie są ogólnie dostępne dane pozwalające na ustalenie stopnia zainteresowania instrumentami kapitałowymi, ich wdrażanie jest na stosunkowo wczesnych etapach, ponadto tylko niektóre z nich są skoncentrowane stricte na wsparciu projektów badawczych (1.3.1 PO IR). Z uwagi na całkowicie odmienną filozofię wsparcia trudno też je uznać za konkurencyjne względem oferty PO IR. W analizach nie będzie też uwzględniana alokacja na programy krajowe z uwagi na fakt, iż nie wiadomo jakie środki zostaną przeznaczone na te programy do końca roku 2020; ponadto z przeprowadzonych analiz wynika, że w praktyce nie konkurują one z ofertą NCBR.

Na wstępie warto zauważyć, że obecna perspektywa finansowa charakteryzuje się znaczącym zwiększeniem nacisku na wsparcie aktywności badawczo-rozwojowej firm co znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w wysokości alokacji. W latach 2007 – 2013 głównym źródłem finansowania projektów badawczych przedsiębiorstw lub realizowanych dla przedsiębiorstwa był Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka a konkretnie poddziałania 1.1.2 Strategiczne programy badań naukowych i prac rozwojowych, 1.3.1 Projekty rozwojowe, działanie 1.4 Wsparcie projektów celowych oraz działanie 1.5 Projekty systemowe Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Wartość dofinansowania w zawartych w tych instrumentach umowach to 5,6 mld złotych. Warto też zauważyć, iż spośród wymienionych wyżej instrumentów w dwóch (1.1.2 i 1.3.1) kluczową rolę odgrywały jednostki naukowe – to one formalnie były beneficjentami i liderami konsorcjów, mogły również realizować projekty bez udziału firm⁷² stąd należy szacować, że rzeczywista kwota środków, które trafiły do przedsiębiorstw była istotnie niższa⁷³.

W regionach wsparcie działalności badawczo-rozwojowej firm miało charakter incydentalny – regiony co do zasady nie tworzyły dedykowanych tego rodzaju projektom instrumentów.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że w **stosunku do perspektywy finansowej 2007-2013 kwota środków przeznaczonych na dofinansowanie projektów B+R przedsiębiorstw uległa przynajmniej trzykrotnemu zwiększeniu**. Zasadnym jest więc postawienie pytania czy tak znaczący wzrost był uzasadniony z punktu widzenia potencjału absorpcyjnego polskich przedsiębiorstw.

⁶⁹ Wartość uwzględnia rezerwę wykonania

⁷⁰ Stosowano kurs 4,2006 czyli taki jaki został zastosowany w informacji miesięcznej z wdrażania PO IR za luty 2018r.

⁷¹ o 800 mln zł

⁷² W poddziałaniu 1.3.1 dopiero w 2012r. wprowadzono wymóg realizacji projektu w konsorcjum naukowo-przemysłowym.

⁷³ Jednostki naukowe z poddziałań 1.1.2 i 1.3.1 otrzymały dofinansowanie w wysokości 2,76 mld zł. Wartość dofinansowania w działaniu 1.4 PO IG to 2,19 mld zł.

8.2 POTENCJAŁ ABSORPCYJNY PRZEDSIĘBIORSTW

8.2.1 Dotychczasowe doświadczenia

Punktem wyjścia do oceny potencjału absorpcyjnego firm niech będzie analiza dotychczasowych doświadczeń z ogłoszonych już konkursów w ramach poddziałań 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4. O wsparcie w 44 naborach, w których upłynął już czas składania wniosków ubiegało się 4005 unikatowych firm. Dla porównania w poprzedniej perspektywie finansowej o wsparcie z działania 1.4 PO IG ubiegało się 1758 firm widoczny jest więc ponad dwukrotny przyrost liczby wnioskodawców⁷⁴.

W tej grupie z udziałem wynoszącym 45,9% dominowały firmy mikro należy natomiast zauważyć, iż w populacji przedsiębiorstw firmy mikro stanowią niemal 97%. Zdecydowanie bardziej aniżeli by to wynikało ze struktury populacji reprezentowane były firmy małe, średnie oraz w szczególności duże. W poniższej tabeli zaprezentowano ile firm z każdej klasy wielkości ubiegało się o wsparcie oraz jaki odsetek ogółu firm z tej klasy wielkości stanowią:

Tabela 12. Informacje o liczbie podmiotów ubiegających się o wsparcie z PO IR wraz z odniesieniem liczby do struktury wielkościowej populacji.

	Liczba wnioskodawców	Udział procentowy w populacji firm danej klasy wielkości ⁷⁵
Mikro	1828	0,1%
Małe	1069	1,9%
Średnie	579	3,7%
Duże	509	14,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego oraz danych GUS.

Z powyższych danych wynika wyraźnie, iż odsetek firm ubiegających się o wsparcie na działalność B+R rośnie wraz z wielkością firmy co nie powinno stanowić zaskoczenia ponieważ rzeczywistość zgodnie z danymi statystycznymi aktywność badawcza jest skorelowana pozytywnie z liczbą zatrudnionych w firmie.

Ciekawych obserwacji dostarcza zestawienie powyższych informacji z danymi ze statystyki publicznej. Z informacji zawartych w Banku Danych Lokalnych wynika, że w 2016r. liczba jednostek aktywnych badawczo w sektorze przedsiębiorstw wynosiła 4250. Jeżeli do firm aplikujących o wsparcie na działalność B+R z PO IR dodamy firmy ubiegające się o dotacje na tego rodzaju projekty z Regionalnych Programów Operacyjnych to otrzymamy populację 5852 firm, które zamierzały pozyskać publiczne wsparcie na realizację projektów badawczo-rozwojowych. Jest to wartość większa niż liczba firm aktywnych badawczo wg GUS.

Fenomen ten można wytłumaczyć dwojako:

- Warunkiem ubiegania się o wsparcie nie jest posiadanie doświadczenia w prowadzeniu prac badawczych – ponad połowa wnioskodawców ubiegających się o wsparcie ze stanowiących przedmiot badania działań nie poniosła w roku poprzedzającym złożenia wniosku o dofinansowanie żadnych nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Firmy te nie były więc ujmowane w statystyce publicznej,

⁷⁴ Tylko co dziesiąta firma aplikująca do PO IR posiadała doświadczenia w aplikowaniu do PO IG.

⁷⁵ Liczebność populacji dotyczy przedsiębiorstw niefinansowych czyli firm aktywnie działających a nie przedsiębiorstw z rejestru REGON, w którym figuruje wiele przedsiębiorstw nie prowadzących żadnej działalności

- W różnych publikacjach wskazuje się, iż rzeczywista liczba firm prowadzących działalność B+R jest wyższa aniżeli wskazuje na to statystyka publiczna⁷⁶. Przykładowo 59% prywatnych przedsiębiorstw z patentami zarejestrowanymi w Urzędzie Patentowym RP nie wykazuje wydatków na prace rozwojowe w sprawozdaniu finansowym⁷⁷. Taka sytuacja miałaby być spowodowana:
 - niedopełnianiem przez firmy obowiązku statystycznego,
 - zatajaniem faktu prowadzenia prac B+R celem uniknięcia konieczności wypełnienia całego formularza,
 - wpływem prawa podatkowego na praktykę rachunkowości⁷⁸
 - nieświadomością, że firma prowadzi prace badawcze.

Rozbieżność między liczbą wnioskodawców a wielkością populacji firm aktywnych badawczo jest najbardziej widoczna w przypadku firm mikro co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 13. Dane nt. liczebności i struktury wielkościowej firm aktywnych badawczo wg GUS oraz wnioskodawców PO IR i RPO.

	Liczba firm aktywnych badawczo w roku 2016 wg. GUS ⁷⁹	Liczba firm aplikujących o wsparcie na realizację projektów B+R w PO IR	Liczba firm aplikujących o wsparcie na realizację projektów B+R w RPO ⁸⁰
Mikro	1157	1828	1359
Małe	1112	1069	950
Średnie	1281	579	469
Duże	700	509	195

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, danych otrzymanych od Zamawiającego oraz danych otrzymanych z Urzędów Marszałkowskich.

W tym kontekście niewątpliwie pozytywnie należy ocenić inicjatywę GUS oraz NCBR polegającą na włączaniu firm składających wnioski o dofinansowanie do próby firm obejmowanej sprawozdawczością w zakresie formularza PNT-01. To mogłoby tłumaczyć rekordowy wzrost liczby firmy aktywnych badawczo w latach 2015 i 2016. Jeszcze w roku 2014 było ich „zaledwie” 2814, rok później już 921 więcej a między rokiem 2015 a 2016 przybyło kolejnych 515 podmiotów. W żadnym z poprzednich lat wzrosty nie były tak spektakularne⁸¹. Warto zauważyć, że żadna inna instytucja publiczna nie publikuje danych, które pozwoliłyby na ustalenie liczby firm prowadzących działalność

⁷⁶ Patrz m.in. *Innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa i współpraca nauki z biznesem*; Polska Rada Biznesu, Delab; Warszawa 2017r; *Potencjał innowacyjny gospodarki: uwarunkowania, determinanty, perspektywy*. Narodowy Bank Polski, Warszawa 2016

⁷⁷ Dane za: *Innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa i współpraca nauki z biznesem*, s.7

⁷⁸ Obowiązująca w latach 2006 – 2015 ulga na nowe technologie umożliwiała jednorazowe zaliczenie nakładów na działalność badawczo-rozwojową do kosztów uzyskania przychodów, o ile podatnik nie wyodrębnił ich w ewidencji rachunkowej w formie wartości niematerialnych i prawnych (co wymagało amortyzowania przez okres 5 lat) – patrz: *Innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa i współpraca nauki z biznesem*;

⁷⁹ Dane niepublikowane, pozyskane bezpośrednio z Urzędu Statystycznego w Szczecinie

⁸⁰ Oszacowano w oparciu o dane pozyskane z Urzędów Marszałkowskich

⁸¹ Pod uwagę wzięto okres od 2007r.

ność B+R. Aktywność na tym polu mogłyby przejawiać Ministerstwo Finansów (dane dot. liczby firm, korzystających z ulgi na działalność B+R)⁸² oraz Urząd Patentowy RP (liczba firm dokonujących zgłoszeń patentowych oraz posiadających prawo ochronne na wynalazek)⁸³.

Ilość opracowań, które w sposób kompleksowy koncentrowałyby się na ustaleniu rozmiaru populacji polskich przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R oraz scharakteryzowaniu tej grupy jest znikoma. Należy wspomnieć przede wszystkim o badaniu przeprowadzonym przez Polską Radę Biznesu i Delab UW⁸⁴, w którym w oparciu o dane finansowe niemal 30 tysięcy polskich przedsiębiorstw ustalono, że liczba firm, które nie kapitalizują w bilansie kosztów prac rozwojowych wynosi 2559. Dla porównania liczba pozostałych firm innowacyjnych⁸⁵ tj. takich, które prowadzą działalność badawczo-rozwojową, i/lub kapitalizujących w bilansie koszty prac rozwojowych przeznaczonych do komercjalizacji; i/lub posiadających patenty spółki i/lub wspólnika wynosi 4431 co razem dawałoby 6990 firm. Co ciekawe wartość ta jest niemal równa liczbie firm, które ubiegały się o wsparcie na realizację projektów badawczo – rozwojowych z działania 1.4 PO IG, analizowanych działań PO IR oraz Regionalnych Programów Operacyjnych obecnej perspektywy finansowej – wielkość tej populacji wynosi 7092.

Nie jest to z pewnością ostateczny rozmiar populacji firm aktywnych badawczo. Należy bowiem pamiętać, iż istnieje grupa podmiotów gospodarczych, które nie ubiegają się o publiczne wsparcie na realizację prac B+R. Jej liczebność jest trudna do oszacowania. Jedynymi danymi, na których można się oprzeć są te dotyczące skłonności firm do ubiegania się o dotację na realizację prac badawczych. Z przeprowadzonego na 1000 polskich firm innowacyjnych badania wynika, że 74,6% firm planujących realizację prac B+R zamierzało ubiegać się o dotację⁸⁶. Bardzo podobny odsetek bo wynoszący 72,5% uzyskano w badaniu, którym objęto 380 firm innowacyjnych z terenu Polski Wschodniej⁸⁷. Podobne badania na próbie firm innowacyjnych przeprowadzono w trzech województwach⁸⁸ a odsetek firm, skłonnych ubiegać się o dotację w dwóch z nich wynosił 80% natomiast w jednym 60%. Również w ramach niniejszego badania zadano firmom z wysokiej i średnio wysokiej techniki pytanie o planowane źródła finansowania aktywności badawczej. Jakkolwiek na dotację wskazało tylko 35% tak wyjątkowo wysoki był odsetek niezdecydowanych – zarówno tych, którzy nie wiedzieli czy będą ubiegać się o zewnętrzne finansowanie (26%) jak i tych, którzy planując skorzystanie z zewnętrznego wsparcia nie byli w stanie wskazać konkretnego źródła (51%). Należy przyjąć, że część z nich będzie ubiegać się o dotację i wynoszący 35% odsetek, którzy już teraz wskazywali na to źródło finansowania ulegnie istotnemu wzrostowi.

Dla celów dalszych obliczeń proponujemy przyjęcie odsetka wynikającego z badania przeprowadzonego na największej próbie (1000 firm) i dotyczącego Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój tj. odsetka wynoszącego 75%. Jeżeli liczba firm ubiegających się o dotacje na realizację prac badawczo-rozwojowych w latach 2008 –

⁸² Z badania *Innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa i współpraca nauki z biznesem* wynika, że liczba firm, które korzystały w latach 2006-2015 z tzw. ulgi podatkowej na nowe technologie było bardzo niewiele - w rekordowym roku 2011 zaledwie 81. Ulga została zastąpiona znacznie korzystniejszą dla firm ulgą na działalność B+R. Nie są ogólnie dostępne dane dotyczące liczby firm z niej korzystających

⁸³ Z informacji uzyskanych z UP RP w związku z realizacją badania Usługa przeprowadzenia badania sondażowego dotyczącego sytuacji małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie skutecznego korzystania z ochrony własności przemysłowej wynika, że w latach 2004 – 2013 prawo ochronne na wynalazek uzyskały 1883 firmy.

⁸⁴ Badanie: *Innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Działalność badawczo-rozwojowa i współpraca nauki z biznesem*

⁸⁵ Pod uwagę brano spółki z o.o. i spółki akcyjne

⁸⁶ Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój”, WYG PSDB, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy "S-TO-S", Warszawa 2014r.

⁸⁷ Ocena ex ante wsparcia z instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020, w tym oceny ryzyka dla gwarancji”, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy S-TO-S, ASM Centrum Badań i Analiz Rynku, Warszawa 2017r.

⁸⁸ Ocena ex-ante instrumentów finansowych w RPO WL 2014-2020, WYG PSDB, Warszawa 2015; Ocena ex-ante instrumentów finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, WYG PSDB, Warszawa 2014r., Ocena ex-ante instrumentów inżynierii finansowej w ramach RPO WP 2014-2020, WYG PSDB, Warszawa 2014r.,

2017⁸⁹ wynosi 7092 i stanowią one ¼ wszystkich firm aktywnych badawczo to można uznać, że **populacja firm aktywnych badawczo to przynajmniej 9500 podmiotów**. Słowa przynajmniej użyto nieprzypadkowo – podana wartość nie uwzględnia firm, które prowadzą prace B+R, ale nie są tego świadome. Należy ją traktować jako szacunek natomiast w opinii ewaluatora wskazuje na rząd wielkości, którym należy się posługiwać mówiąc o rozmiarach populacji firm podejmujących aktywność badawczo-rozwojową. **Biorąc pod uwagę, że w Polsce działalność gospodarczą prowadzi około 1 mln 900 tysięcy firm⁹⁰ można stwierdzić, że prace B+R prowadzi około 0,52% z nich.**

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż **aktywność firm w ubieganiu się o wsparcie dotacyjne na realizację projektów badawczych jest znacząca i współmierna do ich potencjału liczbowego...**

Obok skali zainteresowania wsparciem mierzonej liczbą firm składających wnioski drugim niezwykle istotnym wątkiem jest deklarowane przez firmy zaangażowanie finansowe jest ono bowiem istotnym wskaźnikiem potencjału absorpcyjnego. Ogółem firmy, które aplikowały do działań 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 chciały zrealizować projekty, w których całkowita wartość kosztów kwalifikowalnych wynosiła niecałe 49 mld złotych. Obliczając tę wartość uwzględniono fakt, iż powszechne wśród firm było ponowne składanie wniosku o dofinansowanie, który nie uzyskał wsparcia. W takich sytuacjach projekt ten był uwzględniany w obliczeniach tylko raz. Wkład własny firm w te projekty wynosił niecałe 19 mld zł. Dla porównania wartość projektów złożonych w regionach wyniosła około 6,2 mld zł⁹¹ przy szacowanym wkładzie własnym firm w wysokości 2,66 mld zł. Biorąc pod uwagę, że 6% projektów zostało złożonych zarówno do PO IR jak i RPO można uznać, że łączna wartość projektów badawczych, które do tej pory chciały zrealizować przedsiębiorstwa oscylowała wokół 54,4 mld zł (48,6 + 6,2*0,94) będąc równocześnie skłonny do zainwestowania w nie 21,2 mld zł (18,73 + 2,66*0,94).

Warto dane te zestawić z danymi dotyczącymi nakładów polskich firm na działalność B+R. Zgodnie ze statystyką publiczną charakteryzuje systematyczna tendencja rosnąca – w roku 2015 z wartością 6,5 mld zł⁹² były ponad dwukrotnie wyższe niż w roku 2010. Na przestrzeni lat 2010 – 2015 firmy zainwestowały w prace B+R kwotę 25,6 mld zł. Zdecydowana większość nakładów generowana jest przez duże przedsiębiorstwa, których udział w ogóle nakładów sięga aż 67%. Na firmy średnie przypada 19%, małe 8,9% a mikro zaledwie 5%. Niecałe 11% ogółu nakładów w roku 2015 stanowiły, posługując się terminologią GUS, nakłady KE i budżetowe przeznaczone na projekty współfinansowane ze środków UE.

Kluczowe z powyższych danych zaprezentowano na poniższym wykresie

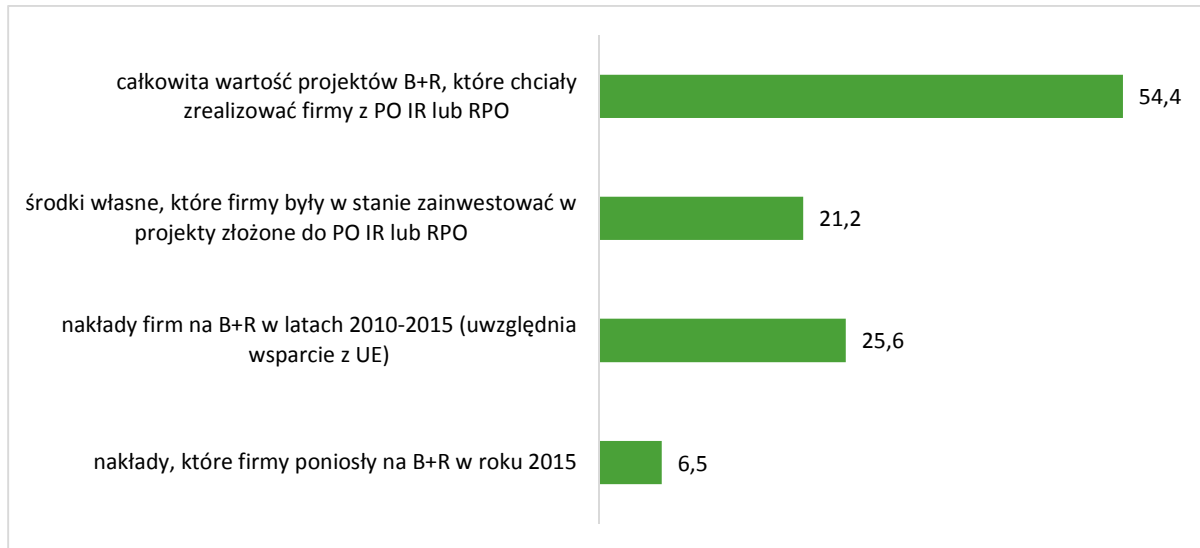
Wykres 1. Dane nt. zaangażowania finansowego firm w realizację projektów B+R

⁸⁹ W roku 2008 ogłoszono pierwszy konkurs w działaniu 1.4 PO IG

⁹⁰ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych

⁹¹ należy pamiętać, że kwota ta uwzględnia również projekty na wsparcie infrastruktury B+R, które w niektórych województwach były dofinansowywane w tych samych naborach co projekty badawcze

⁹² Wartość nie uwzględnia nakładów inwestycyjnych na środki trwałe ponieważ nie stanowią one kosztu kwalifikowalnego w dofinansowywanych z PO IR projektach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Zamawiającego, Urzędów Marszałkowskich oraz danych GUS

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że mobilizacja firm do ubiegania się o środki na wsparcie działalności B+R w obecnej perspektywie finansowej z punktu widzenia wartości nakładów jakie na B+R przeznaczały w ciągu ostatnich sześciu lat jest bardzo wysoka. Możliwość pozyskania dotacji w istotny sposób stymuluje firmy do podejmowania aktywności badawczej. Z drugiej strony wartość wnioskowania, o które ubiegały się przedsiębiorstwa w działaniach 1.1 i 1.2 tylko dwuipółkrotnie przekraczała wartość alokacji na konkursy a jeżeli nie będziemy uwzględniać cieszącego się rekordowym zainteresowaniem pierwszego konkursu dla MSP w pierwszej ścieżce to współczynnik ten spada do 1,86. **Świadczy to o wysokich alokacjach w stosunku do wartości projektów, które chcą zrealizować przedsiębiorstwa.**

8.2.2 Potencjał w kontekście pozostałych do zakontraktowania środków

Przejdźmy teraz do określenia jaki jest potencjał firm do absorpcji środków, które jeszcze pozostały do rozdysponowania. O potencjale absorpcyjnym w pierwszej kolejności świadczyć będzie dotychczasowe zaangażowanie finansowe firm w prowadzenie działalności B+R firmy muszą mieć bowiem środki finansowe na pokrycie wkładu własnego do projektów dotacyjnych. Z analiz przeprowadzonych na wszystkich złożonych do działań stanowiących przedmiot badania wnioskach o dofinansowanie wynika, że dotacja pokrywałaby 63,5% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu. Wartość ta zależy oczywiście od klasy wielkości firmy co wynika z dopuszczalnych maksymalnych poziomów wsparcia. Przykładowo dla firm mikro wynosi 75% a dla firm dużych 46,2%. Jeżeli chodzi o projekty, które otrzymały wsparcie to dofinansowanie pokrywało średnio 57,9% wartości inwestycji i ta wartość zostanie przyjęta do dalszych obliczeń.

Określając wartość pozostałych do zakontraktowania środków dla przedsiębiorstw należy wziąć pod uwagę fakt, iż w osi czwartej o dofinansowanie mogą ubiegać się konsorcja naukowo-przemysłowe. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że w poddziałaniach 4.1.2 i 4.1.4 do jednostek naukowych trafiło 51,5% ogółu wartości dofinansowania. Zakładając, że podobna tendencja utrzyma się w przyszłości oznacza to, że spośród 1,14 mld zł alokowanych na te dwa instrumenty do firm może trafić około 555 mln zł. Jeżeli chodzi o poddziałanie 4.1.1 to na chwilę obecną rozstrzygnięto dopiero jeden konkurs, w którym dofinansowanie otrzymały wyłącznie jednostki naukowe; natomiast z uwagi na odmienny zakres przedmiotowy pozostałych konkursów nie można zakładać, iż taka tendencja utrzyma się w przyszłości. Proponuje się więc przyjęcie, że w poddziałaniu tym 50% alokacji zostanie spożytkowana przez przedsiębiorstwa co da kwotę 271 mln zł. Sumując dwie powyższe wartości z alokacjami na działania dedykowane przedsiębiorstwom czyli 1.1 i 1.2 otrzymujemy kwotę 13,9 mld zł, z której do firm

trafiło już prawie 6 mld zł co oznacza, iż **do rozdysponowania na wsparcie aktywności badawczej przedsiębiorstw pozostaje około 7,9 mld zł**. Datą graniczną podpisywania umów jest koniec 2020r. co oznacza, iż NCBR ma 2,5 roku na zakontraktowanie tych środków⁹³.

Jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż w dotychczas dofinansowanych projektach dofinansowanie pokrywało średnio 57,9% wartości inwestycji to oznacza, iż **wydatkowanie tej kwoty będzie równoznaczne ze zmobilizowaniem po stronie przedsiębiorców środków prywatnych w wysokości 5,74 mld zł co oznaczałoby realizację przez przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych sześciu lat⁹⁴ prac badawczych o łącznej wartości 13,64 mld zł**.

Oceniając czy wykorzystanie tej alokacji jest możliwe należy wziąć pod uwagę następujące czynniki:

- praktycznie wyczerpaniu uległy alokacje dla Mazowsza jako regionu lepiej rozwiniętego – wszystkie ogłaszane w roku 2018 konkursy dotyczyły obszarów słabiej rozwiniętych. Ze statystyki publicznej wynika, że nakłady mazowieckich firm na działalność B+R w roku 2015 stanowiły 35,4% nakładów poniesionych przez wszystkie polskie firmy.
- Przedsiębiorstwa mogą skorzystać również z środków dostępnych w Regionalnych Programach Operacyjnych, których wysokość oszacowano na 2,5 mld zł (pomniejszono o środki dostępne w woj. mazowieckim). Dodając tę wartość do 7,9 mld zł będących w dyspozycji NCBR otrzymujemy **10,4 mld zł dostępnych dla firm zamierzających realizować projekty poza województwem mazowieckim**. Jej wydatkowanie będzie wymagało zaangażowania ze strony firm 7,56 mld zł. Jeżeli do kwoty wkładu własnego dodamy przewidywaną kwotę dofinansowania, która również jest uwzględniana w statystyce publicznej jako nakłady firmy to okaże się, że w **latach 2018 – 2023 firmy z regionów słabiej rozwiniętych będą musiały zrealizować projekty B+R o wartości niemal 18 mld zł**. W latach 2010-2015 firmy spoza Mazowsza zainwestowały w B+R około 16 mld zł⁹⁵. Bazując na dotychczasowych doświadczeniach należałoby stwierdzić, iż ponad 60% spośród tych 18 mld złotych musiałyby zostać „skonsumowane” przez firmy duże tymczasem co czwarta duża firma posiada siedzibę na Mazowszu.
- Skuteczność firm w ubieganiu się o środki jest stosunkowo niewielka. Średnia wynosi 23,3% i jest mocno zależna od wielkości firmy co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 14. Informacje o liczbie podmiotów ubiegających się o wsparcie z PO IR wraz z odniesieniem liczby do struktury wielkościowej populacji.

Wielkość firmy	Współczynnik sukcesu
Mikro	13,6%
Małe	17,0%
Średnie	24,9%
Duże	29,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Zamawiającego.

Spośród 33 rozstrzygniętych naborów tylko w czterech wykorzystano ponad 90% alokacji jaka była przeznaczona na nabór. Średni procent wykorzystania alokacji w tych naborach to niecałe 50%. Niska skuteczność w aplikowaniu przekłada się na wysoką relację między wartością wnioskowanego dofinansowania a wartością dofinansowania przyznanego, która wynosi niemal 6 : 1. Zachowanie tej relacji w przyszłości oznaczałoby, że **zakontraktowanie przez NCBR 7,9 mld zł wymagałoby złożenia przez podmioty z regionów słabiej rozwiniętych wniosków na realizację projektów o łącznej wartości wynoszącej ponad 80 mld zł i kwocie dofinansowania przekraczającej 47 mld zł**. Warto przypomnieć że całkowita

⁹³ W kwocie 7,9 mld zł mieszczą się środki przeznaczone na ogłoszone w roku 2018 nabory – żaden z nich z momencie realizacji badania nie był rozstrzygnięty

⁹⁴ (projekty mogą kończyć się w roku 2023)

⁹⁵ Nie uwzględniano nakładów na inwestycje w środki trwałe. Na podstawie danych ogólnopolskich za lata 2011 – 2015 oszacowano ich udział w ogóle nakładów na B+R na 24% w

wartość dotychczas złożonych projektów to ponad 50 miliardów złotych⁹⁶ z czego 18% przypadło na projekty z Mazowsza⁹⁷.

- NCBR nie posiada w swojej aktualnej ofercie instrumentu wspierającego realizację projektów B+R o wartości kosztów kwalifikowalnych poniżej 1 mln zł. Tymczasem z badania *Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój* wynika, że 52,6% firm zamierza na prace badawcze przeznaczyć właśnie mniej niż 1 mln zł. W badaniu *Ocena ex ante wsparcia z instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020, w tym oceny ryzyka dla gwarancji*, w którym pytano o nakłady jakie firmy w ciągu najbliższych trzech lat zamierzają przeznaczyć na działalność innowacyjną 44,1% wskazało na kwoty nieprzekraczające 1 mln zł. Powyższe wartości procentowe pochodzą z badań prowadzonych wyłącznie wśród firm innowacyjnych. Z badania zrealizowanego na ogólnopolskiej próbie mikro i małych firm wynika, że powyżej 1 mln zł w działalność innowacyjną w najbliższych 12 miesiącach zamierza zainwestować 1% ankietowanych przedsiębiorstw.⁹⁸

Kluczowe ze wskazanych wyżej wartości liczbowych zaprezentowano na poniższym wykresie

Wykres 2. Dane nt. zaangażowania finansowego firm w realizację projektów B+R

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Zamawiającego, Urzędów Marszałkowskich oraz danych GUS

Biorąc powyższe pod uwagę **należy dostrzec istotne zagrożenie niewykorzystania w pełni alokacji jaką dysponuje jeszcze NCBR na wsparcie działalności B+R** – warto zauważyć, że „wolna” kwota środków jest większa niż kwota już rozdysponowana a obszar terytorialny, na którym środki można wydatkować nie obejmuje województwa, w którym siedzibę posiada największa liczba firm prowadzących prace badawczo – rozwojowe i których nakłady na B+R stanowią 35% nakładów krajowych. Trzeba też wziąć po uwagę fakt, że z pewnością potrzeby badawcze szerokiego grona firm, które już otrzymały dofinansowanie zostały zaspokojone co może przekładać się na zmniejszone zainteresowanie naborami ogłaszanymi w latach 2019 czy 2020. Z drugiej strony współczynnik sukcesu w działaniach 1.1 i 4.1.4 był stosunkowo niski stąd z pewnością istnieje duża grupa firm, która posiada pomysły na projekt B+R i może być skłonna ponownie złożyć wnioski o dofinansowanie.

⁹⁶ Uwzględniano projekty składane ponownie

⁹⁷ Obliczono w oparciu o dane z informacji miesięcznej za kwiecień 2018. Dane dotyczą projektów, które przeszły pozytywnie ocenę formalną

⁹⁸ Raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2017, Bank Pekao, Warszawa 2018r. s. 92

Warto również zauważyć, że rok 2016 charakteryzował istotny spadek nakładów inwestycyjnych firm – były one o 20 mld zł niższe niż w roku poprzedzającym. Z przeprowadzonych w tym okresie badań wynikało, że przedsiębiorcy z niepokojem patrzą w przyszłość a ich nastroje były dalekie od optymistycznych co przekładało się na skłonność do inwestowania. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w raporcie o stanie sektora MSP w Polsce 47% ankietowanych było zdania, że koniunktura w polskiej gospodarce jest gorsza niż w analogicznym okresie roku poprzedniego, a 45% respondentów spodziewało się, że w okresie najbliższych trzech miesięcy nastąpi pogorszenie koniunktury.⁹⁹ Autorzy raportu o sytuacji mikro i małych firm w roku 2017 wskazywali, iż sektor prywatny w dalszym ciągu ostrożnie podchodzi do decyzji inwestycyjnych¹⁰⁰. Można więc było się obawiać, że spadek nakładów na inwestycje będzie wiązał się ze spadkiem nakładów na B+R co jeszcze bardziej mogłoby utrudnić kontraktację środków z PO IR. Najnowsze dane GUS nie potwierdzają jednak wystąpienia takiego zjawiska – nakłady firm na B+R w roku 2016 były o ponad 40% wyższe niż w roku 2015. Tak wyraźny wzrost może być zawdzięczany zarówno publicznym transferom na wsparcie działalności B+R z programów operacyjnych obecnej perspektywy finansowej jak również wzrostowi liczby firm, które deklarują prowadzenie prac B+R (m.in. na skutek włączenia firm wnioskujących o wsparcie z PO IR do sprawozdawczości GUS).

Istnieje też zagrożenie zastąpienia środków prywatnych środkami publicznymi – w 2015r. udział środków pochodzących z zagranicy (w tym z KE) w finansowaniu nakładów na B+R wyniósł 10%, w poprzednich był niższy. Sytuacja, w której firmy spoza Mazowsza w ciągu najbliższych sześciu lat mogą otrzymać dofinansowanie w wysokości 10,4 mld zł w sytuacji gdy w latach 2010-2015 na B+R przeznaczyły 16 mld oznaczałoby, że udział środków unijnych wzrosł do ponad 60%. Jest to oczywiście scenariusz hipotetyczny natomiast skala dostępnych środków każde zastanawiać się czy przypadkiem nie dojdzie do sytuacji, w której wyprą one finansowanie prywatne (firmy wiedząc, że mogą pozyskać dotację będą przeznaczały środki własne na inne, niezwiązane z pracami B+R działania). Oczywiście byłoby to wysoce niekorzystne ponieważ oznaczałoby, że fundusze unijne zamiast uzupełniać środki prywatne zastępują je. Określenie występowania takiego zjawiska oraz jego skali wymagać będzie przeprowadzenia dedykowanych badań.

8.2.3 Powody nieaplikowania o dotacje na prowadzenie prac B+R

Kluczowe z punktu widzenia zwiększenia szans na wykorzystanie alokacji jest w pierwszej kolejności podjęcie działań stymulujących wysokie zainteresowanie ubieganiem się o wsparcie. W oparciu o przeprowadzone badania zidentyfikowano powody, dla których część przedsiębiorstw nie decyduje się na składanie wniosków o dofinansowanie. Można wśród nich wymienić następujące

Firma nie jest świadoma tego, że prowadzi prace B+R

Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że istnieją firmy, które utożsamiają działalność badawczo - rozwojową wyłącznie z badaniami ukierunkowanymi na wprowadzenie innowacji przełomowych prowadzonymi z wykorzystaniem zaawansowanej aparatury i z udziałem pracowników naukowych uznając tym samym, że działania, które one podejmują, niespełniające powyższych warunków nie są aktywnością badawczą. Tak kwestię tę ujął przedstawiciel jednej z firm doradczych:

R: Często było tak, że firmy słyszały projekt badawczy-rozwojowy, to nie, to jakaś nauka, laboratoria, itd. Mówimy im: ale wy robicie prototypy przecież, wy patentujecie rzeczy, macie 157 wzorów użytkowych w Europie.

E: Nawet tego rodzaju podmioty nie do końca wierzyły w swoje możliwości?

R: Absolutnie, ja musiałem tłumaczyć, spotykać się z zarządem ileś razy, bo okazywało się, że oni mieli 20 technologów zatrudnionych i oni tworzyli cały czas koncepcję, patentowali wzory użytkowe, no mówię 157 wzorów użyt-

⁹⁹ Raport o stanie sektora MSP w Polsce 2017, PARP, Warszawa 2017r.

¹⁰⁰ Raport o sytuacji mikro i małych firm w roku 2017, Bank Pekao, Warszawa 2018r.

kowych firma miała. I ona zastanawiała się czy prowadzi działalność badawczo-rozwojową. (...) dla nich naprawdę projekt badawczo-rozwojowy często kojarzy się z jakimś totalnym laboratorium chemicznym, a jak oni budują jakiś prototyp to chyba nie do końca jest coś, co się kwalifikuje.

Wywiad z przedstawicielem firmy doradczej

Do podobnego wniosku doszli autorzy badania „Ocena komunikacji oferty NCBR” wskazując, iż *potencjał pewnej liczby przedsiębiorstw, jako potencjalnych wnioskodawców POIR, jest uśpiony, czeka na odkrycie*¹⁰¹.

Firma nie wie, że może ubiegać się o wsparcie

Z badań przeprowadzonych w ramach niniejszej ewaluacji oraz badania obciążeń administracyjnych beneficjentów PO IR wynika, że jakkolwiek firmy generalnie są świadome tego, że istnieje publiczne wsparcie dla działalności B+R tak mają problemy ze zidentyfikowaniem konkretnej instytucji, konkretnego programu a tym bardziej instrumentu wsparcia. Z badań ankietowych przeprowadzonych w ramach niniejszej ewaluacji wynika również, że poziom rozpoznawalności NCBR wśród przedsiębiorców jest stosunkowo niski, w szczególności wśród firm najmniejszych i o krótkim stażu działalności. Mniej więcej co drugi respondent nie słyszał o NCBR. W przypadku 37% firm spośród tych, które zdecydowały się na złożenie wniosku o dofinansowanie prac badawczych z RPO a nie z PO IR powodem takiej decyzji był brak wiedzy o istnieniu PO IR-a. Z badania obciążeń administracyjnych wynika, że około połowy wszystkich przedsiębiorców już na wstępnym etapie poszukiwań informacji porzuca samodzielność na rzecz wsparcia się doradcami. 50% uważa, że samodzielne znalezienie pożądaných informacji jest zbyt skomplikowane, taki sam odsetek jest przekonanych o tym, że brak im wystarczających kompetencji by rozstrzygać, czy mogą ubiegać się o wsparcie z danego instrumentu. Stwarza to zagrożenie, że firmy niedysponujące zasobami finansowymi na skorzystanie z usług doradców będą rezygnować z ubiegania się o finansowanie już na etapie prób znalezienia informacji o dostępnych źródłach wsparcia.

Firma uważa, że oferowane przez NCBR wsparcie nie jest przeznaczone dla niej

Wśród części przedsiębiorców, zwłaszcza firm mikro i małych panuje przekonanie, że nie należą do grona potencjalnych klientów NCBR-u. Postrzegają instytucję jako finansującą jedynie wielomilionowe projekty dotyczące opracowywania rozwiązań innowacyjnych w skali światowej:

M3: Ja myślę, że problem NCBR-u to jest problem pewnej wielkości tej instytucji. Sama nazwa Narodowe Centrum Badań i Rozwoju to już mi się kojarzy z NASA tak od razu. Coś, co jest jakby dla mnie jako przedsiębiorcy tutaj w Lublinie tak z natury rzeczy w ogóle nie brałbym go pod uwagę.

M4: Coś odległego, abstrakcyjnego, dla jakichś gigantów, czy kogoś...

M1: Nie ta półka.

M3: Tutaj nie mam co w ogóle startować

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

Firmy utwierdzały się w tym przekonaniu po pierwszych naborach, w których współczynnik sukcesu był bardzo niski co tłumaczono wysokimi oczekiwaniami NCBR odnośnie poziomu innowacyjności projektów. Ponadto po pierwszych naborach w ramach szybkiej ścieżki w świadomości firm zostało zakodowane, że NCBR wspiera wyłącznie projekty o minimalnej wartości kosztów kwalifikowalnych wynoszącej 2 mln zł. Firmy nie brały pod uwagę tego, że w kolejnych naborach zasady udzielania wsparcia mogą ulec zmianie. Wywiady grupowe potwierdziły, że nie do wszystkich firm aplikujących o wsparcie na działalność B+R dotarła informacja zarówno o konkursie na małe projekty jak też o tym, że w naborach z 2017 minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych została ustalona na niższym poziomie. Te firmy, które o zmianie wiedziały bardzo często wskazywały, że źródłem informacji na jej

¹⁰¹ Ocena komunikacji oferty NCBR; EGO S.C, LB&E SP. Z O.O., MCM INSTITUTE POLAND SP. Z O.O.; Warszawa 2018r.

temat była tzw. poczta pantoflowa. Powyższe powody sprawiały, że szereg firm wybrało ubieganie się o wsparcie z RPO.

Trzy pierwsze powody czyli fałszywe przekonanie o braku aktywności badawczej, brak wiedzy o możliwości ubiegania się o wsparcie oraz fałszywe przekonanie, że mimo prowadzenia prac badawczych nie jestem firmą, na której może NCBR-owi zależeć wymagają od NCBR-u zdecydowanie większej niż dotychczasowa aktywności informacyjno – promocyjnej. Wskazują na to również wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród firm z wysokiej i średnio wysokiej techniki – zgodnie z informacjami zaprezentowanymi w raporcie „Ocena komunikacji oferty NCBR” *Analizując rozkłady częstości narzędzi komunikacji preferowanych przez przedsiębiorców widać, że częściej wskazują oni na te z nich, które wymagają aktywności ze strony NCBR (wizyta przedstawiciela instytucji, telefon o przedstawiciela instytucji, czy przesłany email. Dopiero czwarte następne w kolejności wskazania związane są z aktywnością samego przedsiębiorcy. Może to wskazywać, na oczekiwania przedsiębiorców, którzy chcieliby, żeby to NCBR był stroną bardziej aktywną i zachęcał przedsiębiorców do korzystania ze środków*¹⁰². Konieczne jest więc takie ukierunkowanie podejmowanych przez NCBR działań informacyjno – promocyjnych by adresowały trzy wymienione wyżej wyzwania. Kluczowym wydaje się być dotarcie z komunikatem w szczególności do tych firm, które w ogóle nie słyszały o ofercie NCBR a mogą być traktowane jako potencjalni jej odbiorcy. Znalezieniu takich firm mogą służyć następujące działania:

- Pozyskanie z rejestru REGON danych do nowo rejestrowanych przedsiębiorstw. Koncentracja mogłaby dotyczyć firm rejestrujących działalność w konkretnych działach PKD,
- Pozyskanie z Ministerstwa Finansów/Izb Skarbowych danych do przedsiębiorców korzystających z ulgi na działalność badawczo – rozwojową. Należy oczekiwać, że w związku z coraz atrakcyjniejszym kształtem ulgi grupa firm z niej korzystających będzie się poszerzać,
- Pozyskanie z Urzędu Patentowego danych do osób/firm składających wnioski o udzielenie prawa ochronnego na wynalazek,
- Systematyczne budowanie bazy kontaktów do firm, które brały udział w organizowanych przez NCBR wydarzeniach – jak wskazują autorzy raportu dotyczącego komunikacji oferty NCBR *uwzględniając skalę działań prowadzonych przez Centrum i kilkuletni już okres aktywności w roli IP POIR, można przypuszczać, że baza danych kontaktowych mogłaby liczyć sobie nawet kilkadziesiąt tysięcy pozycji*¹⁰³.

Jeżeli chodzi o zaadresowanie problemu jakim jest przekonanie firm o tym, że nie należą do grona podmiotów, do których NCBR adresuje swoją ofertę to dobrym rozwiązaniem wydaje się być prezentacja przykładów firm, które otrzymały wsparcie. Przykłady powinny w szczególności dotyczyć firm działających w branżach, które nie są utożsamiane z wysokimi technologiami np. meblarska, budowlana i pokazywać, że innowacja nie musi każdorazowo wiązać się z przykładowym „wynalezieniem dynamitu” tj. mieć charakteru przełomowego w skali świata. Pozwoliłoby na zakomunikowanie odbiorcom, iż NCBR nie jest instytucją, która wspiera wyłącznie innowacje z „najwyższej półki” i kieruje swoją ofertę do bardzo wąskiego grona firm.

Firma nie posiada środków na pokrycie wkładu własnego

W większości ogłoszonych do tej pory naborów minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych była określona na poziomie 1 lub 2 mln zł. Mniejsze limity obowiązywały jedynie w pięciu spośród 47 ogłoszonych konkursów¹⁰⁴ mianowicie w tzw. małych projektach (300 tys. zł) oraz czterech naborach w ramach programów sektorowych. Taka sytuacja miała oczywiście przełożenie na wysokość wkładu własnego przedsiębiorców ponieważ dofinansowanie pokrywa jedynie część kosztów kwalifikowalnych. Wartość środków własnych firmy była pozytywnie skorelowana z wielkością firmy co wynikało z faktu, iż większe podmioty realizowały bardziej kosztochłonne projekty przy jednocześnie niższej intensywności wsparcia. Szczegółowe dane zostały przedstawione w poniższej tabeli

¹⁰² Ibidem

¹⁰³ Ibidem

¹⁰⁴ Z uwagi na ich specyfikę nie uwzględniano konkursów Seal of Excellence

natomiast kluczowym jest zwrócenie uwagi na fakt, iż firmy nieposiadające przynajmniej 1 mln zł środków własnych były praktycznie wykluczone z możliwości ubiegania się o wsparcie (za wyjątkiem pięciu wyżej wymienionych naborów).

Tabela 15. Średni wkład własny oraz średni poziom dofinansowania w projektach z PO IR w podziale na klasy wielkości firmy.

	Średnia wysokość wkładu własnego	Średni poziom dofinansowania
Mikro	1,27 mln zł	72,3%
Małe	1,65 mln zł	71,6%
Średnie	2,61 mln zł	63,1%
Duże	9,34 mln zł	47,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, danych otrzymanych od Zamawiającego.

To powodowało „odpływ” części firm do Regionalnych Programów Operacyjnych lub w ogóle rezygnację z ubiegania się o wsparcie. Należy zakładać, że sytuacja ta dotyczyła przede wszystkim firm o najmniejszym potencjale finansowym czyli firm mikro. Przeprowadzone warsztaty z przedstawicielami NCBR pokazały wyraźnie, że obecnie praktycznie jedyną ofertą jaką instytucja posiada dla firm zainteresowanych realizacją projektów o wartości mniejszej niż 1 mln zł są instrumenty kapitałowe, które trudno traktować jako alternatywę dla dotacji.

Zaadresowanie tego powodu nieaplikowania o wsparcie wymagałoby rozszerzenia oferty NCBR o wsparcie mniejszych kwotowo projektów. Jednorazowa inicjatywa konkursu na tzw. małe projekty jest rozwiązaniem wartym kontynuacji. Nie należy obawiać się konkurencji z Regionalnymi Programami Operacyjnymi ponieważ jak pokazują badania nieformalna demarkacja między PO IR a RPO nie opiera się na wartości projektu lecz innych czynnikach.

Firma nie posiada środków na usługi firmy doradczej

Z badania obciążeń administracyjnych beneficjentów PO IR wynika, że w działaniach osi pierwszej aż 65% wnioskodawców na etapie ubiegania się o wsparcie korzystała z usług firmy doradczej. W osi czwartej odsetek ten był zdecydowanie niższy co wynika z tego, że ciężar aplikowania często brały na siebie jednostki naukowe. Z badań wynika, że nie wszystkie firmy dysponują środkami finansowymi pozwalającymi na skorzystanie ze wsparcia doradców. Wśród firm, które przygotowały wniosek samodzielnie aż 40% nie podparła się pomocą firm doradczych tylko z powodu braku możliwości pokrycia kosztu ich usług. Z pewnością istnieje grupa firm, która nie próbuje ubiegać się o środki z funduszy unijnych ponieważ z jednej strony nie posiada kompetencji lub czasu by samodzielnie przygotować wniosek a z drugiej nie stać ich na skorzystanie ze wsparcia firm doradczych.

W opinii ewaluatora firmy doradcze są immanentnym elementem systemu dystrybucji funduszy unijnych. Trudno wyobrazić sobie stworzenie na tyle prostych zasad, w szczególności rozliczania projektów, które nie będą wymagały angażowania firm doradczych. Ponadto nawet jeżeli zasady byłyby bardzo proste to zawsze znajdzie się grupa firm, która nie będzie miała czasu na zapoznanie się z nimi i zdecyduje się na skorzystanie z usług podmiotów zewnętrznych. Nie oznacza to oczywiście, iż należy rezygnować z prób dalszego uproszczenia zasad/wymogów nakładanych na podmioty aplikujące oraz beneficjentów. Jeżeli chodzi o etap aplikowania to był on w przypadku NCBR oceniany jako zdecydowanie prostszy w porównaniu z Regionalnymi Programami Operacyjnymi na co wpływ miała mniej skomplikowana struktura wniosku o dofinansowanie, ograniczona do minimum liczba załączników oraz ograniczona liczba kryteriów punktowych oceny wniosku. Jeżeli chodzi o rozliczanie projektów to wymogi są w dużej mierze wspólne dla programów regionalnych i krajowych i wynikają z wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków – szczegółowo wątek został rozwinięty w kolejnym akapicie. Niewątpliwie w ograniczaniu bariery dotyczącej braku środków na korzystanie z usług firm doradczych bardzo ważną rolę działań informacyjno – doradczych podejmowanych przez instytucje zaangażowane w dystrybucję środków unijnych. Jednym z ich celów powinno być zwiększenie potencjału przyszłych wnioskodawców do samodzielnego złożenia wniosku o dofinansowanie a później rozliczenia projektu. Z badania dotyczącego oceny komunikacji

oferty NCBR wynika, że treść i forma tego rodzaju działań podejmowanych przez NCBR wymagają istotnych modyfikacji. Wydaje się, iż działania te powinny być w szczególności adresowane do firm o najmniejszym potencjale kadrowym i finansowym, które charakteryzuje niska skuteczność w aplikowaniu o środki tj. do firm mikro i małych.

Firma obawia się poprawnego rozliczenia projektu

Z badania obciążeń administracyjnych wynika, że najbardziej problematyczne na etapie realizacji projektu (oprócz oczywiście wyzwań stricte naukowych/badawczych) jest spełnienie wymogów wynikających z tzw. procedury konkurencyjności. Jest ona postrzegana jako całkowicie nieprzystająca do sposobu funkcjonowania podmiotów gospodarczych a tym bardziej do specyfiki projektów B+R. Z badań jakościowych wynika, że jednym z kluczowych sposobów uzyskiwania informacji nt. warunków na jakich udzielane jest publiczne wsparcie na realizację projektów B+R jest tak zwana poczta pantoflowa. Przedsiębiorcy wymieniają się informacjami, doświadczeniami i powtarzającym się wątkiem jest ten o absurdach wynikających z wymogów procedury konkurencyjności a także nakładanych korektach finansowych co część firm skłania do podjęcia decyzji o nieskładaniu wniosku aplikacyjnego. Ryzyko związane z rozliczeniem projektu jest postrzegane jako większe niż ryzyko związane z aktywnością badawczą.

Propozycje zmian w procedurze konkurencyjności zostały zawarte w badaniu dotyczącym oceny obciążeń administracyjnych beneficjentów PO IR. W kontekście prac nad kolejną perspektywą finansową zalecić należy rezygnację z procedury konkurencyjności w jednolitym kształcie dla wszystkich rodzajów projektów. Z pewnością w projektach badawczo-rozwojowych z uwagi na ich podwyższony poziom ryzyka powinny obowiązywać bardziej elastyczne zasady niż dotychczas.

Firma nie wierzy w to, że jej wniosek zostanie rzetelnie oceniony

System oceny budzi wśród przedsiębiorców skrajne emocje. Szczególnie krytyczne w swoich ocenach są firmy, których wnioski zostały ocenione negatywnie. Opinie nt. sposobu oceny wniosku przekładają się na opinie o instytucji jako takiej przez co przedsiębiorcy tracą motywację do ubiegania się o wsparcie z NCBR. Warto komunikować przedsiębiorcom jakie działania podejmuje NCBR by zapewnić wysoką jakość oceny i bezstronność ekspertów.

Firma nie chce ujawniać nad czym pracuje

Istnieje grono firm, których podstawową polityką w obszarze działalności innowacyjnej jest bardzo rygorystyczne podejście do kwestii tajemnicy przedsiębiorstwa. Firmy te, obawiając się skopiowania przez konkurencję rozwiązań nad, którymi pracują podejmują szereg działań mających gwarantować, że żadne istotne informacje na tematy aktywności badawczej firmy nie wydostaną się na zewnątrz. Firmy te nie dokonują zgłoszeń patentowych (z uwagi na to, że opisy patentowe są jawne) jak również nie dzielą się z instytucjami publicznymi swoimi planami poprzez opisanie ich we wniosku o dofinansowanie.

Ten powód nieaplikowania wydaje się być najtrudniejszy w zaadresowaniu. Pewnym rozwiązaniem mogłaby być tzw. *blind assessment* tzn. ekspert nie wiedziałby, której firmy wniosek ocenia natomiast pełna anonimizacja nie wydaje się być do końca możliwa. Ważnym jest też komunikowanie przedsiębiorcom jakie działania podejmuje NCBR przeciwdziałające ujawnieniu treści wniosku osobom postronnym. Zawsze jednak pozostanie grupa firm, których strategia działania zakłada utrzymanie swoich planów badawczych w pełnej tajemnicy.

Firma nie wpisuje się w krajowe inteligentne specjalizacje

Szereg firm jest wykluczonych z możliwości otrzymania wsparcia wyłącznie z tego powodu, iż ich działalność nie wpisuje się w zakres tematyczny, któregoś z inteligentnych specjalizacji. Biorąc pod uwagę wartość środków alokowanych na wsparcie działalności B+R w obecnej perspektywie finansowej ograniczenie wsparcia wyłącznie do inteligentnych specjalizacji z perspektywy czasu wydaje się być błędem. W interesie instytucji dystrybuujących

środki publiczne powinno być wspieranie wszystkich projektów B+R o wysokim potencjale innowacyjnym i wdrożeniowym.

Zasadnym wydaje się w przyszłej perspektywie finansowej takie podejście do zasady koncentracji tematycznej wsparcia, które nie będzie równoznaczne z wykluczeniem części firm z możliwości aplikowania o środki. Warto przypomnieć, iż w RPO województw kujawsko-pomorskiego oraz małopolskiego w ramach tzw. mechanizmu przedsiębiorczego odkrywania wydzielono część alokacji na projekty niewpisujące się w inteligentne specjalizacje.

Firma zamierza zrealizować projekt na Mazowszu

Obecnie z powodu wyczerpania alokacji przedsiębiorstwa zamierzające zrealizować projekt na terenie Mazowsza są praktycznie pozbawione możliwości ubiegania się o wsparcie. W przeszłości alokacja na region lepiej rozwinięty była stosunkowo niewielka (zazwyczaj nie przekraczała 10% alokacji na nabór) co sprawiało, że część firm decydowała się na złożenie wniosku do programu regionalnego spodziewając się, że pozyskanie wsparcia z NCBR będzie mało prawdopodobne. Z danych GUS wynika, że 23% firm aktywnych badawczo posiada siedzibę na Mazowszu a ich udział w ogóle krajowych nakładów na B+R w roku 2016 wyniósł 35%. Potencjał Mazowsza z uwagi na ograniczoną alokację dla tego województwa nie może być w pełni wykorzystany o czym świadczy chociażby to, że docelowy udział firm z Mazowsza w ogóle wspartych przedsiębiorstwach w działaniach 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 określono na poziomie 9,3%.

Należy jednoznacznie stwierdzić, iż zasada wydzielenia osobnej, niewielkiej alokacji dla regionu lepiej rozwiniętego jest wysoce dysfunkcyjna o czym przesądzają następujące argumenty:

- Wysoka podaż środków finansowych na wsparcie działalności B+R w regionach słabiej rozwiniętych nie stymuluje wysokiej podaży projektów badawczych. Ta bowiem zależy od innych czynników aniżeli wysokość dostępnych środków. Interwencja publiczna może oddziaływać na podaż ale przede wszystkim poprzez podnoszenie kompetencji przedsiębiorstw do realizacji projektów B+R, tworzenie ekosystemu sprzyjającego podejmowaniu tego rodzaju aktywności (np. poprzez korzystne regulacje prawne, stymulowanie współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi),
- Wspomniane zachowania oportunistyczne są zjawiskiem negatywnym tworzącym negatywną atmosferę wokół funduszy unijnych jako rządzących się przeczącymi zdrowemu rozsądkowi regułami, które zmuszają firmy do tzw. „kombinowania”,
- Brak alokacji dla Mazowsza, z którym obecnie mamy do czynienia w przypadku działań PO IR wdrażanych przez NCBR skutkuje tym, że wsparcia nie otrzymują również konsorcja złożone z podmiotów z Mazowsza i regionów słabiej rozwiniętych,
- W interesie władz publicznych powinno być przede wszystkim wsparcie najlepszych projektów badawczych niezależnie od tego gdzie te projekty są realizowane. Celem tego nie osiągnie się znacząco ograniczając wsparcie dla regionu, w którym koncentruje się krajowa aktywność badawcza – regionu, w którym jest najwięcej firm prowadzących działalność badawczą oraz najwięcej jednostek naukowych. Potencjał Mazowsza w tym zakresie budowany był przez dziesięciolecia i sztuczne wydzielanie alokacji dla innych regionów nie spowoduje, że analogiczny potencjał powstanie w innych województwach. Można zakładać, że ze wsparcia jakie otrzymałyby firmy mazowieckie korzystałyby również inne województwa oczywistym jest bowiem, iż firmy z Mazowsza nie współpracują jedynie z podmiotami z tego województwa nie oferując swoich produktów/usług tylko w tym regionie.

Tak zasadę odrębnej alokacji dla Mazowsza postrzegają firmy z tego województwa

R1: Pyta Pan, czy czujemy się poszkodowani, pewnie, bo uważamy, że to ten pomysł i projekt, ta koncepcja powinna wygrać, a nie położenie w regionie. Bo rzeczywiście, jeżeli firma z gorszym projektem dostaje to dofinansowanie, efekty czy wdrożenie ogólnie w skali kraju będą słabsze. Ja uważam, że powinien sam pomysł i sam projekt wygrać.

R2: Tym bardziej, że rzeczywiście w naszych przypadkach trudno sobie wyobrazić wdrożenie o lokalnym zasięgu. My wprowadzamy jakiś produkt na rynek również europejski i dalej.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że idea podziału alokacji na regiony słabiej i lepiej rozwinięte jakkolwiek może słuszną w przypadku np. projektów infrastrukturalnych tak w ogóle nie znajduje uzasadnienia w przypadku projektów B+R. Należy podjąć wszelkie wysiłki by w kolejnej perspektywie finansowej tego rodzaju projekty z tej zasady były wyłączone.

8.2.4 Wskaźniki

Obok oceny potencjału do wykorzystania alokacji drugim istotnym wątkiem wynikającym z postawionego pytania badawczego jest ocena na ile realnym jest osiągnięcie wartości docelowej wskaźnika liczby wspartych przedsiębiorstw który został przypisany do działań 1.1 i 1.2 oraz wskaźnika liczby przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi przypisanego do działań osi IV. Na wstępie należy zauważyć, że wartości tego rodzaju wskaźników są wypadkową alokacji na dany instrument oraz przewidywanej średniej wartości dofinansowania. Biorąc pod uwagę, iż wartości docelowe obliczane są przy założeniu 100% kontraktacji przyjmujemy dla potrzeb dalszych analiz, iż uda się zakontraktować wszystkie środki. Analizy zostaną przeprowadzone w podziale na działania.

Poddziałanie 1.1.1

W ramach poddziałania zaplanowano wsparcie 2225 firm z czego 2011 w regionach słabiej rozwiniętych i 214 w regionach lepiej rozwiniętych. Zgodnie z metryką wskaźnika zawartą w dokumencie „Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych 2014-2020 - katalog definicji dla Celów Tematycznych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz dla pomocy technicznej” należy unikać wielokrotnego liczenia tych samych beneficjentów. Biorąc pod uwagę, iż alokacja na poddziałanie wynosi 8 mld zł przyjęto, iż średnia wartość otrzymanego dofinansowania wyniesie 3,59 mln zł. Z niewiadomych przyczyn projekty realizowane na Mazowszu miałyby charakteryzować wyższa kwota dofinansowania aniżeli projekty z regionów słabiej rozwiniętych (odpowiednio 3,53 i 4,22 mln zł).

Na chwilę obecną w ramach działania wsparto 637 unikatowe firmy kwotą dofinansowania w wysokości 3,56 mld zł co przekłada się na średnie dofinansowanie w wysokości 5,59 mln zł. a więc zdecydowanie wyższe aniżeli pierwotnie zakładane. Przy zachowaniu w przyszłości analogicznej średniej wartości dofinansowania pozostałą alokacją czyli kwotą 4,44 mld zł możliwe będzie wsparcie 794 unikatowych firm co oznacza, iż wartość docelowa wskaźnika wyniesie 1431. Z uwagi na niemal całkowite wyczerpanie się alokacji dla województwa mazowieckiego raczej nie ulegnie już istotnemu zwiększeniu liczba firm wspartych w tym regionie, która wynosi 94.

Poddziałanie 1.1.2

W poddziałaniu zaplanowano wsparcie 389 firm z czego 37 z terenu Mazowsza. Aktualna wartość wskaźnika to 50 unikatowych firm w tym 6 mazowieckich. Wartości te nie wzrosną ponieważ w poddziałaniu nie będą już ogłaszane konkursy.

Działanie 1.2

Przyjęto, iż z programów sektorowych dofinansowanie otrzymają 444 firmy w tym 43 z Mazowsza co przekłada się na średnią wartość wsparcia w wysokości 9,68 mln zł. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, iż była to wartość zdecydowanie przeszacowana – w praktyce średnie dofinansowanie w przeliczeniu na unikatową firmę oscyluje wokół 5,6 mln zł. Na chwilę obecną w ramach działania dofinansowano 266 przedsiębiorstw w tym 71 z Mazowsza. Osiągnięcie zakładanej wartości wskaźnika dla regionów słabiej rozwiniętych nie jest zagrożone w szczególności jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż w ramach działania pozostała alokacja jedynie dla takich regionów.

Przy utrzymaniu średniej wartości dofinansowania zbliżonej do dotychczasowej docelową wartość wskaźnika należy szacować na wynoszącą około 770 firm.

Poddziałanie 4.1.1

W poddziałaniu, podobnie zresztą jak w poddziałaniu 4.1.2, założono, że liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi będzie równa liczbie realizowanych prac B+R i wyniesie 122 w tym 8 w regionach słabiej rozwiniętych. Na chwilę obecną w poddziałaniu dofinansowano jedynie 3 projekty, z których tylko w jednym założono współpracę jednostki z jednym przedsiębiorstwem. Równocześnie kontraktacja w poddziałaniu to zaledwie 0,73%. Niestety z uwagi na mocno zróżnicowany charakter projektów wspieranych w ramach poddziałania oraz niewielkie dotychczasowe doświadczenia nie można na ich podstawie dokonywać żadnych ekstrapolacji na przyszłość. Osiągnięcie wartości wskaźnika będzie zależało od zainteresowania kolejnymi naborami ogłaszanyymi w ramach poddziałania oraz liczby firm zaangażowanych w realizację projektów.

Poddziałanie 4.1.2

W ramach poddziałania założono, że w ramach dofinansowanych projektów z ośrodkami badawczymi będzie współpracować 70 firm z czego 5 z Mazowsza. Na 31.12.2017 w 30¹⁰⁵ dofinansowanych projektach założono wsparcie 50 firm w tym 8 z Mazowsza. Łączna wartość dofinansowania tychże 30 projektów wynosi niemal 97 mln zł co stanowi zaledwie 23% alokacji na poddziałanie. Przy zachowaniu dotychczasowej średniej wartości wsparcia wartość wskaźnika może osiągnąć poziom 216 firm.

Poddziałanie 4.1.4

W poddziałaniu założono wsparcie 102 firm w tym siedmiu z terenu Mazowsza. Na 31.12.2017 w 40 dofinansowanych projektach założono uczestnictwo 58 firm w tym 9 z regionu lepiej rozwiniętego. Wartość dofinansowania w tych projektach to niemal 190 mln zł co stanowi 26% alokacji na instrument. Przy zachowaniu dotychczasowej średniej wartości wsparcia wartość wskaźnika może osiągnąć poziom 223 firm.

Podsumowując, w wymienionych wyżej instrumentach założono wsparcie 3352 unikatowych firm (zgodnie z metryką wskaźnika przy zliczaniu firm na poziomie działań i osi priorytetowych każda firma będzie liczona do wartości wskaźnika tylko jednokrotnie nawet jeżeli realizuje więcej niż jeden projekt) z czego 314 w województwie mazowieckim. Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że w ramach każdego z analizowanych poddziałań wspartych zostanie łącznie 2690 (w tym 185 z Mazowsza) przy czym liczba unikatowych zapewne będzie nieco niższa ponieważ dana firma może być beneficjentem różnych działań.

Różnica między zakładaną a oszacowaną na podstawie dotychczasowych doświadczeń wartością wskaźnika nie jest drastyczna choć należy pamiętać, że w obliczeniach założono, wykorzystanie całej alokacji.

8.3 POTENCJAŁ ABSORPCYJNY JEDNOSTEK NAUKOWYCH

W obecnej perspektywie finansowej znaczącemu przemodelowaniu w porównaniu do perspektywy 2007 - 2013 uległo wsparcie dla jednostek naukowych. Dofinansowywana jest jedynie ta ich aktywność badawcza, która niejako podporządkowana jest zapotrzebowaniu ze strony gospodarki. Jednostki naukowe zainteresowane pozyskaniem dofinansowania zobligowane są do posiadania partnera biznesowego, z którym zawiążą konsorcjum.¹⁰⁶ Dodatkowo alokacja na projekty realizowane w konsorcjach naukowo-przemysłowych jest niemal ośmiokrotnie¹⁰⁷ mniejsza od alokacji na projekty, w których jedynym beneficjentem jest przedsiębiorca co wyraźnie odzwierciedla jak w obecnej perspektywie finansowej zostały rozłożone akcenty jeżeli chodzi o wsparcie działalności B+R.

¹⁰⁵ Nie uwzględniono jednego projektu, którego nie było na kwietniowej liście zawartych umów o dofinansowanie, nr projektu: POIR.04.01.02-00-0110/16-00

¹⁰⁶ Jedynie w ogłoszonych w poddziałaniu 4.1.1 PO IR konkursach „Synchem”, „Brik” i „Inga” wnioski mogły zostać złożone przez konsorcja naukowe natomiast trzeba mieć na uwadze to, że konkursy dotyczyły rozwiązania problemów badawczych konkretnych przedsiębiorstw

¹⁰⁷ Zestawiono wartość alokacji na działania 1.1 i 1.2 z wartością alokacji na poddziałania 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4

Znajduje to swoje odzwierciedlenie w rzeczywistej wysokości wsparcia, które trafia do jednostek naukowych. Udział wartości dofinansowania, które otrzymały podmioty z sektora nauki stanowi niecałe 3% łącznej wartości wsparcia w projektach wybranych do dofinansowania w działaniach 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4. W ujęciu nominalnym daje to kwotę rzędu 180 mln złotych podczas gdy firmy otrzymały ponad 6 mld zł dofinansowania. Dla porównania w poprzednim okresie programowania w samym tylko poddziałaniu 1.1.2 wsparcie dla jednostek naukowych wyniosło 1,88 mld złotych.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że kwestia potencjału jednostek naukowych w relacji do dostępnych środków musi być zatem rozpatrywana w inny sposób aniżeli w przeszłości bowiem kluczowy nie jest już popyt jednostek na środki i zdolność do ich absorpcji (zwłaszcza, że dofinansowanie pokrywa 100% kosztów kwalifikowalnych) lecz zdolność przekonywania przedsiębiorstw do zawiązywania konsorcjów naukowo-przemysłowych. Jest to o tyle ważne ponieważ firmy chcące skorzystać z usług jednostki naukowej mają alternatywę w postaci podwykonawstwa, z którego mogą skorzystać w osi pierwszej. Jedynym ograniczeniem jest wartość prac realizowanych na zasadzie podwykonawstwa, która początkowo nie mogła przekraczać 50% wartości kosztów kwalifikowalnych natomiast obecnie wynosi 60%¹⁰⁸. Jest to udział wysoki szczególnie jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż w osi czwartej wartość dofinansowania jaką otrzymały jednostki naukowe stanowiła niecałe 40% łącznej wartości kosztów kwalifikowalnych w dofinansowanych projektach co oznacza, iż wartość „usług” jednostek naukowych mieściła się w dopuszczalnych w osi pierwszej kosztach podwykonawstwa. Potencjalnie można więc sobie wyobrazić sytuację, w której projekty zamiast do poddziałania 4.1.2 lub 4.1.4 składane są do działania 1.1 lub 1.2 a jednostka naukowa zamiast pełnić rolę konsorcjanta pełni rolę podwykonawcy.

Dotychczasowe zainteresowanie naborami ogłaszanymi w ramach RANB oraz projektów aplikacyjnych należy uznać za stosunkowo wysokie. Złożonych zostało 737 wniosków a wartość wnioskowanego dofinansowania stanowiła 241% alokacji na konkursy. W skład konsorcjów wchodziło 178 unikatowych jednostek naukowych co stanowi 49% ogółu polskich jednostek naukowych poddawanych ocenie parametrycznej¹⁰⁹. W gronie jednostek nieubiegających się o wsparcie znalazły się 72 instytuty badawcze oraz 77 uczelni wyższych. Należy podkreślić, że w tej grupie zdecydowanie dominowały jednostki o profilu humanistycznym i ekonomicznym, które raczej nie prowadzą badań przemysłowych i prac rozwojowych. Spośród największych jednostek naukowych, które nie złożyły wniosku należy wymienić Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet w Białymstoku. Aktywne w aplikowaniu były wszystkie politechniki. Spośród instytutów badawczych pewnym zaskoczeniem może być brak aktywności ze strony kilku instytutów, które uzyskały wysoką punktację w kryterium praktyczne efekty działalności naukowej i artystycznej takich jak np.: Instytut Farmakologii PAN, Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Instytut Fizyki PAN, Instytut Matematyczny PAN, Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN. Warto zwrócić uwagę, że wszystkie z nich to instytuty PAN. Z danych GUS wynika, że tego rodzaju jednostki prowadzą przede wszystkim badania o charakterze podstawowym.

Zauważalna jest też pewna koncentracja aktywności w ubieganiu się o wsparcie w stosunkowo wąskim gronie podmiotów - ponad 50% wnioskodawców stanowiło grono 25 jednostek. Poniżej prezentujemy listę dziesięciu, które uczestniczyły w największej liczbie konsorcjów:

Tabela 16. Informacje o liczbie podmiotów ubiegających się o wsparcie z PO IR wraz z odniesieniem liczby do struktury wielkościowej populacji.

Nazwa jednostki	Liczba konsorcjów, w których występowała dana jednostka
Politechnika Warszawska	62
Politechnika Łódzka	49
Akademia Górniczo - Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie	41

¹⁰⁸ Wartość dotyczy kosztów badań przemysłowych i prac rozwojowych. W przypadku prac przedwdrożeniowych wynosi 70%. W projektach konsorcjalnych wartości prac realizowanych na zasadzie podwykonawstwa nie może przekroczyć 50%

¹⁰⁹ Dana uczelnia wyższa niezależnie od liczby poddawanych ocenie parametrycznej wydziałów traktowana była jako jedna jednostka

Politechnika Poznańska	39
Politechnika Wrocławska	37
Politechnika Gdańska	32
Politechnik Krakowska	27
Politechnika Śląska	24
Instytut Metali Nieżelaznych	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Zamawiającego.

Dominacja uczelni wyższych nie powinna dziwić ponieważ są to jednostki o najbardziej rozbudowanej strukturze organizacyjnej.

Ogółem w złożonych projektach miało uczestniczyć 695 unikatowych firm. By móc stwierdzić czy jest to wartość, która może być uznana za satysfakcjonującą należy sprawdzić ile firm zdecydowało się realizować projekt badawczy w formule poza konsorcjum – do działań 1.1 i 1.2 wnioski złożyło 3018 unikatowych firm. Niestety nie są dostępne dane pozwalające na stwierdzenie jaka część z nich w ramach projektu będzie korzystała z podwykonawstwa jednostek naukowych oraz jak znaczący będzie jego zakres. Z pewnością natomiast w gronie owych 3018 firm znajdują się również takie, które nie mają żadnych potrzeb uzasadniających współpracę z jednostkami naukowymi. Na tym tle liczbę niemal 700 firm, które zdecydowały się na konsorcjum w opinii ewaluatora należy uznać za znaczącą. Warto w tym momencie wymienić mocne i słabe strony formuły konsorcjum na jakie wskazywali uczestnicy badań – przedstawiciele przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych:

Mocne strony

- Jednostka otrzymuje dofinansowanie pokrywające 100% kosztów kwalifikowalnych co sprawia, że formuła konsorcjum jest bardziej atrakcyjna z finansowego punktu widzenia aniżeli podwykonawstwo,
- Niejednokrotnie to jednostka naukowa bierze na siebie ciężar przygotowania wniosku o dofinansowanie oraz rozliczenia projektu,
- Możliwe jest zlecenie jednostce wykonania prac o nieco większym udziale kwotowym¹¹⁰ w całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych projektu aniżeli w przypadku podwykonawstwa,
- Jednostka naukowa nie musi być wybrana w trybie procedury konkurencyjności.

Słabe strony

- Zawiązanie konsorcjum jest zazwyczaj procesem czasochłonnym szczególnie w takich jednostkach jak uczelnie wyższe,
- Uregulowania wymaga kwestia praw własności intelektualnej do wyników badań. Z przeprowadzonego z przedstawicielem NCBR wywiadu wynika, że w większości umów konsorcjum znajdują się nieprawidłowe/niedozwolone zapisy dotyczące tej kwestii. Budzi ona również wątpliwości i obawy ze strony przedsiębiorstw, które nie rozumieją konieczności zakupu praw do wyników badań na zasadach rynkowych w sytuacji gdy angażują w projekt swoje środki finansowe a jednostka naukowa otrzymuje 100% dofinansowania. Przedsiębiorcy obawiali się również rozliczeń uzależniających wartość prawa od jego potencjału wdrożeniowego:

M1: Wydatki uczelni były proporcjonalnie wyższe, ponieważ to wynika z dofinansowania. Więc to powinno być nie proporcjonalne do finansowania, tylko do wkładu własnego. W ten sposób uczelnia swoje koszty robi gigantyczne, bo oni dostają 100%. Przedsiębiorca wiadomo liczy pieniądze, bo nie będzie tego projektu rozbudowywał w nieskończoność, bo musi dołożyć ileś tam. A potem zgodnie z umową prawo jest proporcjonalne do wydatków poniesionych, uczelnia nic nie ponosi tak naprawdę, bo ona dostaje 100% dofinansowania. To nie powinien być stopień dofinansowania, tylko stopień wkładu własnego, wtedy jest pole do dyskusji. Bo przedsiębiorca, mimo, że włoży więcej, to tak naprawdę może dostać mniejszą część udziału

¹¹⁰ Zgodnie z regulaminami ostatnich konkursów ogłoszonych w poddziałaniach 4.1.2 i 4.1.4 udział kosztów kwalifikowalnych przedsiębiorstwa/przedsiębiorstw w całkowitych kosztach kwalifikowalnych projektu wynosi minimum 30%.

co w momencie, kiedy faktycznie mamy projekt konsorcjalny, założmy, że jesteśmy fifty fifty, jeżeli chodzi o prawa własności intelektualnej i ja to wdrożę jako przedsiębiorca i jak ja mam się dzielić zyskami, też fifty fifty? Czyli muszę się strasznie nakombinować, że po pierwsze odkupić to po cenach rynkowych, czyli udowodnić racjonalnie, że cena była rynkowa, czyli z drugiej strony uczelnia ma problem, że wydała 5 milionów na badania, a cena rynkowa wyszła niższa, po drugie musi się nakombinować tak, żeby udowodnić wdrożenie, które polegało w większości na moich badaniach na uczelni pod konsorcjum...I właśnie dlatego wolę przepłacić te 20 czy 30% za narzuty, które uczelnia sobie zabierze i mieć prawa własności intelektualnej po mojej stronie, bo ja też nie wiem, jak się mam później dzielić przychodami, a to muszę zrobić w umowie konsorcjum, którą to umowę załączam już do wniosku o dofinansowanie, gdzie przejrzenie umowy jakiegokolwiek z prawnikiem uczelnianym to jest 2-3 miesiące minimum.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

Firmy uznawały też za niekorzystną zasadę podziału praw do wyników badań w sytuacji kiedy to one były ich pomysłodawcami:

Generalnie podejrzewam, że znajdują się firmy, którym to tam może spasać. Ale głównie chyba w sytuacji, w której rzeczywiście uczelnia miałaby swoją technologię i znalazłaby się firma, która ją chce pozyskać. Z mojej obserwacji w dużej ilości w tych firmach, w których ja widzę, z którymi spotkałem się, a z paroma instytucjami miałem do czynienia, to z reguły innowacja wychodziła od firmy. Czyli z prywatnego podmiotu albo od prywatnego człowieka, który miał pomysł albo podmiotu, który coś robił i nagle rozwiązał ten pomysł, rozwiązał jakiś problem i idzie na uczelnię, żeby to skończyć, żeby zrobić badania, żeby po-deprzeć się fachowcem, rozwinąć to. I w tym momencie dzielenie się prawami autorskimi czy patentowymi czy innymi jest niekorzystne dla takiego prywatnego podmiotu.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

- Projekt realizowany w konsorcjum był traktowany przez przedsiębiorstwa jako projekt bardziej ryzykowny – bardziej skomplikowana jest jego realizacja oraz rozliczenie. Przedsiębiorcy podkreślali brak projektowego trybu pracy wśród przedstawicieli jednostek, długi czas podejmowania decyzji oraz brak ryzyka finansowego po stronie jednostki naukowej co również wpływa ich zdaniem na styl i sposób jej pracy:

M1: różnica jest taka, jeśli mamy pracownika naukowego na pokładzie, to on jest dla mnie 40 godzin w tygodniu, ja mu wydaję polecenia i on musi się ze swojej pracy rozliczyć. A nie, że on teraz ma wykład, wezwał go dyrektor instytutu, ona ma teraz urlop.

M7: I najbardziej mi się podoba to, że trzeba coś podpisać, to najpierw musi iść do kierownika katedry, później...

M1: I przede wszystkim ja rozumiem też, że jako przedsiębiorca, gdzie liderem jest uczelnia, nie jestem odpowiedzialna za całość projektu. Jednak zapisy umów o finansowanie, NCBR mówi, że w przypadku niewypłacalności lidera albo nieskuteczności egzekucji albo jeżeli to ściąganie jest niecelowe z punktu widzenia ekonomicznego, a kto będzie ściągał, umówmy się, z instytutu publicznego, ja odpowiadam solidarnie za zobowiązania. Więc proszę mi wierzyć, ja nie podejmę odpowiedzialności za uczelnię czy jakiegokolwiek instytut, który wydatkuje środki publiczne, a sposób kontroli i w ogóle działania jest dla mnie nieco ryzykowny. Więc, jeżeli chodzi o projekty konsorcjalne, wolę czasem wydać więcej pieniędzy zlecając usługę, ale wtedy mam pewność, że ta usługa będzie w takim terminie, jak sobie zażyczę i że przynajmniej mam określone warunki brzegowe, kiedy mogę sobie z usługi zrezygnować.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

Z badań jakościowych wynika, że formuła konsorcjum wymaga dużego zaufania między partnerami co powoduje, iż na tę formę współpracy decydują się niemal wyłącznie te podmioty, które już ze sobą wcześniej kooperowały.

K1: Myśmy już mieli historię współpracy dłuższą, zresztą myśmy byli takim klasycznym spin-offem i też przez lata z tą instytucją współpracowaliśmy.

K3: My w ogóle mamy powiązania z wieloma instytucjami z racji tego, że się zajmujemy paliwami, biopaliwami, także współpracowaliśmy wcześniej z [nazwa instytucji], ale też z dużą ilością innych instytucji. Staramy się utrzymywać kontakty w ramach konferencji, itd.

M1: U mnie było tak, że ja robiłem doktorat przy pomocy [nazwa instytucji], tam dużo ludzie mnie wspierało w moim doktoracie i znałem po prostu tych i wiedziałem, jakie oni posiadają umiejętności. No i takie bardziej osobiste kontakty.

K2: U nas to było tak, że my już wcześniej mieliśmy taką współpracę, bo sprzedawaliśmy aparaturę [nazwa instytucji], później została zawieszona taka głębsza współpraca i mamy teraz siedzibę w samym [nazwa instytucji]. I to było u nas naturalne, żeby z nimi współpracować. Więc ta współpraca jest taka stała i już dłuższa.

Cytat z wywiadu grupowego z przedsiębiorstwami

Publiczne wsparcie w bardzo niewielkim więc stopniu stymuluje powstawanie nowych relacji między przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi. Zasadnym byłoby oferowanie potencjalnym wnioskodawcom wsparcia polegającego na określeniu czy w projekcie zasadny byłby udział przedstawicieli sektora nauki a następnie oferowanie usługi poszukiwania najbardziej odpowiednich partnerów i negocjacji warunków współpracy.

Wskaźniki

W stanowiących przedmiot działań osi czwartej posłużono się wskaźnikiem liczby jednostek naukowych wspartych w zakresie prowadzenia prac B+R.

Poddziałanie 4.1.1

Wartość wskaźnika została ustalona na poziomie 36 jednostek z czego 15 miałyby znajdować się w regionie lepiej rozwiniętym. Na chwilę obecną dofinansowano jedynie 3 projekty realizowane przez konsorcja naukowe, w których uczestniczy 6 jednostek. Biorąc pod uwagę, że kontraktacja w poddziałaniu to zaledwie 0,73% należy stwierdzić, iż istnieje duży potencjał do tego by osiągnąć założone wartości wskaźników. Wszystko będzie zależało od zainteresowania ogłaszanymi w przyszłości naborami.

Poddziałanie 4.1.2

W poddziałaniu założono wsparcie 20 jednostek z czego 8 z Mazowsza. Wartości zostały już przekroczone. Biorąc pod uwagę, że przewidywana do wsparcia liczba projektów B+R to 72 a w każdym projekcie musi uczestniczyć przynajmniej jedna jednostka naukowa to wydaje się, że wskaźnik dotyczący liczby jednostek został niedoszacowany.

Poddziałanie 4.1.4

W poddziałaniu założono wsparcie 44 jednostek z czego 18 z terenu Mazowsza. Na dzień 31.12.2017 wartość wskaźnika wynosiła 48 jednostek z czego 13 z regionu lepiej rozwiniętego. Biorąc pod uwagę niewielki poziom kontraktacji w ramach poddziałania należy oczekiwać, że wartość wskaźnika ulegnie istotnemu zwiększeniu. Zwiększenie dotyczyć będzie również województwa mazowieckiego, na które alokacja w trzecim, nierozstrzygniętym jeszcze całkowicie, konkursie została ustalona na poziomie 14,2 mln zł.

9 PODSUMOWANIE

Obecną perspektywę finansową charakteryzuje spektakularny, w porównaniu do lat 2007 – 2013, wzrost środków przeznaczonych na wsparcie aktywności badawczo – rozwojowej przedsiębiorstw przy jednoczesnym ograniczeniu finansowania prac B+R realizowanych przez jednostki naukowe. Podmioty gospodarcze mają możliwość uzyskania dofinansowania zarówno na szczeblu krajowym (PO IR) jak i regionalnym (RPO). Oferta wsparcia jest bogata: obejmuje badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz od niedawna również prace przedwdrożeniowe, wsparcie mogą otrzymać zarówno stosunkowo niewielkie, kilkusetmilionowe projekty (na poziomie regionalnym) jak i projekty, których wartość liczona jest w dziesiątkach milionów złotych (część województw oraz PO IR). Uczestniczące w badaniu przedsiębiorstwa pozytywnie wypowiadały się o kształcie oferty sygnalizując równocześnie następujące jej mankamenty:

- Brak możliwości sfinansowania w ramach projektu B+R aparatury niezbędnej do przeprowadzenia badań (kosztem kwalifikowalnym jest jedynie jej amortyzacja),
- Brak na poziomie krajowym (poza drobnymi wyjątkami) wsparcia dla projektów, których wartość kosztów kwalifikowalnych jest mniejsza niż 1 mln zł,
- Brak na poziomie krajowym finansowania dla projektów realizowanych na terenie województwa mazowieckiego (w związku z wyczerpaniem alokacji w PO IR),
- Trudności w realizacji projektu i poprawnym jego rozliczeniu wynikające z obowiązku dotrzymania wymogów tzw. procedury konkurencyjności,

Równocześnie badani zdecydowanie pozytywniej oceniali sprawność działania NCBR aniżeli instytucji regionalnych, które z RPO dystrybuują wsparcie na projekty B+R. Firmy zainteresowane pozyskaniem dotacji na prace B+R preferują (jeżeli tylko spełniają warunki formalne) składanie wniosków do NCBR. Do kluczowych zarzutów wysuwanych pod adresem regionów należały:

- Długi czas oceny wniosków,
- Rzadkie ogłaszanie naborów wniosków,
- Skomplikowany proces aplikowania (trudny do wypełnienia wniosek, duża liczba wymaganych załączników, duża liczba kryteriów oceny),
- Trudne rozliczenie projektu wynikające z małej elastyczności instytucji finansujących.

Powodem niższej sprawności instytucji regionalnych we wdrażaniu instrumentów wsparcia działalności B+R jest brak wcześniejszych, wyniesionych np. z poprzedniej perspektywy finansowej, doświadczeń w tym zakresie.

Dominujące negatywne oceny przedsiębiorstw i firm doradczych nt. sposobu działania instytucji regionalnych skutkują migracją firm do programu szczebla krajowego jakim jest PO IR co skutkuje problemami z wydatkowaniem środków z RPO. Migracja nie byłaby możliwa gdyby krajowe i regionalne instrumenty wsparcia były względem siebie komplementarne (uzupełniające) tymczasem z przeprowadzonych badań wynika, że w pewnym zakresie są konkurencyjne. Można wręcz mówić o ich wzajemnej zastępowalności, która jest szczególnie wyraźna w przypadku projektów, których wartość mieści się w przedziale 1 -5 mln zł choć są województwa, w których dofinansowanie mogą otrzymać projekty o wartości kilkunastu czy kilkudziesięciu milionów złotych. Nie została ustanowiona żadna linia demarkacyjna między PO IR a RPO jeżeli chodzi o wsparcie projektów B+R co skutkuje tym, że te same projekty mogą być złożone zarówno do programu regionalnego jak i PO IR-a. Zidentyfikowano, że rzeczywiście wnioski negatywnie ocenione w RPO są składane później do PO IR-a i na odwrót.

Konkurencja występuje nie tylko między programami operacyjnymi, ale również w ramach samego PO IR-a i jest szczególnie widoczna między szybką ścieżką a programami sektorowymi oraz między poddziałaniami 4.1.2 i 4.1.4. Można uznać, że główna różnica między wskazanymi schematami wsparcia polega na tym, że w działaniach 1.2 i 4.1.2 zakres przedmiotowy konkursów jest węższy aniżeli w odpowiednio szybkiej ścieżce i 4.1.4. Pozostałe warunki udzielania wsparcia są bardzo zbliżone co powoduje, że wnioski migrują z jednego instrumentu do drugiego.

Sytuacja, w której instrumenty konkurują między sobą nie jest oczywiście korzystna dla instytucji wdrażających bowiem zwiększa koszty wdrażania programu, skutkuje koniecznością ponownej oceny tych samych lub bardzo podobnych projektów (przedmiot projektu nie ulega zmianie), utrudnia planowanie alokacji na nabory etc. Głównymi beneficjentami takiej sytuacji są oczywiście wnioskodawcy, którzy mogą wybrać najbardziej odpowiadający

im instrument a także mają możliwość poprawy negatywnie ocenionego wniosku zgodnie z uwagami zgłoszonymi w recenzji.

Należy stwierdzić, że generalnie wnioskodawcy są w o tyle komfortowej sytuacji, iż wachlarz różnych instrumentów wsparcia aktywności badawczej jest bardzo szeroki a alokacje wysokie – w PO IR oraz RPO na wsparcie aktywności badawczej firm przeznaczono około 23 miliardów złotych. Z przeprowadzonych badań wynika, że jest to kwota, której zakontraktowanie w kontekście potencjału liczbowego i finansowego może być problematyczne. Liczba firm, które do tej pory złożyły wnioski o dofinansowanie już przekracza liczbę firm aktywnych badawczo według GUS i nawet uznając, że wielkość populacji oszacowana przez GUS jest niepełna to i tak skłonność firm do ubiegania się o dotację należy uznać za wysoką. Z szeregu badań wynika, że między 60% a 80% firm planujących realizację prac B+R zamierza posiłkować się dotacją. Kluczowe czynniki, które mogą utrudniać zakontraktowanie dostępnych jeszcze w PO IR środków są następujące:

- Wyczerpanie się alokacji dla Mazowsza co oznacza konieczność dystrybucji pozostałych środków wyłącznie w województwach słabiej rozwiniętych. Tymczasem to Mazowsze charakteryzuje się największą wartością nakładów na B+R oraz największą liczbą firm prowadzących tego rodzaju działalność,
- Brak wsparcia w PO IR dla projektów, których wartość kosztów kwalifikowalnych nie przekracza 1 mln zł tymczasem z badań prowadzonych wśród firm innowacyjnych wynika, że większość z nich zamierza zainwestować w innowacje kwoty niższe niż 1 mln zł,
- Niska skuteczność firm w pozyskiwaniu środków z PO IR wynosząca średnio 23,3%. Efektem jest to, iż spośród 33 rozstrzygniętych naborów tylko w czterech wykorzystano ponad 90% alokacji jaka była przeznaczona na nabór. Średni procent wykorzystania alokacji w tych naborach to niecałe 50%,
- Brak aktywności części firm prowadzących prace badawcze w składaniu wniosków o dofinansowanie wynikający m.in. z następujących powodów:
 - Braku świadomości tego, że firma prowadzi prace B+R,
 - Braku wiedzy o możliwości ubiegania się o wsparcie,
 - Przekonania, że NCBR nie posiada oferty adekwatnej do potrzeb firmy,
 - Braku środków na pokrycie wkładu własnego,
 - Braku środków na skorzystanie z usług firmy doradczej,
 - Niechęci ujawniania planów badawczych firmy.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z wdrażania PO IR obliczono, iż zakontraktowanie przez NCBR 7,9 mld zł wymagałoby złożenia przez podmioty z regionów słabiej rozwiniętych wniosków na realizację projektów o łącznej wartości wynoszącej ponad 80 mld zł i kwocie dofinansowania przekraczającej 47 mld zł. Warto przypomnieć że całkowita wartość projektów złożonych w dotychczas ogłoszonych konkursach to ponad 50 miliardów złotych z czego 18% przypadło na projekty z Mazowsza.

Oferta wsparcia działalności badawczo-rozwojowej jakkolwiek bogata i w wymiarze finansowym odpowiadająca potrzebom i możliwościom finansowym firm (a nawet je przewyższająca) koncentruje się stricte na projekcie badawczo – rozwojowym jako takim czyli zestawie czynności obejmujących etapy od badań przemysłowych do prac rozwojowych uzupełnionym od niedawna o prace przedwdrożeniowe. Brakuje systemowego wsparcia etapu poprzedzającego złożenie wniosku czyli etapu pracy nad projektem, poszukiwania partnerów do jego realizacji. Etapy wdrożeniowe jakkolwiek są wspierane tak instrumenty ukierunkowane na wsparcie wdrożeń nie są skoordynowane z instrumentami wspierającymi prace B+R (np. poprzez odpowiednie rozłożenie w czasie naborów, preferencje punktowe dla firm pomyślnie kończących projekty badawcze, schematy łączone). Po drugie oferta koncentruje się na zaadresowaniu problemu jakim jest brak po stronie firm wystarczających środków finansowych w niewystarczającym stopniu adresując wyzwania związane np. z brakiem po stronie firm wystarczających kompetencji do realizacji projektów B+R, trudnościami w nawiązaniu współpracy między firmami a jednostkami naukowymi. Istotnym jest w związku z powyższym uzupełnienie oferty (w szczególności NCBR) o instrumenty podnoszące potencjał firm do realizacji projektów badawczych. Ważna jest tzw. „praca u podstaw” czyli przesunięcie momentu pierwszego kontaktu z podmiotem gospodarczym z etapu gdy szczegółowa koncepcja projektu jest już gotowa i przybrała formę wniosku o dofinansowanie na etap wcześniejszy mianowicie tworzenia koncep-

cji projektu, określania jego założeń, oczekiwanych rezultatów, poszukiwania partnerów do jego realizacji, poszukiwania źródeł finansowania wkładu własnego, rozstrzygnięcia kwestii związanych z ochroną własności intelektualnej. Z pewnością takie działania wpłynęłyby pozytywnie na skuteczność w aplikowaniu o środki. Pilotażowy program Beneficjent oraz planowany do uruchomienia program STEP są niewątpliwie krokiem w dobrym kierunku.

Należy też pamiętać, że wsparcie projektów B+R przekładające się na wzrost nakładów na działalność B+R w tym wartość wskaźnika BERD nie jest celem samym w sobie. Tym powinien być wzrost konkurencyjności, w szczególności międzynarodowej, podmiotów prowadzących prace badawcze a tym samym wzrost konkurencyjności gospodarki jako takiej. W tym aspekcie kluczowy jest etap wdrożenia dlatego tak ważne jest wypracowanie mechanizmów pozwalających na uniknięcie sytuacji, w której rezultaty pomyślnie zakończonych prac badawczych nie są wdrażane wyłącznie z powodu niedysponowania przez firmę wystarczającymi środkami finansowymi. Wsparcie wdrożeń musi być ściśle powiązane ze wsparciem aktywności badawczej firm, szczególnie jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, iż wdrożenia są średnio kilkukrotnie bardziej kosztochłonne od prac badawczych.

Mając na uwadze całkiem nieodległą perspektywę rozpoczęcia prac nad kształtem programów operacyjnych na lata 2021 – 2027 warto celem uniknięcia zidentyfikowanych niedoskonałości obecnej oferty podjąć następujące działania:

- zaangażować w tworzenie oferty przedstawicieli różnych instytucji, które będą uczestniczyć w systemie dystrybucji środków (np. w grupy robocze dotyczące opracowania PO IR praktycznie w ogóle nie byli zaangażowani przedstawiciele regionów),
- przyjąć przy tworzeniu oferty perspektywę klienta a nie perspektywę instytucji, które instrumenty będą wdrażać. Warto w tym celu zaangażować reprezentantów klientów w proces tworzenia instrumentów a także stosować nowoczesne techniki projektowania interwencji publicznych takie jak np. service design gdzie dużą uwagę przykładają się do warsztatowych metod pracy,
- stworzyć w poszczególnych instytucjach zespoły, które będą odpowiadały za programowanie instrumentów wsparcia działalności badawczo – rozwojowej,
- zgromadzić, wykorzystując system monitoringu oraz badania ewaluacyjne, maksymalnie dużo informacji dotyczących efektów wsparcia działalności B+R w obecnej perspektywie finansowej. Warto zlecić realizację jednego badania o charakterze metaewaluacji.

Szczegółowe rekomendacje dotyczące obecnego jak również przyszłego kształtu oferty wsparcia działalności B+R zawarto w poniższej tabeli.

10 REKOMENDACJE

Nr	Wniosek (nr strony)	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny	Spodziewane efekty
1	Oferta dotacyjnego wsparcia dla firm zainteresowanych realizacją projektów, w których wartość kosztów kwalifikowalnych nie przekracza 1 mln zł jest bardzo ograniczona (wybrane nabory w ramach programów sektorowych). Inicjatywa małych projektów cieszyła się dużym zainteresowaniem i była pozytywnie odbierana przez przedsiębiorców	Rekomenduje się poszerzenie aktualnej oferty NCBR o instrumenty pozwalające na wspieranie projektów o wartości poniżej 1 mln zł	NCBR	Ponowne ogłoszenie konkursów na tzw. małe projekty	2019 i 2020r.	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Wypełnienie luki w obecnej ofercie Pozytywny wpływ na kontraktację (poszerzenie grona firm mogących ubiegać się o wsparcie)
2	Przedsiębiorstwa negatywnie oceniają brak możliwości sfinansowania w ramach projektów zakupu środków trwałych niezbędnych do realizacji projektu badawczego. Amortyzacja nie zawsze jest rozwiązaniem, z którego firmy mogą skorzystać (wymaga uprzedniego zainwestowania własnych środków) poza tym w wielu przypadkach jest mało opłacalna (amortyzacji podlegać będzie tylko ułamek rzeczywistej wartości środka trwałego). Nie zawsze możliwe jest zlecenie wykonania prac badawczych lub leasing/wynajem aparatury.	Rozszerzenie katalogu kosztów kwalifikowalnych o zakup aparatury	Instytucja Zarządzająca/MNISW	Zmiany w zapisach wytycznych w zakresie kwalifikowalności oraz rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju – pomoc na aparaturę musiałaby być traktowana jako pomoc de minimis. Powinien zostać ustanowiony limit kwotowy na zakupy aparatury w ramach projektu np. do wysokości 10% całkowitej wartości kosztów kwalifikowalnych tak by istota projektu dotyczyła prac badawczych a nie inwestycji	2018/2019r. a jeżeli wdrożenie w obecnej perspektywie nie będzie możliwe to uwzględnienie rekomendacji w pracach nad programami operacyjnymi perspektywy 2021-2027	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Wypełnienie luki w obecnej ofercie Pozytywny wpływ na kontraktację (wsparcie tego rodzaju może poszerzyć grono firm zainteresowanych aplikowaniem o środki)

3	Innowacje nie pojawiają się wyłącznie w ramach inteligentnych specjalizacji. W system dystrybucji środków powinna być wbudowana zasada „przedsiębiorczego odkrywania”. Projekty spoza specjalizacji wspierane są w RPO dwóch województw	Dopuszczenie na poziomie krajowym wsparcia projektów spoza listy krajowych inteligentnych specjalizacji.	Instytucja Zarządzająca	Zmiany w zapisach Umowy Partnerstwa – IZ Zmiany w regulaminach konkursów i kryteriach wyboru projektów - NCBR	2018/2019 a jeżeli wdrożenie w obecnej perspektywie nie będzie możliwe to uwzględnienie rekomendacji w pracach nad programami operacyjnymi perspektywy 2021-2027	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Wypełnienie luki w obecnej ofercie Pozytywny wpływ na kontratację (poszerzenie grona firm mogących ubiegać się o wsparcie)
4	Nie istnieje wyraźna demarkacja między wsparciem prac B+R na poziomie regionalnym oraz na poziomie krajowym. Te same projekty, o ile wpisują się w specjalizacje i mogą być składane zarówno do PO IR jak i programów regionalnych (wybranych lub wszystkich w zależności od minimalnej i maksymalnej wartości kosztów kwalifikowalnych). Wsparcie oferowane przez NCBR jest oceniane jako bardziej atrakcyjne od wsparcia oferowanego przez regiony (głównie z uwagi na doświadczenie NCBR wpływające na sprawność działania – w tym stosunkowo szybką ocenę wniosków – oraz zrozumienie specyfiki projektów badawczych)	Ustanowienie w przyszłej perspektywie finansowej demarkacji między regionalnym a krajowym poziomem wsparcia projektów B+R. Nie powinna to być demarkacja o charakterze kwotowym – należy dążyć do tego by projekty najbardziej innowacyjne oraz najbardziej ryzykowne były wspierane na poziomie krajowym. Rozwiązania, nad którymi można się zastanowić są następujące: - wsparcie na poziomie regionalnym projektów zaczynających się na wyższych poziomach gotowości technologicznej (np. wyłącznie prac rozwojowych) - wsparcie na poziomie regionalnym projektów o poziomie innowacyjności w skali maksymalnie regionu - wsparcie fazy badawczej wyłącznie na poziomie krajo-	Instytucja Zarządzająca POIR, Instytucja Koordynująca RPO, Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa	Opracowanie linii demarkacyjnej	2019/2020	horyzontalna	innowacyjność oraz badania i rozwój	Uniknięcie konkurencji między instrumentami oraz sytuacji, w której te same projekty składane są do instrumentów zarówno szczebla regionalnego jak i krajowego

		wym a po jej pomyślnym zakończeniu fazy wdrożeniowej na poziomie regionalnym,						
5	Nie istnieje wyraźna demarkacja między działaniami 1.1 i 1.2 oraz 4.1.2 i 4.1.4. Wnioskodawcy traktują te instrumenty zamiennie. Często są przypadki kiedy ten sam projekt niezyskujący dofinansowania w ramach jednego z ww. schematów wsparcia składany jest do innego	Określenie demarkacji między instrumentami, które będą wdrażane przez NCBR w przyszłej perspektywie finansowej	Instytucja Zarządzająca / NCBR	Odpowiednie ukształtowanie treści Programu i SzOOP	2019/2020	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Uniknięcie sytuacji, w której instrumenty konkurują między sobą Obniżenie kosztów wdrażania programu Zwiększenie spójności i czytelności oferty NCBR Zmniejszenie negatywnego postrzegania systemu oceny jako niespójnego (ten sam projekt oceniany inaczej w różnych działaniach)
6	W projektach zaczynających się na niskich poziomach gotowości technologicznej (a takie stanowiły większość dofinansowanych w PO IR), w szczególności tych, które realizowane są w konsorcjach naukowo – przemysłowych mogą pojawić się potrzeby związane z prowadzeniem badań podstawowych (TRL 1), które na chwilę obecną nie stanowią kosztu kwalifikowalnego. Projekt B+R nie ma charakteru stricte linearnego - nawet na etapie badań przemysłowych/prac rozwojowych może pojawić się sytuacja konieczności zrealizowania w jakimś wąskim zakresie badań o charakterze podstawowym	Rozszerzenie w działaniach 1.1, 1.2, 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.4 katalogu kosztów kwalifikowalnych o badania podstawowe	Instytucja Zarządzająca/NCBR	Zmiany w zapisach Umowy Partnerstwa oraz regulaminach konkursów. Należy ustalić limit kosztów przeznaczanych na badania podstawowe np. w wysokości 10% całkowitych kosztów kwalifikowalnych tak by tego rodzaju badania miały jedynie charakter uzupełniający w projekcie	2018/2019 a jeżeli wdrożenie w obecnej perspektywie nie będzie możliwe to uwzględnienie rekomendacji w pracach nad programami operacyjnymi perspektywy 2021-2027	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Większe dopasowania wsparcia do oczekiwań grup docelowej (w tym przypadku przede wszystkim jednostek naukowych).

7	Realizację projektów badawczych utrudnia najbardziej procedura konkurencyjności. Z obawy przed poprawnym rozliczeniem projektu część firm rezygnuje z ubiegania się o środki publiczne. Procedura konkurencyjności w ogóle nie przystaje do specyfiki projektów badawczych	1) Wprowadzenie zmian w procedurze konkurencyjności 2) Opracowanie od podstaw odpowiednika procedury konkurencyjności w przyszłym okresie programowania, który będzie uwzględniał specyfikę projektów badawczych i będzie im dedykowany	Instytucja Zarządzająca, Instytucja Koordynująca RPO	1) Wprowadzenie zmian wskazanych w badaniu: Ocena obciążeń administracyjnych beneficjentów PO IR 2) Opracowanie od podstaw nowej wersji procedury	1) 2018 2) 2020	horyzontalna	innowacyjność oraz badania i rozwój	Ograniczenie trudności w realizacji projektów, Większe dostosowanie wsparcia do potrzeb przedsiębiorstw Wzrost liczby firm ubiegających się o wsparcie
8	Przedsiębiorcy zobligowani są do dokonania wdrożenia natomiast w obecnej perspektywie finansowej nie przewidziano ani schematu analogicznego do działania 1.4-4.1 PO IG jak również żadnych preferencji dla tych firm ubiegających się o wsparcie na wdrożenie w innych instytucjach, które pomyślnie zakończyły projekty badawcze dofinansowanie z działań wdrażanych przez NCBR. Istnieje też zagrożenie, że w momencie, w którym kończyć się będzie duża liczba projektów badawczych dostępność środków na wdrożenia będzie bardzo ograniczona (w poddziałaniu 3.2.1 kontraktacja to już prawie 50%, w poddziałaniu 3.2.2 75%).	Zapewnienie finansowania wdrożeń projektów B+R dofinansowanych z PO IR.	Instytucja Zarządzająca	Odpowiednie ukształtowanie programów operacyjnych przyszłej perspektywy finansowej. Warto rozważyć możliwość uruchomienia schematu analogicznego do działania 1.4 – 4.1 PO IG. Z uwagi na fakt, iż dofinansowanie fazy badawczej i fazy wdrożeniowej wymaga od instytucji wdrażających innych kompetencji w dystrybucję środków w ramach schematu wsparcia mogłyby być zaangażowane dwie instytucje. Instytucja dofinansowująca fazę badawczą spośród zakończonych projektów przedkładałaby instytucji dofinansowującej etap wdrożenia listę projektów badawczych, które przyniosły najbardziej obiecujące rezultaty. Z tej listy wybierane do dofinansowania byłyby projekty, w których wnioskodawcy najlepiej zaplanowali etap wdrożenia. Rozwiązaniem minimum jest przyznawanie preferencji punktowych pomyślnie zakończonym projektom badawczym	2019/2020	horyzontalna	innowacyjność oraz badania i rozwój	Zwiększenie szansy na to, że dofinansowane projekty badawcze rzeczywiście kończyć się będą wdrożeniami i będą generowały tym samym efekty o charakterze gospodarczym

				dofinansowanym z PO IR. Należy też zadbać o szybkie uruchomienie w przyszłej perspektywie naborów wspierających wdrożenia tak by miały możliwość skorzystania z nich firmy kończące realizację projektów badawczych na przełomie perspektyw.				
9	Wsparcie działalności B+R koncentruje się przede wszystkim na rozwiązaniu problemu niewystarczających środków finansowych. Ograniczone jest wsparcie ukierunkowane na budowanie potencjału firm do realizacji projektów badawczych.	Należy opracować koncepcję kompleksowego wsparcia doradczego dla firm zainteresowanych realizacją prac badawczych. Ważne by wsparcie miało charakter ciągły, oferowane było od samego początku wdrażania perspektywy finansowej a w sytuacji zaangażowania w jego realizację wielu instytucji by ustanowione zostały mechanizmy gwarantujące ścisłą koordynację podejmowanych działań oraz przepływ informacji między instytucjami. Uprzednio warto przeprowadzić ewaluację programów „Beneficjent” oraz planowanego do uruchomienia programu „STEP”	Institucja Zarządzająca/NCBR	Realizacja wsparcia w formule projektu systemowego lub finansowanie działań z pomocy technicznej. Kształt wsparcia powinien zostać opracowany z uwzględnieniem perspektywy jego finalnych odbiorców (przedsiębiorstw ale też jednostek naukowych). Warto w tym celu zaangażować je w projektowanie wsparcia.	2019/2020 – opracowanie koncepcji. Wsparcie powinno być oferowane od samego początku przyszłej perspektywy finansowej czyli od roku 2021	horyzontalna	innowacyjność oraz badania i rozwój	Wzrost potencjału firm do realizacji projektów B+R a tym samym poszerzenie grupy wnioskodawców Wzrost skuteczności w aplikowaniu
10	Istnieje grono firm, które nie są świadome tego, że prowadzą prace badawcze jak również grono firm, które ma bardzo niewielką wiedzę nt. dostępności publicznego wsparcia na realizację projektów B+R. część firm z góry zakłada, że oferta NCBR nie jest skierowana do nich.	Intensyfikacja działań informacyjno – promocyjnych podejmowanych przez NCBR.	NCBR	Podejmowanie inicjatyw ukierunkowanych na aktywne poszukiwanie wnioskodawców, docieranie z komunikatem do maksymalnie szerokiego grona firm, prezentowanie NCBR jako instytucji, która nie wspiera jedynie innowacji przełomowych i która jest otwarta na różne typy podmiotów i projektów. Inicjatywą w dobrym kierunku	2018	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Wzrost liczby podmiotów ubiegających się o wsparcie Pozytywny wpływ na kontraktację

				wydaje się być pilotażowy program Beneficjent.				
11	<p>Wsparcie działalności badawczo – rozwojowej na poziomie regionalnym posiada szereg słabych stron, do których należy zaliczyć przede wszystkim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długi czas oceny wniosków - bardzo dużą liczbę kryteriów oceny, które w niedostatecznym stopniu koncentrują się na meritum projektu - rzadkie ogłaszanie naborów, brak naborów etapowych - wysoki poziom skomplikowania procesu aplikowania o wsparcie (trudne wnioski, duża liczba załączników) - małe zrozumienie istoty projektów badawczych – mała tolerancja dla zmian w projektach czy niepowodzenia ich realizacji 	<p>Podniesienie kompetencji regionów poprzez prezentację dobrych praktyk, szkolenia pracowników</p> <p>Rozważenie możliwości ustanowienia jednolitych lub bardzo zbliżonych zasad aplikowania o wsparcie na projekty B+R zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.</p>	Instytucja Zarządzająca RPO	<p>Organizacja spotkań/warsztatów dla osób, które będą odpowiedzialne w regionach za wdrażanie działań dotyczących wsparcia projektów B+R</p> <p>Opracowanie zbioru wspólnych dla regionów i poziomu krajowego zasad aplikowania o wsparcie na projekty B+R (np. zestaw obligatoryjnych kryteriów, wytyczne dot. maksymalnej liczby kryteriów, obowiązek uwzględnienia w umowach możliwości przerwania projektu badawczego bez konieczności ponoszenia konsekwencji finansowych, określenie katalogu załączników wymaganych na etapie wniosku o dofinansowanie, propagowanie idei naborów etapowych)</p>	2020	horyzontalna	innowacyjność oraz badania i rozwój	Lepsze przygotowanie regionów do wsparcia działalności badawczo-rozwojowej w przyszłej perspektywie finansowej przekładające się na lepsze, bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych
12	Wyodrębniona alokacja na Mazowsze na wsparcie projektów B+R jest całkowicie nieadekwatna z punktu widzenia potencjału tego regionu do realizacji prac badawczych i zapotrzebowania na publiczne wsparcie. Wysoka podaż środków finansowych na wsparcie działalności B+R w regionach słabiej rozwiniętych nie stymuluje wysokiej podaży projektów badawczych. Brak alokacji dla Mazowsza, z którym obecnie mamy do czynienia w przypadku działań PO IR wdrażanych przez	Rezygnacja z wyodrębnienia osobnej alokacji dla Mazowsza na wsparcie projektów badawczych lub ustanowienie tej alokacji na zdecydowanie wyższym poziomie niż w obecnej perspektywie finansowej (bliżej 30% co korespondowałoby z udziałem nakładów mazowieckich firm na B+R w ogóle krajowych nakładów na B+R)	Instytucja Zarządzająca/Komisja Europejska	Wynegocjowanie z Komisją Europejską korzystnych rozstrzygnięć	2019 - 2020	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	<p>Uniknięcie sytuacji, w której w połowie okresu programowania firmy chcące zrealizować projekt na Mazowszu praktycznie są pozbawione możliwości aplikowania o wsparcie na projekty B+R z programów krajowych</p> <p>Ograniczenie problemów z kontraktacją środków</p> <p>Szersza pula składanych do programu krajowego projektów co pozytywnie wpłynie</p>

	NCBR skutkuje tym, że wsparcia nie otrzymują również konsorcja złożone z podmiotów z Mazowsza i regionów słabiej rozwiniętych, które chcą realizować projekt na terenie Mazowsza. W interesie władz publicznych powinno być przede wszystkim wsparcie najlepszych projektów badawczych niezależnie od tego gdzie te projekty są realizowane							na wybór projektów najlepszych
13	Oferta publicznego wsparcia działalności B+R jakkolwiek szeroka tak zawiera pewne luki oraz nie jest spójna. Bardzo zbliżone instrumenty wsparcia oferowane są zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym. Istnieje również konkurencja między instrumentami wdrażanymi przez NCBR.	Przyjęcie odpowiedniego sposobu pracy nad kształtem programów wspierających działalność B+R w przyszłej perspektywie finansowej	Institucja Zarządzająca/NCBR/regiony	Wykorzystanie w procesie projektowania programów wspierających działalność B+R w kolejnej perspektywie finansowej nowoczesnych technik projektowania interwencji publicznych np. service design, organizacja spotkań o charakterze warsztatowym angażujących różnych interesariuszy (zarówno podmioty zaangażowane w dystrybucję środków jak i potencjalnych ich odbiorców), przyjęcie perspektywy klientów – dokładna diagnoza ich potrzeb i oczekiwań, stworzenie w poszczególnych instytucjach zespołów, które będą odpowiadały za programowanie instrumentów wsparcia działalności badawczo – rozwojowej, realizacja w praktyce zasady evidence – based policy: szerokie wykorzystanie wcześniejszych doświadczeń identyfikowanych w oparciu o dane z systemu monitoringu oraz wyniki badań ewaluacyjnych	2019	programowa	innowacyjność oraz badania i rozwój	Lepsze dostosowanie oferty do potrzeb grup docelowych Uniknięcie sytuacji konkurencji między instrumentami Większa czytelność oferty z punktu widzenia jej odbiorców